

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΑΤΡΩΝ**
UNIVERSITY OF PATRAS

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΟΥΣΕΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ:

**«ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ
ΚΕΡΚΥΡΑ**

ΟΝ.ΜΟ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: ΠΑΓΩΝΗ ΑΓΓΕΛΙΚΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Αναστασία Ζαφειροπούλου

ΠΥΡΓΟΣ, 2021

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η εργασία αυτή πραγματεύεται την έννοια του τουρισμού τόσο στο εννοιολογικό μέρος αυτού, αλλά και στη λειτουργία του τουρισμού σαν μια από τις κυριότερες οικονομικές βιομηχανίες της χώρας. Διαδοχικά θα οδηγηθούμε στην διαφοροποίηση του κλασικού τουρισμού και θα αναλύσουμε ένα σχετικά καινούριο κομμάτι αυτού, που είναι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Θα ξεκινήσουμε με την ιστορική αναδρομή, την μετάβαση δηλαδή του κλασικού σε εναλλακτικό τουρισμό και έπειτα παραγωγικά θα αποσαφηνίσουμε τα είδη και τις μορφές του. Σημείο αναφοράς θα σταθεί το νησί της Κέρκυρας όπου θα πραγματοποιήσουμε την τουριστική ανάλυση του νησιού. Θα μελετήσουμε τα είδη και τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού που έχουν δημιουργηθεί στο νησί, καθώς και το αντίκτυπο που έχουν τόσο σε ντόπιους όσο και σε τουρίστες. Τέλος θα μπορούμε με αρκετή σαφήνεια να οδηγηθούμε σε συμπεράσματα, για την έννοια του εναλλακτικού τουρισμού καθώς και για την τουριστική εικόνα και ανάπτυξη του νησιού της Κέρκυρας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εφόσον αναλύσαμε τον τουρισμό την προέλευση του, καθώς και την ιστορία του, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι ο τουρισμός διαφοροποιήθηκε ανέπτυξε παρακλάδια και εναρμονίστηκε με την εξέλιξη του ανθρώπου. Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, αποτελούν πλέον την κινητήριο δύναμη του τουρισμού και έχουν κάνει την εμφάνισή του σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου ικανοποιώντας ακόμα και τους πιο απαιτητικούς επισκέπτες. Η μελέτη της Κέρκυρας μας απέδειξε ότι ακόμα και σε ένα μικρό τόπο σε ένα νησί της Ελλάδας, μπορούμε να συναντήσουμε πολλές μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού. Το γεωγραφικό και ιστορικό υπόβαθρο της Κέρκυρας, έδωσε τη δυνατότητα σε αυτές τις μορφές τουρισμού να εξελιχθούν και να πάνε το νησί της Κέρκυρας ένα βήμα μπροστά από τα κλισέ πρότυπα τουρισμού.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: τουρισμός, εναλλακτικός τουρισμός, ειδικός τουρισμός, μορφές, ανάπτυξη, Κέρκυρα

ABSTRACT

After analyzing tourism, its origin, as well as its history, we came to the conclusion that tourism has diversified, developed branches and harmonized with human evolution. The special and alternative forms of tourism are now the driving force of tourism and have made their appearance in all lengths and breadths of the world, satisfying even the most demanding visitors. The study of Corfu proved to us that even in a small place on an island in Greece, we can meet many forms of alternative and special tourism. The geographical and historical background of Corfu, enabled these forms of tourism to evolve and take the island of Corfu one step ahead of the clichéd tourism standards.

KEY WORDS: tourism, alternative tourism, special tourism, forms, development, Corfu

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	7
Κεφάλαιο 1.....	8
1.1 Ετυμολογία του τουρισμού και ο ορισμός του.....	8
Κεφάλαιο 2.....	12
2.1 Εισαγωγή στην έννοια του τουρίστα.....	12
2.2 Η διάκριση των επισκεπτών σε τουρίστες και εκδρομείς.....	13
2.3 Οι ταξιδιώτες στο εσωτερικό μιας χώρας.....	14
Κεφάλαιο 3.....	15
3.1 Διεθνής τουρισμός και ανάπτυξη.....	15
3.2 Οικονομική σημασία του τουρισμού.....	16
3.3 Ο τουρισμός στην Ελλάδα.....	17
3.4 Εσωτερικός τουρισμός και εισερχόμενος τουρισμός.....	18
3.5 Η προσφορά του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος.....	19
3.6 Επενδύσεις στο τουρισμό.....	20
Κεφάλαιο 4.....	23
4.1 Η μαζικοποίηση του τουρισμού.....	23
4.2 Παράγοντες που συνέβαλαν στον εκδημοκρατισμό των διακοπών.....	24
4.3 Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού “Η μετάβαση”.....	27
4.4 Τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης στον Ελλαδικό χώρο (1950-1965).....	28
4.5 Η αλλαγή μετά το 1980 στο τουρισμό.....	29
4.6 Εναλλακτικές και ειδικές μορφές στο τουρισμό.....	33
4.7 Ο θεσμός και ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού.....	37
Κεφάλαιο 5.....	40
5.1 Κίνητρο για γνωριμία με τη φύση και την ύπαιθρο.....	40
5.2 Κίνητρο για πολιτισμό, θρησκεία, επιστήμη και εκπαίδευση.....	43
5.3 Κίνητρο για επαγγελματικούς λόγους.....	45
5.4 Κίνητρο για τη θάλασσα.....	48
5.5 Κίνητρο για κοινωνικούς λόγους την υγεία και την ποιότητα ζωής.....	51
Κεφάλαιο 6.....	54
6.1 Η Κέρκυρα-γεωγραφική προσέγγιση.....	55
6.2 Η Κέρκυρα-ιστορική προσέγγιση.....	56

6.3 Τα αξιοθέατα της Κέρκυρας.....	59
6.4 Η ιστορία του τουρισμού στην Κέρκυρα.....	64
6.5 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Κέρκυρα.....	68
6.6 S.w.o.t Analysis του εναλλακτικού τουρισμού στην Κέρκυρα.....	76
6.7 Προτάσεις για ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.....	79
Συμπεράσματα.....	85
Βιβλιογραφία.....	86

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο τουρισμός λοιπόν είναι σαν ένα μεγάλο εμπορικό κέντρο όπου μέσα σε αυτό στεγάζονται εκατοντάδες επιχειρήσεις άλλες πιο μικρές άλλες πιο μεγάλες συμπεριλαμβανομένων των αερογραμμών, ακτοπλοϊκών εισιτηρίων, σιδηροδρόμων, αντιπροσωπείες ενοικιαζόμενων αυτοκινήτων, χώροι διαμονής, εστιατόρια, συνεδριακά κέντρα κ.α. όπου στόχος αυτού του ‘εμπορικού κέντρου’ είναι ο καταναλωτής/αγοραστής να βρει στο εσωτερικό του οποιαδήποτε παροχή υπηρεσιών που θα ικανοποιήσει τις ανάγκες του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

“ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ”

1.1 Ετυμολογία του τουρισμού και ορισμός του

Η λέξη τουρισμός προέρχεται από την Αγγλική <tourism> την Γαλλική <tour> την Λατινική <tornare> την Αρχαία Ελληνική <τόρνος> (www.mystudentpass.gr).

Διάφοροι ορισμοί έχουν διατυπωθεί για τον τουρισμό καθώς και οι αναφορές ερευνητών διαφέρουν αυτό συμβαίνει καθώς η ιστορία και κατά συνέπεια η έννοια του τουρισμού χρονολογείται από το 1811. Για να μπορέσουμε λοιπόν να αποσαφηνίσουμε τον ορισμό του θα αναφερθούμε σε πέντε βασικά χαρακτηριστικά του.

- Ο τουρισμός είναι αποτέλεσμα μεμονωμένης ή ομαδικής μετακίνησης ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς και η διαμονή τους σε αυτούς επί τουλάχιστον ένα 24ωρο με σκοπό την ικανοποίηση των ψυχαγωγικών τους αναγκών.
- Οι διάφορες μορφές του τουρισμού περιλαμβάνουν απαραίτητα δύο βασικά στοιχεία: Το ταξίδι στον τουριστικό προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν, συμπεριλαμβανομένης της διατροφής.
- Το ταξίδι και η διαμονή λαμβάνουν χώρα εκτός του τόπου της μόνιμης διαμονής των ανθρώπων που αποφασίζουν να μετακινηθούν για τουριστικούς λόγους.
- Η μετακίνηση ανθρώπων σε διάφορους τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες, μέρες βδομάδες ή μήνες.
- Οι άνθρωποι επισκέπτονται τουριστικούς προορισμούς για τουριστικούς λόγους, δηλαδή για λόγους άλλους από εκείνους της μόνιμης διαμονής τους ή της επαγγελματικής απασχόλησής τους.

Ο πρώτος καταγεγραμμένος ορισμός για τον τουρισμό προήλθε από τον Guyer-Feulerto 1905 αναφέροντας τα εξής “Ένα μοναδικό φαινόμενο στη σύγχρονη εποχή που εξαρτάται από την αυξανόμενη ανάγκη του λαού για αλλαγή και χαλάρωση, την επιθυμία αναγνώρισης των ομορφιών της φύσης και της τέχνης και την πεποίθηση ότι η φύση προσφέρει ευτυχία στους ανθρώπους και βοηθά τα έθνη και τις κοινότητες να προσεγγίσουν η μία την άλλη, χάρη στην εξέλιξη του εμπορίου και των βιομηχανιών καθώς και τα μέσα επικοινωνίας και μεταφοράς όπου «γίνονται εξαιρετικά»”

Σύμφωνα με τον καθηγητή Jafar Jafari του Πανεπιστημίου του Wisconsin, όπου πρόκειται για έναν εκ των πρωτοπόρων της τουριστικής έρευνας και ιδρυτή του «Annals of Tourism Research» η έννοια του τουρισμού τοποθετείται ως εξής. “Ο τουρισμός είναι μια μελέτη του ανθρώπου μακριά από τον συνηθισμένο βιότοπό του και των βιομηχανιών που ανταποκρίνονται στις ανάγκες του και τις επιπτώσεις που έχει τόσο αυτός όσο και η βιομηχανίες στο κοινωνικό - πολιτιστικό, οικονομικό και φυσικό περιβάλλον υποδοχής.”

Τουρισμός μας λέει ο Jean Medecin, είναι μια δραστηριότητα ευκαιρίας που συνίσταται στο να ταξιδεύει κανείς μακριά από τον τόπο της διαμονής του για διασκέδαση, για ανάπαυση, για εμπλουτισμό των εμπειριών του και την ανύψωση του πνευματικού επιπέδου από την παρουσίαση νέων μορφών ανθρώπινης δράσης και από τις εικόνες μιας άγνωστης φύσης .Η έννοια της ευκαιρίας δίνει μια άλλη διάσταση στον ορισμό αυτό. Η ευκαιρία χρησιμοποιείται εδώ θέλοντας να περιγράψει μια κατάσταση όπου όλες οι συνθήκες είναι ευνοϊκές για ένα άτομο ώστε να του επιτρέψουν την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού. Ευνοϊκούς λόγους θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε την ταυτόχρονη ύπαρξη του ελεύθερο χρόνου και τη διάθεση εκμετάλλευσης αυτού καθώς και την οικονομική ευχέρεια ώστε να πραγματοποιηθεί ένα ταξίδι (Stephen,2006).

Μια ακόμα ενδιαφέρουσα παράθεση της έννοιας του τουρισμού έρχεται από τον De Meyer όπου δημιουργεί ένα βασικό κριτήριο για την πραγμάτωση της έννοιας του τουρισμού και αυτό είναι η ψυχική διάθεση. ”Τουρισμός καλείται το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και οι δραστηριότητες που προκύπτουν από αυτές που προκαλούνται από την εξωτερική και την πραγματοποίηση του πόθου, που αδρανή σε διάφορο βαθμό και ένταση σε κάθε άνθρωπο.” Ο πόθος λοιπόν (η θέληση)

πρέπει να λειτουργήσει συνδυαστικά με την ύπαρξη ελεύθερου χρόνου και την οικονομική άνεση για την πραγματοποίηση μιας τουριστικής μετακίνησης (Κολτσιδόπουλος, 2005).

Αναφέροντας ένα διαφορετικό ορισμό του λεξικού Petite Larousse θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε και κάποια καινούργια στοιχεία για την έννοια αυτού. Το λεξικό αναφέρει “Τουρισμός είναι κάθε προσπάθεια για βελτίωση των ξενοδοχείων και την αύξηση του αριθμού τους, την ποιοτική βελτίωση και ποσοτική αύξηση των συγκοινωνιακών μέσων, τον εξωραϊσμό της χώρας, τη συστηματοποιημένη επίδειξη των διαφόρων προνομίων, φυσικών καλλονών, αξιοθέατων, ιστορικών και αρχαιολογικών χώρων και ιαματικών πηγών, καθώς και την ίδρυση και οργάνωση λουτροπόλεων και θέρετρων. Αυτή η έννοια μας δίνει μια άλλη προοπτική ανάλυσης καθώς θα μπορούσε κανείς να πει ότι ο τουρισμός είναι ένα σύστημα σχέσεων μεταξύ των τουριστών και όλων των άλλων τουριστικών υπηρεσιών όπως τα καταλύματα, τα αξιοθέατα, τα μέσα μεταφοράς οι διάφορες εγκαταστάσεις κλπ (Gartner,2001, Fennel,2001).

Η μετατροπή του τουρισμού σε έναν πολύπλοκο και πολυσύνθετο κοινωνικό θεσμό της αναπτυγμένης κοινωνίας οδήγησε, δειλά στην αρχή και μετέπειτα πολύ πιο γρήγορα στην ανάπτυξη ξεχωριστών τουριστικών κλάδων που αν και ξεκινούν από διαφορετική ερευνητική αφετηρία εξετάζουν το τουριστικό φαινόμενο με στόχο την κατανόηση και ερμηνεία του αρχικά και την ανάλυσή του στη συνέχεια.

Η πολύ επιστημονική ανάλυση στις μέρες μας απηχεί το εύρος του τουριστικού θεσμού και δεν είναι τυχαίο ότι σήμερα κλάδοι όπως: η τουριστική οικονομική, η τουριστική κοινωνιολογία, η τουριστική ψυχολογία, το τουριστικό δίκαιο, η τουριστική ιστορία, η τουριστική πολιτική κ.α. διδάσκονται σε όλο τον κόσμο.

Καθόλου συμπτωματικό δεν είναι και το γεγονός ότι παράλληλα με την επιστημονική ενασχόληση στο χώρο του τουρισμού έχουν αναπτυχθεί και ορισμένες τεχνικές όπως το τουριστικό μάρκετινγκ, η τουριστική διαφήμιση, το τουριστικό μάνατζμεντ και οι τουριστικές δημόσιες σχέσεις, που συμβάλλουν σημαντικά στην ερμηνεία του.

Αυτές οι τεχνικές αναπτύχθηκαν κατά κύριο λόγο μεταπολεμικά καθώς προέκυψαν καινούρια δεδομένα ειδικά την τελευταία εικοσαετία όπως η ανάγκη των κατοίκων

των μεγαλουπόλεων των αστικών και των βιομηχανικών κέντρων για καταστολή των ψυχοσωματικών επιβαρύνσεών τους.

Παράδειγμα μπορεί να σταθεί και ένα φαινόμενο που συνέβη στον Ελλαδικό χώρο κατά την μεταπολεμική περίοδο, όπου «η κρατική παρέμβαση για τη ρύθμιση του τουρισμού αλλοδαπών στη χώρα παίρνει πλέον τη μορφή πολιτικής, της τουριστικής πολιτικής και αυτή συγκαταλέγεται στις κύριες λειτουργίες του ελληνικού μεταπολεμικού κράτους αφού ο τουρισμός αντιμετωπίζεται ως ένας από τους βασικούς και παραγωγικούς τομείς της εθνικής οικονομίας.

Αυτή ακριβώς την σπουδαιότητα κατανοεί και η παγκόσμια διάσκεψη τουρισμού που πραγματοποιήθηκε στη Μανίλα των Φιλιππίνων από 21/10 έως 10/10 του 1980 με την συμμετοχή 107 αντιπροσωπειών κρατών και 91 αντιπροσωπειών παρατηρητών , με σκοπό να διερευνήσει την πραγματική φύση του τουρισμού σε όλες του τις μορφές και το ρόλο που καλείται να διαδραματίσει στο πλανήτη μας, η οποία διαπίστωσε: «Το μερίδιο που εκπροσωπεί ο τουρισμός στην εθνική οικονομία και το διεθνές εμπόριο τον καθιστά σημαντικό παράγοντα της παγκόσμιας ανάπτυξης. Ο σταθερός αποφασιστικός ρόλος του στην εθνική οικονομική δραστηριότητα, στις διεθνείς συναλλαγές και εξασφάλιση του ισοζυγίου πληρωμών τον καθιστά ως μία από τις κυριότερες δραστηριότητες της παγκόσμιας οικονομίας (Λύτρας,1989).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Τουρίστας - κατηγορίες τουριστών

2.1 Εισαγωγή στην έννοια του τουρίστα

Οι ορισμοί που δώσαμε για τον τουρισμό αναφέρονται σχεδόν όλοι σε άτομα είτε μεμονωμένα είτε σε ομάδες. Τα άτομα αυτά που πραγματοποιούν τουριστικές μετακινήσεις η όπως συνηθίζεται να λέγετε κάνουν τουρισμό, τα ονομάζουμε τουρίστες. Είναι όμως όλοι όσοι μετακινούνται τουρίστες η όχι (Κολτσιδόπουλος, 2005).

Το μεγαλύτερο μέρος του επιστημονικού προβληματισμού στις οριοθετήσεις συγκέντρωσε η έννοια του «τουρίστα» που αποτελεί και το ενεργοποιό στοιχείο του σύγχρονου τουρισμού. Ήδη από το 1937 μια ομάδα στατιστικολόγων της κοινωνίας των εθνών δίνει έναν ορισμό του «τουρίστα» αναφέροντας ότι “τουρίστας θεωρείται κάθε άτομο που μετακινείται για ένα χρονικό διάστημα τουλάχιστον 24 ωρών σε μια χώρα άλλη από αυτή όπου βρίσκεται η κατοικία του.” Αυτός ο ορισμός αρκετά γενικευμένος περιγράφει τους αλλοδαπούς τουρίστες, άτομα που ταξιδεύουν για διαφορετικούς λόγους όπως επαγγελματικούς, ψυχαγωγικούς, λόγους υγείας καθώς και άτομα που μετέχουν σε κρουαζιέρες ακόμα και αν αυτές διαρκούν λιγότερο από 24 ώρες.

Το 1963 συνέρχεται στη Ρώμη το συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για τον τουρισμό και τα διεθνή ταξίδια όπου εδώ θα αποφημιστούν οι έννοιες πολύ περισσότερο. Ο ακόλουθος ορισμός αφορά τον επισκέπτη και είναι ο εξής: «κάθε άτομο που επισκέπτεται μια χώρα άλλη από αυτή όπου κατοικεί, για οποιοδήποτε λόγο, εκτός του να εργαστεί». Ο ορισμός αυτός αφορά δύο κατηγορίες επισκεπτών τους τουρίστες και τους εκδρομείς.

Οι Jenkins και Lickorish (2004) αναφέρουν πως οι ταξιδιώτες χωρίζονται σε δύο βασικές κατηγορίες τους «επισκέπτες» και τους «υπόλοιπους ταξιδιώτες» Όλα τα είδη ταξιδιωτών που συμμετέχουν σε τουριστικές δραστηριότητες χαρακτηρίζονται επισκέπτες.

Οι επισκέπτες διαιρούνται σε δύο κατηγορίες στους «τουρίστες και στους «εκδρομείς».

Δεν λογίζονται ως τουρίστες οι εξής κατηγορίες;

1. Όσοι πραγματοποιούν καθαρά τοπικές και τακτικές μετακινήσεις (δηλ. μέσα στα όρια του τόπου της μόνιμης εγκατάστασης)
2. Όσοι μεταβαίνουν σε τακτική βάση στον τόπο της κύριας απασχόλησης
3. Τα πληρώματα των μεταφορικών μέσων
4. Οι προσωρινοί ή μόνιμοι μετανάστες (με σκοπό την απόκτηση εισοδήματος ή την εργασία στο προορισμό τους)
5. Τα μέλη των ενόπλων δυνάμεων
6. Οι νομάδες
7. Όσοι μετακινούνται από έναν τόπο σε έναν άλλον βιαίως ή υπό την απειλή βίας (Κοτούλας,2015).

2.2 Η διάκριση των επισκεπτών σε «τουρίστες» και «εκδρομείς»

Ως τουρίστες θεωρούνται όσοι είναι προσωρινοί επισκέπτες και μένουν στη χώρα για ένα διάστημα τουλάχιστον 24 ωρών για κάποιον από τους ακόλουθους λόγους: α) διάρκεια ταξιδιού (τουλάχιστον 24 ώρες), β) εθνικότητα (αλλοδαποί ή ημεδαποί κάτοικοι του εξωτερικού, γ) σκοπός ταξιδιού (αποκλείεται η εργασία)

Ως εκδρομείς θεωρούνται οι ημερήσιοι επισκέπτες όπου είναι εκείνοι που παραμένουν σε έναν προορισμό για λιγότερο από 24 ώρες. Η κύρια διαφορά μεταξύ του τουρίστα και του εκδρομέα είναι ότι ο δεύτερος δεν πραγματοποιεί διανυκτέρευση στο προορισμό. Στους εκδρομείς συγκαταλέγονται οι συμμετέχοντες σε κρουαζιέρα που αποβιβάζονται σε ένα λιμάνι για μερικές ώρες χωρίς να πραγματοποιούν διανυκτέρευση. Με αυτό τον τρόπο οι επισκέπτες που περιλαμβάνουν του τουρίστες και τους εκδρομείς είναι όλοι όσοι πραγματοποιούν

ένα «τουριστικό ταξίδι» ή κάποια «τουριστική μετακίνηση» και περιλαμβάνονται στις στατιστικές του τουρισμού.

2.3 Οι ταξιδιώτες στο εσωτερικό μιας χώρας

Παρά το γεγονός ότι η χρήση στατιστικών ταξινομήσεων που αφορούν τους επισκέπτες, τουρίστες και εκδρομείς σταδιακά επεκτάθηκε και στους ταξιδιώτες που ταξιδεύουν στο εσωτερικό μιας χώρας, ο εσωτερικός τουρισμός παραμένει στις περισσότερες χώρες ένα ερωτηματικό καθώς η κύρια καταγραφή αφορά τους αλλοδαπούς τουρίστες. Έτσι όμως χάνεται μια κοινωνιολογικά πολύ σημαντική πληροφόρηση εφόσον σε πολλές χώρες ο εσωτερικός τουρισμός είναι πολύ πιο διαδεδομένος ενώ ο διεθνής τουρισμός για οικονομικούς λόγους δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως. Ο ΟΟΣΑ και ο ΠΟΤ έχουν κάνει αρκετές προσπάθειες εναρμόνισης των εθνικών στατιστικών με τις διεθνείς προδιαγραφές κάτι που δεν ήταν ιδιαίτερα εύκολο ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες με αποτέλεσμα να υπάρχουν υποεκτιμήσεις ή υπερεκτιμήσεις του πραγματικού αριθμού των τουριστών που επισκέπτονται μια χώρα. Το πρόβλημα εντοπίζεται κατά κύριο λόγο στην προσμέτρηση των επιβατών των κρουαζιερόπλοιων στους τουρίστες (Τσάρτας,1996).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

Η μεταπολεμική ανάπτυξη του τουρισμού και ο τουρισμός στην Ελλάδα του σήμερα.

3.1 Διεθνής τουρισμός και ανάπτυξη.

Ο τουρισμός διεθνώς μπορούμε να πούμε ότι μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 50 περιοριζόταν κατά βάση σε τρία ευρωπαϊκά κράτη που είχαν ίσως τη μεγαλύτερη ιστορική παράδοση στο τουρισμό καθώς και τις λιγότερες συνέπειες από τους πολέμους που είχαν μεσολαβήσει. Τα κράτη αυτά ήταν η Ελβετία, η Αυστρία και η Ιταλία. Ο τουρισμός εκείνη την περίοδο ήταν ατομικός και μεμονωμένος αφορούσε στους λίγους και όχι στους πολλούς αποτελούσε μια κλειστή ελκτική οικονομική δραστηριότητα, που κάθε άλλο παρά σαν ανθρωποκεντρική θα μπορούσε να χαρακτηριστεί.

Η ανασυγκρότηση της Ευρώπης από τις καταστρεπτικές συνέπειες του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου αποτέλεσε μεταξύ άλλων την απαρχή μιας θεαματικής και ταυτόχρονα δυναμικής ανάπτυξης του τουρισμού διεθνώς. Η μετακίνηση των τουριστών γινόταν αρχικά με το σιδηρόδρομο ή πλοία έπειτα με πούλμαν η ιδιωτικά αυτοκίνητα και τέλος με αεροπλάνα. Η μεγάλη λοιπόν έξαρση του τουρισμού δημιουργήθηκε με τη δρομολόγηση των πρώτων μεγάλων αεροπλάνων που αναμφίβολα συνέβαλαν αποφασιστικά στη σχετικά οικονομικότερη και οπωσδήποτε γρηγορότερη μετακίνηση των τουριστών από τους τόπους διαμονής τους στους διάφορους αναπτυσσόμενους και ανεπτυγμένους τουριστικούς τόπους.

Στη δεκαετία του '60 ο κλειστός κύκλος των παραδοσιακών τουριστικών κρατών άρχισε σιγά σιγά αλλά σταθερά να διευρύνεται με καινούρια στην τουριστική βιομηχανία κράτη όπως: Ισπανία Γαλλία Γιουγκοσλαβία κ.α

Τα κράτη αυτά εξελίχθηκαν μπορούμε να πούμε μαζί με την έννοια του τουρισμού και πρόσθεσαν το στίγμα τους στις διάφορες μορφές του.

Διάφοροι συντελεστές έπαιξαν ρόλο στην ανάπτυξη και μεγέθυνση του τουρισμού:

- Σημαντική αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος

- τη δικαιότερη διανομή του εθνικού εισοδήματος και πλούτου
- την βελτίωση των ωρών εργασίας και της αμοιβής των εργαζομένων
- την αύξηση των ημερών ετήσιας άδειας
- αύξηση ελεύθερου χρόνου
- αστικοποίηση πολλών περιοχών και κατά συνέπεια την ανάγκη των ανθρώπων που ζουν στα αστικά κέντρα για ξεκούραση και ψυχαγωγία μακριά από την καθημερινότητα

3.2 Οικονομική σημασία του τουρισμού

Η οικονομική σημασία του τουρισμού στη σύγχρονη εποχή έχει αναγνωριστεί σε όλα τα κράτη ακόμα και σε εκείνα που θεωρούνται αναπτυσσόμενα. Επιπλέον έχει έμπρακτα διαπιστωθεί ότι ο τουρισμός σαν δυναμικός κλάδος παραγωγικής δραστηριότητας μπορεί κάτω από προϋποθέσεις να συμβάλλει θετικά στη διαμόρφωση του εθνικού εισοδήματος, των ατομικών εισοδημάτων, των δημόσιων, δημοτικών και κοινωνικών εσόδων, του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών, καθώς επίσης και στη μείωση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης.

Εξαιτίας της μεγάλης συμβολής του τουρισμού στο σχηματισμό του εθνικού εισοδήματος στη μείωση της ανεργίας και της υποαπασχόλησης έστω και εποχιακά και κυρίως στην εξισορρόπηση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών, θα πρέπει να παίρνει θέση στα προγράμματα οικονομικής ανάπτυξης η μεγέθυνση ισότιμα με τη γεωργία τη βιομηχανία και το εμπόριο, έχοντας ρόλο σαν παράγοντας που βοηθάει και συμμετέχει ουσιαστικά σε βασικούς κλάδους της παραγωγικής δραστηριότητας και της οικονομικής ανάπτυξης.

Η συνειδητοποίηση λοιπόν των ευεργετικών επιπτώσεων του τουρισμού στις εθνικές Οικονομίες οδήγησε πολλά κράτη όχι μόνο στη λήψη μέτρων για την ανάπτυξη η μεγέθυνση του τουρισμού αλλά και στην αντιμετώπισή του σαν ένα κλάδο παραγωγικής δραστηριότητας. Έτσι λοιπόν βαθμιαία δημιουργήθηκε η τουριστική οικονομία. (Ηγουμενάκης,1999).

3.3 Ο Τουρισμός στην Ελλάδα.

Θα ξεκινήσουμε την ανάλυση του τουρισμού στην Ελλάδα του σήμερα με μια ιστορική αναδρομή στο χθες με την παράθεση ενός άρθρου από έναν Κύπριο φοιτητή που δημοσιεύτηκε το 1972 στο περιοδικό «Ελλάς Κύπρος τουρισμός»

“ Ο τουρισμός είναι φαινόμενο οικονομικό και κοινωνικό συγχρόνως. Τα τουριστικά ταξίδια δια την διεξαγωγή του τουριστικού εμπορίου οφείλονται στο γεγονός ότι το τουριστικό εμπόρευμα δεν αποτελείται από κινητά και μετακινήσιμα πράγματα, αλλά από αρχαιότητες, ιστορικά μνημεία, ιαματικές πηγές, ωραία τοπία από την συνύπαρξη ορεινών όγκων και θάλασσας, από γραφικά νησιά από καθαρό αέρα, ήλιο και άλλα στοιχεία που δια φυσικούς ιστορικούς και αρχαιολογικούς λόγους είναι αναπόσπαστα δεμένα με τον τόπο που ελκύει τα τουριστικά ταξίδια.

Οι ξένοι ταξιδεύοντας από τη μία χώρα στην άλλη, κατά τη διάρκεια της παραμονής τους υποβάλλονται σε διάφορα έξοδα για ξενοδοχεία διατροφή , επισκέψεις μουσείων και αξιοθέατων και την αγορά αναμνηστικών και άλλων αντικειμένων με αποτέλεσμα να εισάγεται συνάλλαγμα στη χώρα που δέχεται του τουριστικό ρεύμα πράγμα που έχει πολύ θετικές επιπτώσεις στην εθνική οικονομία της χώρας αυτής”(Αριστείδου,1972).

Η σημαντική ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας της χώρας τα τελευταία χρόνια ανέδειξε την Ελλάδα σε έναν από του βασικούς τουριστικούς προορισμούς της ευρωπαϊκής αλλά και της παγκόσμιας αγοράς , με συνεχώς βελτιούμενες επιδόσεις και με αξιοσημείωτες δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης. Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία του Παγκόσμιου οργανισμού Τουρισμού η Ελλάδα το 2014 ήταν 15η (από 16η το 2013)σε επίπεδο διεθνών αφίξεων και 19η σε επίπεδο εσόδων (WOT, 2014) Σύμφωνα με τον παγκόσμιο οικονομικό φόρουμ, το 2014 η χώρα καταλαμβάνει την 31η θέση σε ανταγωνιστικότητα (από την 32η θέση το 2013) μεταξύ 141 χωρών με βάση τον δείκτη ταξιδιωτικής και τουριστικής ανταγωνιστικότητας ενώ κατατάσσεται 18η (από 22η το 2013) ανάμεσα στις χώρες της Ευρώπης (WEF, 2015)

Επίσης η Ελλάδα κατέχει το 3,3 της ευρωπαϊκής αγοράς τουρισμού και το 1,4 % της παγκόσμιας αγοράς. Το ελληνικό τουριστικό προϊόν φαίνεται ότι διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Πράγματι το 2014 υπήρξε

για την Ελλάδα μια εξαιρετικά καλή τουριστική χρονιά καθώς οι μεταβλητές του τουρισμού κατέγραψαν διψήφια ποσοστά αύξησης. Συγκεκριμένα οι αφίξεις ταξιδιωτών αυξήθηκαν κατά 10% (περιλαμβάνονται και οι εισπράξεις από την κρουαζιέρα)

Ο τουρισμός αποτελεί τα τελευταία χρόνια για την Ελληνική οικονομία το ανάχωμα στην ύφεση και την ατμομηχανή για την μείωση της ανεργίας. Επίσης ο κλάδος του τουρισμού είναι από τους λίγους τομείς που παρουσιάζουν επενδυτικό ενδιαφέρον και λόγω της σημασίας του μπορεί να αποτελέσει βασικό μοχλό για την επάνοδο της χώρας στην ανάπτυξη. Λόγω δε της μεγάλης διασποράς των τουριστικών προορισμών ανά τη χώρα ο τουρισμός παίζει καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση του εθνικού εισοδήματος σε πολλές περιφέρειες της χώρας.

Στον αντίποδα ο τουρισμός έχει έντονη εποχικότητα λόγω του ότι οι διακοπές για Ήλιο και Θάλασσα- που όμως αποτελούν και την μεγαλύτερη Ευρωπαϊκή προϊόντική αγορά-αποτελούν το βασικό τουριστικό προϊόν της χώρας. (Ικκος ISHC, SETE, 2018).

3.4 Εσωτερικός τουρισμός και εισερχόμενος τουρισμός

Ο εσωτερικός τουρισμός διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αρκετές περιοχές της Ελλάδας. Το υψηλότερο ποσοστό του ιστορικού τουρισμού παρουσιάστηκε το 2009 φθάνοντας το 48%,ενώ σταδιακά μειώθηκε ως το 2013 όταν παρουσίαζε το χαμηλότερο ποσοστό σε 37%. Παρατηρείται ότι τη περίοδο 2009 έως 2013 το μέγεθος του εσωτερικού τουρισμού μειώθηκε κατά 20% εξαιτίας της οικονομικής κρίσης που έπληξε τα διαθέσιμα εισοδήματα των Ελληνικών νοικοκυριών.

Επιπροσθέτως η τελευταία διαθέσιμη της δαπάνης του εγχώριου τουρισμού είναι η «έρευνα διακοπών της ΕΛΣΤΑΤ για το 2016. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή η εγχώρια τουριστική δαπάνη για ταξίδια άνω της 1 διανυκτέρευσης ήταν 1.287εκ ευρώ. Όταν για το 2015 ήταν 1.264 εκ ευρώ δηλαδή αυξημένη κατά 1,8% σε σύγκριση με το 2015. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2008 η αντίστοιχη δαπάνη ήταν 3.668 εκ ευρώ δηλαδή κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης ο εγχώριος τουρισμός μειώθηκε κατά περίπου 66,7% (Ικκος ISHC, SETE, 2018).

Ο εισερχόμενος τουρισμός και η συνεισφορά του τουρισμού στην Ελληνική οικονομία αποτυπώνεται στις ταξιδιωτικές εισπράξεις την δαπάνη των ξένων επισκεπτών κατά την επίσκεψή τους στην Ελλάδα οι οποίες αποτελούν το 6% του ονομαστικού ΑΕΠ (μέσος όρος 2009 έως 2014). Η συνεισφορά των ταξιδιωτικών εισπράξεων στο ΑΕΠ παρουσιάζει συνεχόμενη ανοδική πορεία καθώς από 4% το 2009 ανήλθε σε 7% το 2014.

Από την μελέτη των βασικών μεγεθών που σχετίζονται με τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες προκύπτει ότι οι εισπράξεις από την παροχή τουριστικών υπηρεσιών σε μη κατοίκους αποτελούν ένα από τα βασικά μεγέθη του ελληνικού ισοζυγίου υπηρεσιών, με θετική συμβολή στη διαμόρφωση του. Συγκεκριμένα, την εξεταζόμενη περίοδο 2009 έως 2014 οι εισπράξεις από την παροχή ταξιδιωτικών υπηρεσιών σε μη κατοίκους αποτελούσαν το 73% κατά μέσο όρο του ισοζυγίου υπηρεσιών. Παρατηρούμε μάλιστα ότι, ενώ το ίδιο ποσοστό είχε φτάσει στο 82% το 2009, υποχώρησε στο 73% κατά μέσο όρο μετά το 2010 λόγω της οικονομικής κρίσης που βίωσε η Ελληνική οικονομία.

Επιπρόσθετα οι καθαρές εισπράξεις από τις ταξιδιωτικές υπηρεσίες κάλυπταν το 2009 το 63% του ισοζυγίου υπηρεσιών σε σχέση με το 62% που διαμορφώθηκε το 2014.

3.5 Η προσφορά του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Το 2014 η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία της Ελληνικής οικονομίας σημείωσε άνοδο κατά 0,5%, κυρίως λόγω της αύξησης της προστιθέμενης αξίας στον τριτογενή τομέα κατά 1,2%, Η ενίσχυση κατά 6,1% της προστιθέμενης αξίας του τομέα των υπηρεσιών το 2014 προήλθε κυρίως από τους κλάδους που συνδέονται με την τουριστική δραστηριότητα (εμπορίου, ξενοδοχείων-εστιατορίων και μεταφορών-επικοινωνιών), ενώ το 2009 η προστιθέμενη αξία στους κλάδους αυτούς είχε υποχωρήσει κατά 8,9%.

Από τα στοιχεία δε για τον κύκλο εργασιών σε τρέχουσες τιμές προκύπτει ότι το 2014 μεταξύ των κλάδων που κινήθηκαν ανοδικά είναι εκείνη που συνδέεται με την τουριστική δραστηριότητα, όπως ο κλάδος των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (+13,7%) και ο κλάδος των ταξιδιωτικών πρακτορείων (+6,5%). Φαίνεται ότι

η δυναμική πορεία του Ελληνικού τουρισμού διατηρήθηκε κατά τη περίοδο της κρίσης, με αποτέλεσμα να αναδειχθεί σε έναν από τους λίγους κραταιούς πυλώνες τις περιόδου 2009 έως 2014, με θετική συνεισφορά στην απασχόληση και τις επενδύσεις.

Σύμφωνα με το IOBE(2012), κάθε 1 ευρώ που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, δημιουργεί έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα 1,2 ευρώ και άρα συνολικά, δημιουργεί 2,2 ευρώ ΑΕΠ . Δηλαδή, ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας ανέρχεται σε 2,2.

Προκύπτει ότι ο πολλαπλασιαστής του τουρισμού για την ελληνική τουριστική οικονομία ανέρχεται σε 2,65 που σημαίνει πως για κάθε 1 ευρώ από την τουριστικής δραστηριότητα δημιουργείται, έμμεση και προκαλούμενη πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα 1,65 ευρώ. Άρα συνολικά, το ΑΕΠ αυξάνει κατά 2,65 ευρώ. Συνεπώς ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας κυμαίνεται μεταξύ 2,2 και 2,65.

Σύμφωνα με την 1η εκτίμηση της ΕΛΣΤΑΤ, το ΑΕΠ της χώρας, σε τρέχουσες τιμές , το 2017 διαμορφώθηκε στα 177.735 εκ. ευρώ αυξημένο κατά 2% σε σύγκριση με το 2016 που ήταν 174.199 εκ. ευρώ. Συνοψίζοντας τα στοιχεία για τον τουρισμό προκύπτει η ακόλουθη εικόνα:

- Η άμεση συνεισφορά του τουρισμού στη διαμόρφωση του ΑΕΠ ανήλθε στο 10,3% ή σε περίπου 18,3 δις ευρώ αυξημένη κατά 9,3 % σε σύγκριση με το 2016
- Συνυπολογίζοντας και τα πολλαπλασιαστικά οφέλη η συνολική συνεισφορά ανέρχεται μεταξύ 40,3 ευρώ και 48,5 δις ευρώ, δηλαδή κυμάνθηκε μεταξύ 22,6% του ΑΕΠ και 27,3% του ΑΕΠ, καθιστώντας τον τουρισμό βασικό πυλώνα της ελληνικής οικονομίας
- Το ΑΕΠ παρουσίασε αύξηση 2%, ενώ η δραστηριότητα του τουρισμού αυξήθηκε κατά 1.559εκ. ευρώ (άμεσα) ή περίπου 3.430 ευρώ / 4.132 εκ (έμμεσα και άμεσα)
- Περισσότερο από το 90% του εισοδήματος της τουριστικής δραστηριότητας προέρχεται από το εξωτερικό, καθιστώντας τον τουρισμό σχεδόν αμιγώς εξαγωγική δραστηριότητα.

3.6 Επενδύσεις στο τουρισμό

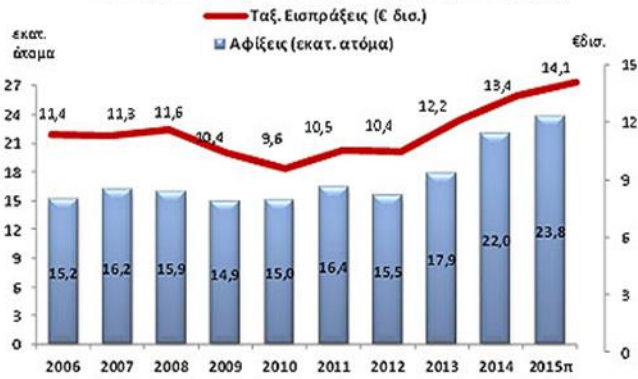
Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΙΝΣΕΤΕ το σύνολο των επενδύσεων των ξενοδοχείων το 2014 ανήλθε σε 785 εκ. ευρώ. Από το ποσό αυτό αφορά σε εισαγόμενα αγαθά και υπηρεσίες και το υπόλοιπο σε αγαθά και υπηρεσίες εγχώριας προστιθέμενης αξίας. Το ποσοστό αυτής εκτιμάται σε 59% στις νέες κατασκευές και 44% στις ανακαινίσεις. Συνεπώς, η επένδυση του ξενοδοχειακού κλάδου για το 2014, καθαρή από εισαγωγές ανέρχεται σε 400εκ. ευρώ.

Σύμφωνα με το IOBE (2012), τα έσοδα των καταλυμάτων , που δεν περιλαμβάνουν μόνο ξενοδοχεία αλλά και ενοικιαζόμενα δωμάτια, βίλες κλπ., αντιπροσωπεύουν το 45% της τουριστικής δραστηριότητας. Ελλείπει στοιχείων για τους άλλους κλάδους, αλλά και λαμβάνοντας υπόψη ότι ο ξενοδοχειακός κλάδος προσφέρει μόνο ένα μέρος των καταλυμάτων, μπορεί κανείς αναλογικά να εκτιμήσει το σύνολο της επένδυσης των άλλων κλάδων σε τουλάχιστον 960εκ. ευρώ.

Αναγνωρίζοντας ότι,- σε σχέση με τους άλλους κλάδους που εξυπηρετούν το τουρισμό- ο ξενοδοχειακός κλάδος είναι σχετικά μεγαλύτερης εντάσεως κεφαλαίου. Και προκειμένου να είμαστε συντηρητικοί στις προβλέψεις μας, αναμένουμε το ποσό του κεφαλαίου να αυξηθεί κατά το 1/3 και εκτιμούμε την συνολική δαπάνη των άλλων κλάδων σε 640εκ. ευρώ. Συγκρινόμενη με τον ξενοδοχειακό κλάδο οι άλλοι κλάδοι έχουν επίσης χαμηλότερη αναλογία εγχώριας δαπάνης στις επενδύσεις λόγω του ότι επενδύουν περισσότερο σε μηχανήματα και εξοπλισμό και λιγότερο σε κτήρια, η εγχώρια δαπάνη εκτιμάται σε 1/3 της συνολικής επένδυσης

Συνεπώς η επένδυση των άλλων κλάδων για το 2014, επίσης καθαρή από εισαγωγές, εκτιμάται σε 215εκ. ευρώ. Βάση των παραπάνω το σύνολο της επενδυτικής δραστηριότητας του τουρισμού για το 2014 υπερβαίνει τα 1,4 δις ευρώ μικτά εκ των οποίων 615εκ ευρώ αφορούν σε εγχώρια δαπάνη. Ελλείπει άλλων στοιχείων εκτιμούμε το ίδιο ποσό και για τα έτη 2015 2016.(Κασιμάτη Ευαγγελία, 2017)

Γράφημα 1. Ταξιδιωτικές Εισπράξεις και Αφίξεις

Πηγή: ΤτΕ, Alpha Bank

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Από τον μαζικό στον εναλλακτικό-ειδικό τουρισμό.

4.1 Η μαζικοποίηση του τουρισμού.

Στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, η μορφολογία των τουριστικών μετακινήσεων μεταβάλλεται. Ο τουρισμός διαχείμασης-αναψυχής των αριστοκρατών και των εισοδηματιών, χωρικά καθορισμένος στις παράκτιες χώρες της Μεσογείου, αντικαθίσταται από τον καλοκαιρινό παραθεριστικό τουρισμό. Οι Τουριστικοί σταθμοί του 19ου αιώνα παραμένουν, αλλά μεταβάλλεται η περίοδος λειτουργίας τους, καθώς και τα κίνητρα/προφίλ της πελατείας τους.

Το 1936 το Διεθνές Γραφείο Εργασίας ώθησε στο να υιοθετηθεί από την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας μια πρώτη σύμβαση που προέβλεπε μια γενικευμένη άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον έξι ημερών. Ωστόσο πολλές χώρες την ίδια περίοδο περίπου υιοθετούν τις διακοπές μετ' αποδοχών είτε με την βοήθεια νομοθετικών διαταγμάτων είτε με τη δημιουργία εργατικής νομοθεσίας.

Καθώς οι χώρες οριοθετούν αυτήν την νέα μεταβλητή, η οποία θεωρείται από τις πιο σημαντικές, σχετικά με τις επιπτώσεις για τις χώρες υποδοχής και προέλευσης τουριστών. Αυτή η μεταβλητή η οποία στη συνέχεια θα επηρεάσει δραστικά τις δομές και την μορφολογία του τουριστικού φαινομένου ονομάζεται “εκδημοκρατισμός” των διακοπών. Οι διακοπές μετ' αποδοχών συμβάλλουν στη θεσμοθέτηση του δικαιώματος των ατόμων για διακοπές, προνόμιο που μέχρι πρότινος ήταν μιας ολιγαρχίας η οποία δεν παρουσίαζε κανένα απολύτως κοινό χαρακτηριστικό με τη νέα τουριστική τυπολογία που διαμορφώνεται.

Ο εκδημοκρατισμός των διακοπών, ο οποίος αρχικά εκδηλώνεται με μια διευρυμένη δυνατότητα των ατόμων να συμμετέχουν στις τουριστικές μετακινήσεις, δίνει την ευκαιρία σε κοινωνικές κατηγορίες που πριν χαρακτηρίζονταν αποκλεισμένες των διακοπών να καταναλώσουν τουριστικά αγαθά και υπηρεσίες στους υπάρχοντες τόπους υποδοχής των τουριστών.

Ουσιαστικά ο εκδημοκρατισμός των διακοπών ο οποίος συνέβαλε στη μαζικοποίηση του τουρισμού, δημιούργησε μια συνεχή ώθηση για διερεύνηση της βάσης της

εισοδηματικής πυραμίδας, ώστε να καταστεί δυνατή η δημιουργία μιας διαχρονικά αυξητικής τάσης κατανάλωσης τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών.

4.2 Παράγοντες που συνέβαλαν στον εκδημοκρατισμό των διακοπών.

Η θεσμοθέτηση των διακοπών το 1936 όπως προαναφέραμε μπορεί να λειτούργησε καθοριστικά στον εκδημοκρατισμό των διακοπών αλλά οι παράγοντες που οδήγησαν και διευκόλυναν τον μαζικό τουρισμό είναι διαφορετικοί και ποικίλουν:

- Οι τουριστικοί οδηγοί οι οποίοι παρείχαν πληροφορίες στους τουρίστες για όλο και περισσότερους νέους προορισμούς
- Η δημιουργία μιας πληθώρας ταξιδιωτικών οργανώσεων στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης οι οποίες χρονολογούνται από το τελευταίο τέταρτο του 19ου αιώνα και φέρουν ως επί το πλείστον τις ονομασίες της περιηγητικής λέσχης, της λέσχης αυτοκινήτου, των οργανώσεων κοινωνικού τουρισμού
- Η δημιουργία τουριστικής νομοθεσίας καθώς το κράτος νομοθετεί προκειμένου να προστατέψει τους ιστορικούς οικισμούς, τις ιαματικές πηγές ή το φυσικό περιβάλλον, παρατηρώντας τις ταχύτερες τάσεις μαζικοποιήσεις του τουριστικού φαινομένου. Παράλληλα δημιουργεί εξειδικευμένη διοίκηση και ρυθμίζει την λειτουργία των εμφανιζόμενων τουριστικών επαγγελματιών.
- Η αύξηση του εισοδήματος.
- Η αύξηση του ελεύθερου χρόνου. Οι ώρες εργασίας μειώθηκαν από 12+ στις 8 ενώ οι μισθοί αυξήθηκαν.
- Η ανάπτυξη και η διάδοση του σιδηρόδρομου.
- Η ανάπτυξη της αυτοκινητοβιομηχανίας και η ανάπτυξη του κόστους ταξιδιού. Η πρώτη εκδρομή με αυτοκίνητο οργανώθηκε το 1910 από τον Άγγλο Charman μεταξύ Ιστμπουργκ και βόρειας Ουαλίας. Από το 1925 παρατηρείται μια ταχεία ανάπτυξη των οργανωμένων εκδρομών με λεωφορείο στις χώρες της Κεντρικής και Δυτικής Ευρώπης. Αυτό συνέβαλε στη συνέχεια στη δημιουργία μικρών επιχειρήσεων που εξειδικεύονταν στην δημιουργία και πραγματοποίηση εκδρομών στα περίχωρα των πόλεων που δεν εξυπηρετούνταν από τα υπάρχοντα σιδηροδρομικά δίκτυα. Ο ανταγωνισμός που διαμορφώνεται μεταξύ αυτοκινητιστικών εταιρειών και σιδηροδρόμου είναι οξύς, αλλά μετά το 1930 το αυτοκίνητο ως μεταφορικό μέσο αποδεικνύεται πολύ πιο αποδοτικό σε σύγκριση με τον σιδηρόδρομο. Η

ανάπτυξη αυτού του μεταφορικού μέσου επιδρά αφενός μεν στην υπάρχουσα χωρική διάρθρωση των τουριστικών καταλυμάτων αφετέρου δε στη λειτουργία και στην εξειδίκευση των τουριστικών γραφείων. Χωροταξικά τα ξενοδοχειακά καταλύματα βρίσκονται συγκεντρωμένα γύρω από τους σιδηροδρομικούς σταθμούς. Η ανάπτυξη του αυτοκινήτου επιδρά δραστικά σε αυτές τις συγκεντρώσεις προς όφελος άλλων συνοικιών των πόλεων καθώς και των πόλεων που στερούνται σιδηροδρομικού δικτύου. Νέα τουριστικά γραφεία δημιουργούνται συνέπεια της ανάπτυξης και διάδοσης του αυτοκινήτου, τα οποία εξειδικεύονται στα ομαδικά ταξίδια και επιδιώκουν να προσεγγίσουν τις μεσαίες εισοδηματικές κατηγορίες.

- Οι πτήσεις charters επέδρασαν σημαντικά στη μείωση του κόστους του ταξιδιού και συνεπώς στην ελάττωση του παράγοντα χρόνου-απόσταση που εμπόδιζε την προσέγγιση πολλών χώρων υποδοχής στις κύριες ζώνες προέλευσης των τουριστών. Η πρώτη πτήση charter οργανώθηκε από τον Vladimir Raitzo ο οποίος μετέφερε με μία ντακότα το 1954 Βρετανούς τουρίστες από τον Λονδίνο στην Κορσική.
- Η βελτίωση των υπηρεσιών υποδοχής και οι διευκολύνσεις στα σύνορα: Η οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής και η οριοθέτηση του τουρισμού στη δέσμη των δραστηριοτήτων που συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη μιας χώρας επέδρασαν όχι μόνο στη δημιουργία των απαραίτητων υπηρεσιών υποδοχής, αλλά και στην περεταίρω βελτίωσή τους. Οι σταθμοί εισόδου των τουριστών (αεροδρόμια, λιμάνια, συνοριακοί σταθμοί), τα συγκοινωνιακά δίκτυα και τα μέσα μεταφοράς, το δίκτυο των τραπεζών, οι νοσοκομειακές εγκαταστάσεις, τα τουριστικά καταλύματα, οι εγκαταστάσεις οινοποτοτροφοδοσίας και αναψυχής κτλ. διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην αύξηση ή όχι των τουριστικών ροών προς μια χώρα στη διάρκεια παραμονής καθώς και στη διαμόρφωση του προφίλ των τουριστών. Οι διευκολύνσεις στα σύνορα χαρακτηρίζονται επίσης καθοριστικές και συχνά παρατηρείται ότι έχουν ήδη ενσωματωθεί στις συνήθειες του σύγχρονου τουρίστα.
- Ο πολλαπλασιασμός των τουριστικών προϊόντων (banalization): Ο βαθμιαίος εκδημοκρατισμός των διακοπών και συνεπώς η δυνατότητα μεγαλύτερης κατανάλωσης τουριστικών αγαθών και υπηρεσιών ώθησε στην παραγωγή

μιας πληθώρας τουριστικών προϊόντων (μεταφορικά μέσα, καταλύματα, αναψυχή, υπηρεσίες κλπ.). Σε αυτό συνέβαλαν οι επιτελούμενες μεταβολές σχετικά με τη θεώρηση του τουριστικού φαινομένου τόσο στις χώρες προέλευσης των τουριστών όσο και στις χώρες υποδοχής. Έτσι τα τουριστικά προϊόντα παράγονται μαζικά, χωρίς τη συγκεκριμένη πια χωρική διάταξη του παρελθόντος, μια και όλες οι χώρες του κόσμου τείνουν να γίνουν χώρες υποδοχής και προσφέροντας σε μία ευρεία γκάμα τιμών, δίνοντας τη δυνατότητα ακόμα και στις πιο χαμηλές εισοδηματικές τάξεις να συμμετέχουν στην τουριστική κατανάλωση. Ουσιαστικά η banalization των τουριστικών προϊόντων συμβάλλει στο μεγαλύτερο εκδημοκρατισμό των διακοπών και στην ευρύτερη αποδοχή τους ως αγαθού πρώτης ανάγκης. Παράγοντες που συνέβαλαν κατεξοχήν στην banalization των τουριστικών προϊόντων είναι οι παρακάτω:

1. Η ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού
  2. Οι πολιτικές τουριστικής ανάπτυξης των χωρών υποδοχής
  3. Ο διεθνής ανταγωνισμός μεταξύ των τουριστικών χωρών
  4. Η εμφάνιση των νέων Τουριστικών Κρατών
  5. Η ταχύτατη αύξηση της τουριστικής ζήτησης
  6. Ο πολλαπλασιασμός, οι μεγεθύνσεις και οι οικονομικές συγκεντρώσεις των Tour-operators
- Η βαθμιαία προσαρμογή των τουριστικών καταλυμάτων στις μεταβολές της ζήτησης: Ο τουρισμός οφείλει σε μεγάλο βαθμό την κοινωνικοποίηση και τον εκδημοκρατισμό του στην βαθμιαία ποσοτική και ποιοτική προσαρμογή της προσφοράς των τουριστικών καταλυμάτων και στις μεταβολές της τουριστικής ζήτησης. Τα τουριστικά καταλύματα του 19ου αιώνα και των αρχών του 20ου απευθύνονταν αποκλειστικά σε μια τουριστική ολιγαρχία (αριστοκράτες και εισοδηματίες). Η θεσμοθέτηση των διακοπών και η συμμετοχή σε αυτές κοινωνικών τάξεων που μέχρι πρότινος θεωρούνταν αποκλεισμένες, δημιούργησε στη συνέχεια την ανάγκη δημιουργίας διαφοροποιημένων τουριστικών καταλυμάτων σε σχέση με τα προγενέστερα, εφόσον απευθυνόταν σε μια πελατεία τελείως διαφορετική από εκείνη του 19ου αιώνα

- Η δημιουργία μεγάλων ταξιδιωτικών οργανισμών (tour-operators). Οι tour-operators είναι μεγάλοι ταξιδιωτικοί οργανισμοί οι οποίοι αποτελούν τους μεσολαβητές μεταξύ παραγωγών και τελικών καταναλωτών διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στην εμπορικοποίηση των τουριστικών προϊόντων. Η μεγάλη διαπραγματευτική τους ισχύς έναντι των μεμονωμένων παραγωγών και οι επιτυγχανόμενες οικονομίες κλίμακας μέσω της μαζικής παραγωγής επέδρασαν σημαντικά στην τιμολόγηση των τουριστικών προϊόντων και συνέβαλε καθοριστικά στην μαζικοποίηση του τουρισμού στην κοινωνικοποίηση και τον εκδημοκρατισμό του.
- Η κατάσταση διαρκούς ειρήνης: Η ανάπτυξη του τουρισμού του 19ου αιώνα υπήρξε απόρροια κυρίως δύο παραγόντων της νομισματικής σταθερότητας και της διαρκούς ειρήνης. Εκτός από μικρό συρράξεις δεν υπάρχουν σοβαρά γεγονότα. Η μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο περίοδος διαρκούς ειρήνης αποτελεί βασική παράμετρο της ανάπτυξης και της μεγέθυνσης του διεθνούς τουρισμού.

4.3 Οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού “Η μετάβαση”

Η ανάπτυξη του μαζικού οργανωμένου τουρισμού με όλες τις συνέπιες που συνεπάγονται οι χώρο χρονικές συγκεντρώσεις του, τόσο στις χώρες υποδοχής όσο και στις χώρες προέλευσης των τουριστών, ήρθε σε αντίθεση με τα αρχέγονα και βαθύτερα κίνητρα των τουριστών. Η αμφισβήτηση του μοντέλου του μαζικού οργανωμένου τουρισμού επήλθε με την ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Εννοιολογικά οι ειδικές μορφές τουρισμού προσδιορίζονται από τα επιμέρους ειδικά κίνητρα που ωθούν τα άτομα στην τουριστική μετακίνηση ενώ οι εναλλακτικές μορφές οι οποίες αποτελούν τμήμα των ειδικών μορφών ερμηνεύονται από τα κίνητρα των ατόμων που σχετίζονται με τον τρόπο οργάνωσης του ταξιδιού (αυτονομία) και τον προσανατολισμό της τουριστικής κατανάλωσης σε περιβαλλοντικά προϊόντα.

Ουσιαστικά η ομάδα κινήτρων που προσδιορίζει τον τύπο του ταξιδιού και την καταναλωτική συμπεριφορά του τουρίστα καθορίζει και την επιλογή μιας η περισσότερων ειδικών η εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Ο συσχετισμός μεταξύ των τουριστικών προϊόντων του τόπου υποδοχής καθώς και της τουριστικής οργάνωσης των ζωνών προέλευσης της τμηματοποίησης της πελατείας και του

προφίλ των τουριστών, αποδεικνύεται απαραίτητος όσον αφορά στην ανάπτυξη και στην εμπορικοποίηση αυτών των μορφών (Βαρβαρέσος, 1998).

4.4 Τα στάδια της τουριστικής ανάπτυξης στον Ελλαδικό χώρο (1950-1965)

Η προσπάθεια να προσεγγίσει κανείς την πορεία της τουριστικής ανάπτυξης μιας χώρας μέσα από μια εξελικτική και λειτουργική θεώρηση ενέχει αναμφίβολα, κινδύνους σχηματοποίησης, πρέπει επίσης να επισημάνουμε ότι εκτός από την ιστορική διάσταση μιας τέτοιας προσέγγισης υπάρχει και η οικονομική και χωρική αναπτυξιακή διάσταση, η οποία συνδέεται με την ανάδειξη ορισμένων από τα βασικά χαρακτηριστικά της ζήτησης που ενεργοποιείται στη χώρα αλλά και των αντίστοιχων υποδομών προσφοράς οι οποίες αναπτύσσονται για να ανταποκριθούν σε αυτή τη ζήτηση.

Στην περίπτωση της Ελλάδας επί αρκετές δεκαετίες η διάσταση αυτή επηρεαζόταν καθοριστικά από τον διεθνοποιημένο χαρακτήρα της ζήτησης. Οι τύποι ζήτησης που κυριάρχησαν στα πρώτα στάδια ανάπτυξης του Ελληνικού τουρισμού παραμένουν δυναμικοί και στα επόμενα στάδια (περιηγητικός τουρισμός).

Αυτό σημαίνει ότι η βαθμιαία εξέλιξη σε ένα επόμενο στάδιο ανάπτυξης δεν οδήγησε και σε πλήρη κατάργηση του προηγούμενου σταδίου. Μπορεί ο τύπος μιας ζήτησης του συγκεκριμένου σταδίου να υποβαθμίστηκε ή οι υποδομές της προσφοράς να θεωρούνται ξεπερασμένες, αλλά υπάρχουν περιοχές της χώρας που τα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά αυτού του σταδίου παραμένουν δυναμικά, εκφράζοντας με αυτό τον τρόπο και την έντονη τμηματοποίηση της τουριστικής ζήτησης στην Ελλάδα τμήμα της οποίας κατευθύνεται και στις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού είτε στο πλαίσιο του «κλασικού» ταξιδιού διακοπών είτε ως εξειδικευμένη επιλογή.

Τοπικές ιδιαιτερότητες υπήρξαν και υπάρχουν, με κυριότερη αυτή που αφορά πολλές νέες τουριστικές περιοχές οι οποίες μέσα από ταχύτατες (τρία έως πέντε χρόνια) και συχνά έξωγενείς διαδικασίες ανάπτυξης, απέκτησαν χαρακτηριστικά και υποδομές μαζικού οργανωμένου τουρισμού διακοπών οι οποίες όμως είχαν φτάσει σε αυτό το στάδιο ανάπτυξης μέσα από μια τριαντάχρονη πορεία κοινωνικών και οικονομικών αλλαγών. Με πολλές παραμέτρους θα εξετάσουμε την μεταπολεμική περίοδο και τα στάδια ανάπτυξης του τουρισμού στον Ελληνικό χώρο όπως αυτά διαμορφώθηκαν τόσο από τους αλλοδαπούς όσο και από τους ημεδαπούς τουρίστες.

Το πρώτο στάδιο ανάπτυξης μπορούμε να το τοποθετήσουμε στο 1950-1965 όπου στην περίοδο αυτή οι τουρίστες που έρχονται στη χώρα κάνουν κατά κύριο λόγο αυτόνομο περιηγητικό τουρισμό έχοντας ως βάση κυρίως την Αθήνα. Τόσο οι δυνατότητες πρόσβασης στη χώρα (οδικώς σιδηροδρομικώς ακτοποικίως αεροπορικώς) όσο και το εσωτερικό θαλάσσιο και οδικό μεταφορικό δίκτυο μπορούν να θεωρηθούν αντικίνητρα για ένα ταξίδι στην Ελλάδα. Η κατάσταση αρχίζει να βελτιώνεται από πλευράς υποδομών προς το τέλος της δεκαετίας του 50 χωρίς όμως και πάλι να υπάρχουν, εκτός από τα μεγάλα αστικά κέντρα, και σε ορισμένες περιοχές με ζήτηση (Κέρκυρα Ρόδος) ξενοδοχειακές μονάδες ικανές να ανταποκριθούν σε μια πελατεία με απαιτήσεις. Πρόκειται για μια περίοδο δυναμικής ανασυγκρότησης της Ελληνικής οικονομίας στην οποία όμως ο τουρισμός φαίνεται να παίζει δευτερεύοντα ρόλο.

Σημειώνονται βέβαια προσπάθειες δημιουργίας διοικητικής υποδομής καθώς και μεμονωμένες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες από το εξωτερικό και το εσωτερικό αλλά οι κρατικοί ιθύνοντες δεν φαίνεται να θεωρούν σημαντική την αναπτυξιακή δυναμική του τουρισμού. Οι τουρίστες που έρχονται αυτή τη περίοδο έχουν ως στόχο κυρίως να επισκεφθούν περιοχές με αρχαιολογικό ενδιαφέρον (Πελοπόννησο, Δελφούς, Αττική) τα μικρής διάρκειας ταξίδια προς τα νησιά του Αργοσαρωνικού (Σπέτσες, Αίγινα, Ύδρα, Πόρο) καθώς να επισκεφθούν και την Αθήνα. Οι κυριότεροι πόλοι ανάπτυξης του τουρισμού διακοπών αυτή τη περίοδο είναι η Κέρκυρα και η Ρόδος όπου έχουμε και την πρώτη οργανωμένη παρουσία αλλοδαπών tour-operators και αλυσίδων ξενοδοχείων (Club Mediterranean στην Κέρκυρα)

4.5 Η αλλαγή μετά το 1980 στο τουρισμό

Η περίοδος μετά το 1980 χαρακτηρίζεται από μια αρχικά αμήχανη και κατόπιν δυναμική ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε διάφορες περιοχές της χώρας. Η ανάπτυξη αυτή αφορά επί αρκετά χρόνια κυρίως την ημεδαπή πελατεία και σε μικρότερο ποσοστό τους αλλοδαπούς τουρίστες. Είναι χαρακτηριστικό ότι όπως προκύπτει από την έρευνα για τον εσωτερικό τουρισμό που διεξήγαγε το ΕΚΚΕ για λογαριασμό του ΕΟΤ φαίνεται πως υψηλά ποσοστά Ελλήνων, εκτός από τα ταξίδια διακοπών και παραθερισμού κάνουν ταξίδια μικρής διάρκειας τα οποία συνδέονται συχνά με τον εναλλακτικό τουρισμό.

Η διερεύνηση αυτή επικεντρώθηκε στη ζήτηση για ιαματικό τουρισμό οικοτουρισμό ορειβατικό και χιονοδρομικό τουρισμό και ανέδειξε δυναμικές τάσεις σε αυτά τα προϊόντα και το προφίλ ενός «πολυκινητηρικού» ημεδαπού τουρίστα, ο οποίος αναζητά και άλλες δραστηριότητες κυρίως εναλλακτικού χαρακτήρα στις διακοπές του.

Ο λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό συνδέεται και με την κυριαρχία επί πολλά χρόνια του πρότυπου του μαζικού οργανωμένου τουρισμού διακοπών στην Ελλάδα παρά το γεγονός ότι ο πλούτος των πόρων που διαθέτει η χώρα σε φυσικό περιβάλλον είναι εντυπωσιακός και θα επέτρεπε, εάν υπήρχε ο ανάλογος σχεδιασμός να έχει σταδιακά αναπτυχθεί ήδη από την δεκαετία του 60. Μια παρόμοια επιλογή θα συνέβαλλε επίσης στην περισσότερο ισόρροπη ανάπτυξη αλλά και στη μεγαλύτερη διασπορά στο χώρο και στο χρόνο των τουριστών με θετικές επιπτώσεις για την ευρύτερη τουριστική ανάπτυξη της χώρας.

Μετά το 1975 και ιδιαίτερα μετά το 1980, συστηματοποιούνται οι προσπάθειες (από επιστημονικούς φορείς, τους ΟΤΑ το κράτος και με τη συμβολή της ΕΕ) να προστατευθούν και να αναδειχθούν περιοχές με ιδιαίτερη περιβαλλοντική σημασία, γεγονός που αποτελεί και την αναγκαία θεσμική και χωρική βάση ώστε να αναπτυχθούν ειδικότερα οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Ουσιαστικά όμως οι ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού ως υποδομές, δραστηριότητες και διαφημιστική εικόνα που έχουν αναπτυχθεί στην Ελλάδα παραμένουν ελάχιστα γνωστές στο εξωτερικό την περίοδο 1960-1990. Η αναπτυξιακή δυναμική τους και η ζήτηση που παρουσιάζουν την τελευταία δεκαετία όμως δείχνουν, ότι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού σε συνδυασμό και με άλλες ειδικές μορφές τουρισμού αποτελούν σταδιακά ένα σημαντικό πρότυπο ανάπτυξης στον ελλαδικό χώρο.

Επιπλέον ο εναλλακτικός τουρισμός του οποίου οι αναπτυξιακές επιπτώσεις είναι ιδιαίτερα θετικές σε τοπικό επίπεδο αποτελεί πλέον το αναπτυξιακό πρότυπο μιας «άλλης» τουριστικής Ελλάδας, στο οποίο βασικές παράμετροι είναι το περιβάλλον και η τοπικά σχεδιασμένη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη ένα πρότυπο του οποίου η μαζικότητα και ο όγκος των εργασιών δεν μπορούν να συγκριθούν με τον τουρισμό διακοπών, αλλά η σημασία του είναι καταλυτική στην αναζήτηση μιας βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης στη χώρα.

Το γεγονός αυτό εξηγεί και την χωρική επέκταση του εν λόγω προτύπου κατά κύριο λόγο σε νομούς με μικρή ή μεσαία τουριστική ανάπτυξη καθώς και σε ορεινές περιοχές μεσογειακών νομών. Στις περιπτώσεις στις οποίες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού αναπτύχθηκαν σε περιοχές με μαζική τουριστική ανάπτυξη, πήραν τη μορφή «θυλάκων» όπου ο εναλλακτικός τουρισμός προβλήθηκε ως ένα ειδικό προϊόν το οποίο προστίθεται στην ήδη υπαρκτή υποδομή της περιοχής. Η αποτίμηση της πορείας ανάπτυξης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού δείχνει ότι αυτή δεν προγραμματίστηκε ή σχεδιάστηκε με κάποιο συγκροτημένο τρόπο αλλά υπήρξε το αποτέλεσμα επενέργειας δύο σημαντικών εξελίξεων της τουριστικής ανάπτυξης την περίοδο μετά το 1980.

Η πρώτη εξέλιξη είναι οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού σε πολλά επίπεδα: μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος, αισθητική ρύπανση, συγκρούσεις στη χρήση γης, φέρουσας ικανότητα τουριστικών περιοχών, ζητήματα διαχείρισης σχετικά με το περιβάλλον. Οι επιπτώσεις αυτές αποτέλεσαν πεδίο έντονης επιστημονικής, κοινωνικής και πολιτικής αντιπαράθεσης σε εθνικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, αναδεικνύοντας την ιδιαίτερη σημασία του περιβάλλοντος ως πόρου αλλά και υποδοχέα της ανάπτυξης του τουρισμού.

Η δεύτερη εξέλιξη αφορά την αναζήτηση ήπιων προτύπων ανάπτυξης τα οποία να έχουν θετικότερες επιπτώσεις σε τοπικό επίπεδο από εκείνες του μαζικού οργανωμένου τουρισμού διακοπών. Στην αναζήτηση αυτή η οποία πήρε τη μορφή μιας ουσιαστικής αμφισβήτησης του κυρίαρχου πρότυπου τουρισμού των 4 «s» (sun, sand, sea, sex) και του πρότυπου «sunlust» (ταξίδια με πρότυπο την αναζήτηση του ήλιου και της ξεκούρασης) έπαιξαν ρόλο οι εξής παράγοντες: η επιστημονική κριτική αποτίμηση των επιπτώσεων της τουριστικής ανάπτυξης στον Ελλαδικό χώρο, η αλλαγή των κινήτρων των τουριστών, η αλλαγή της νοοτροπίας των επιχειρηματιών, η υποστήριξη αυτής της επιλογής από πολλούς ΟΤΑ τουριστικών περιοχών, η νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης που άμεσα και έμμεσα συνέβαλε στη θεσμική προώθηση μέτρων και πολιτικών σχετικών με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού γεγονός που επηρέασε τόσο την εθνική τουριστική πολιτική όσο και την πολιτική φορέων που εμπλέκονται κυρίως τοπικά με την τουριστική ανάπτυξη. Οι τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες σε πολλούς νομούς της χώρας στις οποίες ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπήρξε με πολλούς τρόπους σημαντικός, οδήγησαν συχνά στην ανάπτυξη ειδικών υποδομών και δραστηριοτήτων τουρισμού

συγκροτώντας τα χαρακτηριστικά ενός τουριστικού προορισμού. Είναι χαρακτηριστικό ότι και στις σε αυτές τις εξελίξεις συνυπάρχουν πέντε κοινές παράμετροι που συνδέονται με τον εναλλακτικό τουρισμό:

1. Η σύνδεση περιβάλλοντος και τουριστικής ανάπτυξης
2. Η ευαισθητοποίηση απέναντι στο περιβάλλον τόσο των τουριστών όσο και των ντόπιων
3. Η ανάγκη διαχείρισης, σχεδιασμού, και προγραμματισμού του τουρισμού σε τοπικό επίπεδο.
4. Η εξειδίκευση της προσφοράς ώστε να ανταποκρίνεται στην ειδική με βάση τα κίνητρα των τουριστών ζήτηση.
5. Η αναζήτηση της βιωσιμότητας με στόχο την μακροπρόθεσμη μεγιστοποίηση του οφέλους από την ανάπτυξη του τουρισμού.

Ουσιαστικά πρόκειται για παραμέτρους που σχετίζονται με τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και αναδεικνύουν τη σημασία της, τόσο ως αυτοδύναμου πρότυπου σχετικού με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, όσο και ως αναβαθμισμένου ποιοτικού προτύπου του τουρισμού διακοπών. Έως ένα βαθμό μπορεί να υποστηριχθεί ότι η ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού υπήρξε αποτέλεσμα της αναζήτησης τύπων ανάπτυξης που να ανταποκρίνονται στα σύγχρονα δεδομένα της ευρωπαϊκής ζήτησης την περίοδο μετά το 1980, μιας ζήτησης όπου καταλυτικά πλέον επηρεάζεται από κίνητρα που συνδέονται με το περιβάλλον, τη διαμονή στην ύπαιθρο, την αναζήτηση της παράδοσης, τις αθλητικές δραστηριότητες στη διάρκεια των διακοπών και το είδος των διακοπών («ενεργητικές» διακοπές). Πρόκειται για μια μορφή ζήτησης στην οποία η Ελλάδα ενώ διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα άργησε να ανταποκριθεί με την ανάπτυξη των υποδομών και δραστηριοτήτων, επιμένοντας στην ανάπτυξη και την προβολή μόνο ενός τμήματος των πόρων που διαθέτει (οργανωμένες υποδομές τουρισμού διακοπών, ήλιος και θάλασσα). Σε αυτό το γεγονός συνέτεινε και η λανθασμένη άποψη ότι ο ειδικός τουρισμός δεν έχει δυναμική ζήτηση, ενώ οι τάσεις της ζήτησης δείχνουν το αντίθετο. Πρόκειται αντίθετα για μια αγορά δυναμικά αναπτυσσόμενη τα τελευταία χρόνια. Βασικό και ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό της ζήτησης των προϊόντων που σχετίζονται με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού είναι ότι, αυτή προκύπτει με τρεις διαφορετικούς τρόπους.

- Είτε ως αυτόνομη ζήτηση για κάποιο από αυτά τα προϊόντα (π.χ. οικοτουρισμό)
- Είτε ως ζήτηση που αφορά δύο ή και περισσότερα από αυτά τα προϊόντα συχνά με κοινά χαρακτηριστικά όπως τον αγροτουρισμό και τον πολιτιστικό τουρισμό
- Είτε ως συμπληρωματική ζήτηση σε ένα ταξίδι τουρισμού διακοπών

Και στις τρεις περιπτώσεις είναι προφανές ότι υπάρχουν άμεσες και έμμεσες θετικές επιδράσεις σε μια χώρα όπως η Ελλάδα σε θέματα όπως η επιμήκυνση της περιόδου, η αναβάθμιση του προϊόντος, η χρήση υπαρκτών υποδομών και υπηρεσιών τοπικής ανάπτυξης (Τσάρτας,2010).

4.6 Εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ύπαρξη ενός κυρίαρχου κινήτρου στη ζήτηση (π.χ. συνέδρια) και από την ανάπτυξη μιας αντίστοιχης ειδικής υποδομής στις τουριστικές περιοχές που αποσκοπεί στην εξυπηρέτηση των τουριστών της κάθε ειδικής μορφής. Ο τουρισμός αυτής της μορφής είναι μια εξειδικευμένη μορφή τουρισμού που περιλαμβάνει ομαδικές ή ατομικές μετακινήσεις ανθρώπων, για να αναπτύξουν ειδικά ενδιαφέροντα και να επισκεφθούν αξιοθέατα και μέρη που συνδέονται με ένα συγκεκριμένο θέμα (π.χ. υγεία θρησκεία επαγγελματική δραστηριότητα)

Οι ειδικές μορφές τουρισμού χωρίς να υποκαθιστούν το μαζικό τουρισμό λειτουργούν συμπληρωματικά, εμπλουτίζουν, διευρύνουν, και διαφοροποιούν το τουριστικό προϊόν, καλύπτοντας την αντίστοιχη ζήτηση που φαίνεται να είναι αυξανόμενη. Οι κυριότερες μορφές τουρισμού είναι:

- Ο κοινωνικός τουρισμός
- Ο τουρισμός υγείας
- Ο τουρισμός παραχείμασης
- Ο θρησκευτικός τουρισμός
- Ο επαγγελματικός
- Ο συνεδριακός τουρισμός
- Ο εκθεσιακός τουρισμός
- Ο τουρισμός κινήτρων

Επισημαίνεται ότι ο πλέον δόκιμος όρος που έχει καθιερωθεί και διεθνώς χρησιμοποιηθεί για την περιγραφή των εναλλακτικών και ειδικών μορφών τουρισμού είναι οι ειδικές μορφές τουρισμού (special interest tourism). (Βενετσανοπούλου, 2006).

Με τον όρο εναλλακτικές μορφές τουρισμού αναφερόμαστε στο τουρισμό που σχετίζεται με εναλλακτικές μορφές αφενός σε οργανωτικό επίπεδο και αφετέρου όσον αφορά τα χαρακτηριστικά των τουριστικών δραστηριοτήτων που ζητούν οι επισκέπτες. Ο εναλλακτικός τουρισμός περιλαμβάνει συγκεκριμένα θέματα όπως: φυσιολατρία, ταξίδια περιπέτειας, αθλητικές δραστηριότητες, περιήγηση, περιβάλλον γνωριμία με την τοπική παράδοση, απόλαυση της θέας ενός τοπίου, περιοχές με μη μολυσμένο περιβάλλον ή πλούσια πολιτιστική κληρονομία.

Ο εναλλακτικός τουρισμός προσδιορίζεται από εκείνες τις μορφές τουρισμού οι οποίες συνδέονται με κοινωνικές και περιβαλλοντικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και στους φιλοξενούμενους να υφίστανται τις θετικές αλληλεπιδράσεις και να μοιράζονται εμπειρίες. Ο εναλλακτικός τουρισμός όπως και η αιφόρος ανάπτυξη είναι έννοιες που χρησιμοποιήθηκαν ευρύτατα τα τελευταία χρόνια καθώς εισάγουν καινούρια προσέγγιση και φιλοσοφία σε ένα παλιό πρόβλημα, προϋποθέτοντας εκδήλωση ενεργού ενδιαφέροντος εκ μέρους τόσο των «φιλοξενουμένων» όσο και των «οικοδεσποτών»

Ωστόσο δεν υπάρχει ένας ορισμός του εναλλακτικού τουρισμού αποδεκτός σε διεθνές επίπεδο από όλους, δηλαδή όσους με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο εμπλέκονται στην υπόθεση της βιομηχανίας του τουρισμού. Ορισμένοι ερευνητές υποστηρίζουν ότι εναλλακτικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που διαφοροποιείται από τις συνηθισμένες μορφές τουρισμού (μαζικός τουρισμός), ο οποίος υπόσχεται στους τουρίστες κάτι διαφορετικό από το μαζικό τουρισμό, ενώ άλλοι προσπαθούν να κάνουν ταξινόμηση διαφοροποιώντας κυρίως τα άτομα η τις καταστάσεις στα οποία αναφέρεται.

Επιπλέον στις εναλλακτικές μορφές ο τουρίστας συχνά επιλέγει ένα τρόπο οργάνωσης και διεξαγωγής του ταξιδιού, στον οποίο κυριαρχεί η αυτονομία στις επιλογές και η περιήγηση με ελάχιστη ή μικρή χρήση υπηρεσιών οργανωμένου τουρισμού και η δημιουργία μιας υποδομής που εξυπηρετεί τον συγκεκριμένο τουρίστα.

Πολλοί είναι οι τουρίστες σήμερα που αναζητούν να ικανοποιήσουν τα ενδιαφέροντά τους μέσα από άλλες μορφές τουρισμού, που είναι εναλλακτικές σε σχέση με τον παραδοσιακό τουρισμό και βρίσκονται στον αντίποδα του μαζικού τουρισμού και ειδικότερα του διεθνούς τουριστικού προτύπου που χαρακτηρίζεται από τη μαζικότητα την επιβάρυνση του περιβάλλοντος τη μείωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και αποσκοπεί στη μεγιστοποίηση του κέρδους σε βάρος των τοπικών κοινωνιών, της τοπικής κοινωνίας και του περιβάλλοντος.

Ο τουρίστας που επιλέγει μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού έχει συνήθως καλύτερη μόρφωση είναι πιο συνειδητοποιημένος πολιτιστικά, πιο ευαίσθητος σε θέματα περιβάλλοντος και πολιτισμού πιο περίεργος και πιο αναλυτικός. Δεν προτιμάει τα μεγάλα ξενοδοχεία που έχουν κατασκευαστεί και είναι εξοπλισμένα σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα.

Ο εναλλακτικός τουρίστας αναζητεί και προστατεύει την τοπική κουλτούρα και πλησιάζει την τοπική κοινότητα, προωθεί την τοπική μαγειρική τη χρήση τοπικών υλικών και χειροτεχνίας και την ανάπτυξη ενός μεγάλου εύρους άλλων τουριστικών υπηρεσιών π.χ. τοπικές λαϊκές παραστάσεις, εκθέσεις χειροτεχνίας, πολιτιστικές εκδηλώσεις. Υπάρχει όμως ένας αριθμός συνισταμένων του εναλλακτικού τουρισμού που είναι γενικά αποδεκτές;

- Η πρώτη αφορά στο γεγονός ότι ο εναλλακτικός τουρισμός εφαρμόζεται σε εκείνες τις μορφές τουρισμού οι οποίες δεν καταστρέφουν το περιβάλλον και στις ανάγκες της κοινότητας φιλοξενίας και δεν επιφέρουν τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλεί ο μαζικός τουρισμός στις περιοχές που αναπτύσσεται.
- Η δεύτερη αναφέρεται στο ότι ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρήθηκε η μικρής κλίμακας ανάπτυξης του τουρισμού, που προέρχεται και οργανώνεται από τοπικό πληθυσμό ή τους τοπικούς φορείς (ενδογενούς ανάπτυξης) συνήθως, χωρίς να τον εκμεταλλεύονται ή να καταστρέφουν τον πολιτισμό της κοινωνίας υποδοχής. Ο τρόπος αυτός ανάπτυξης αφενός επιφέρει λιγότερες αρνητικές επιπτώσεις –κοινωνικές και πολιτισμικές- και αφετέρου έχει μεγαλύτερες πιθανότητες ευνοϊκής αποδοχής από τον τοπικό πληθυσμό από ότι ο μαζικός τουρισμός.

- Η τρίτη αφορά στο γεγονός ότι μερικές μορφές τουρισμού θεωρούνται εναλλακτικές διότι δεν εκμεταλλεύονται τον τοπικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα τα οικονομικά οφέλη από τις τουριστικές δραστηριότητες διοχετεύονται κυρίως προς τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής ή προς τις μειονεκτικές περιοχές και όχι προς τις πόλεις ή τις άλλες χώρες όπως συμβαίνει με το μαζικό τουρισμό και ενισχύει την δημιουργία και ανάπτυξη τουριστικών επιχειρήσεων οι οποίες ανήκουν στο τοπικό πληθυσμό.
- Τέλος ο τουρισμός που δεν καταστρέφει τον πολιτισμό της κοινωνίας υποδοχής συνήθως ονομάζεται εναλλακτικός, διότι εκτός των άλλων προσπαθεί ενεργά να ενθαρρύνει το σεβασμό προς την πολιτισμική πραγματικότητα δια μέσου της εκπαίδευσης της επιμόρφωσης και γενικότερα των οργανωμένων συναντήσεων. Είναι οι μόνες μορφές τουρισμού που ενισχύονται με τεράστια κονδύλια από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι κυριότερες μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι:

- Πολιτιστικός τουρισμός
- Χειμερινός τουρισμός
- Ορεινός και ορειβατικός τουρισμός
- Αγροτουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Τουρισμός περιπέτειας

Οι μορφές αυτές είναι ήπιες στο βαθμό που ελαχιστοποιούν τις δυσμενείς επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό την αποκέντρωση και απομάκρυνση της τουριστικής δραστηριότητας από τις ακτές, τη διοχέτευσή της στο εσωτερικό κάθε χώρας και επομένως τη δυνατότητα ορθολογικής ανάπτυξης νέων περιοχών και συντήρησης απομακρυσμένων.

Η δυνατότητα αναδιοργάνωσης της αποδιαρθρωμένης σε απομακρυσμένες περιοχές πρωτογενούς δραστηριότητας, η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, η ανάπτυξη άλλων παράλληλων οικονομικών δραστηριοτήτων, η αύξηση του κύριου και βασικού εισοδήματος, η άνοδος του επιπέδου ζωής και παιδείας, αποτελούν μερικές από τις

επιπλέον θετικές συνέπειες του εναλλακτικού τουρισμού. Τέλος τόσο ο μαζικός τουρισμός όσο και οι νέες ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού επηρεάζονται από τις πολιτικές συγκυρίες που διαμορφώνουν τις νέες τάσεις της τουριστικής ζήτησης και πιέζουν τους παράγοντες της τουριστικής προσφοράς να προσαρμοστούν προς τα νέα καταναλωτικά τουριστικά πρότυπα.

4.7 Ο θεσμικός ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού

Καταλυτικός υπήρξε ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης την τελευταία δεκαετία στη διαμόρφωση ενός πλαισίου το οποίο αφενός ενίσχυσε την ανάπτυξη των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αφετέρου αναβάθμισε τις υπηρεσίες που παρέχει ο μαζικός οργανωμένος τουρισμός, επιδιώκοντας την υιοθέτηση από αυτών των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης. Αυτό επιτεύχθηκε μέσα από μια ποικιλία δράσεων, προγραμμάτων και πρωτοβουλιών οι οποίες προωθήθηκαν και αμφισβητήθηκαν με στόχο να αποτελέσουν τους άξονες μιας ευρωπαϊκής πολιτικής στο τουρισμό. Εκτός από τις εξειδικευμένες δράσεις και πρωτοβουλίες υπήρξαν και πολιτικές που ενίσχυσαν έμμεσα την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως (π.χ. η κοινοτική πολιτική για το περιβάλλον, η πολιτική ενίσχυσης του αγροτικού τομέα, η πολιτική προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, η περιφερειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ιδιαίτερα αυτή που αφορά ορεινές και μειονεκτικές περιοχές), η πολιτική καταπολέμησης της ανεργίας μέσω των προγραμμάτων κατάρτισης του ΕΚΤ (Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου). Παράλληλα σημαντική ήταν και η συμβολή των ΜΟΠ (Μεσογειακών Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων) και των ΚΠΣ (Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης) στην ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών που ενισχύουν τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες στο χώρο του τουρισμού και ιδιαίτερα όσων συνδέονται με τις ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Η αξιολόγηση και η αποτίμηση του συνόλου αυτών των προγραμμάτων και πρωτοβουλιών είναι ακόμα ελλιπής και αποσπασματική, υπάρχουν όμως αρκετά στοιχεία και δεδομένα που δείχνουν τη σημασία την οποία είχαν στην ενίσχυση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Τέτοια στοιχεία είναι α) το γεγονός ότι σχεδόν στο σύνολό τους οι υποδομές και οι δραστηριότητες του εναλλακτικού τουρισμού (π.χ.

οικοτουριστικές δραστηριότητες, έργα προστασίας του περιβάλλοντος, τεχνογνωσία και εκπαίδευση σε θέματα του περιβάλλοντος) αλλά σε πολλές περιπτώσεις και του ειδικού τουρισμού (π.χ. συνεδριακά κέντρα, ανάπλαση ιστορικών κέντρων πόλεων), χρηματοδοτήθηκαν ή ενισχύθηκαν άμεσα ή έμμεσα από κάποιο παρόμοιο πρόγραμμα ή πρωτοβουλία) β) η ενίσχυση τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών σε περιοχές μη τουριστικές οι οποίες σταδιακά απέκτησαν υποδομές και δραστηριότητες ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού γ) η εντυπωσιακή γεωγραφική εμβέλεια των προγραμμάτων κατάρτισης καθώς και των προγραμμάτων τοπικής τουριστικής ανάπτυξης τα οποία συνδέονται με την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Οι θεσμικές παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο χώρο του τουρισμού ήταν σημαντικές για την ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην Ελλάδα ειδικότερα στα εξής ζητήματα:

- Επηρέασαν την εθνική τουριστική πολιτική σε θέματα που σχετίζονται με τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της χρήσης υποδομών και δραστηριοτήτων ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού, την προστασία του περιβάλλοντος την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και την ενίσχυση των τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών τουρισμού
- Επηρέασαν την πολιτική θεσμικών και επαγγελματικών φορέων και επιχειρήσεων σε ζητήματα που σχετίζονται άμεσα με το ακολουθούμενο πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης και ειδικότερα: τη σύνδεση τουρισμού και περιβάλλοντος, την αναζήτηση της ποιότητας στις προσφερόμενες υπηρεσίες, την προστασία των δικαιωμάτων του τουρίστα-καταναλωτή την επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση του προσωπικού.
- Ενίσχυσαν με διάφορους τρόπους (χρηματοδότηση, τεχνογνωσία, κατάρτιση, ειδικά προγράμματα ανάπτυξης) συγκεκριμένες ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη χώρα όπως τον αγροτουρισμό τον πολιτιστικό φυσιολατρικό τουρισμό, τον οικολογικό τουρισμό, τον ορεινό τουρισμό, τον αστικό, τον ιαματικό και θαλάσσιο τουρισμό. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις η ενίσχυση ήταν καθοριστική, διότι δεν υπήρχε προηγούμενη τεχνογνωσία ή υποδομές ή υπηρεσίες σε αυτές τις μορφές τουρισμού.
- Ενίσχυσαν τις τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες στην ύπαιθρο, οι οποίες είχαν συνήθως ως στόχους την παράλληλη ανάπτυξη του ειδικού και εναλλακτικού τουρισμού και του αγροτικού τομέα, καθώς και την προστασία

του περιβάλλοντος ή την προστασία της τοπικής παράδοσης. Η ενίσχυση αυτή άμεση και έμμεση έγινε μέσα από προγράμματα και πρωτοβουλίες όπως ενδεικτικά το LEADER, το NOW, το ENVIREG, το INTERREG και αφορούσε συνεταιρισμούς, επιχειρηματίες, αναπτυξιακές επιχειρήσεις και ΟΤΑ. Είναι χαρακτηριστικό αλλά όχι μοναδικό το παράδειγμα του πολυεπίπεδου ρόλου των ευρωπαϊκών πολιτικών στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού και ειδικότερα οι περιπτώσεις της Πρέσπας και της λίμνης Πλαστήρα την περίοδο 1990-2000

- Ενίσχυσαν τις διεθνείς συνεργασίες και την απόκτηση τεχνογνωσίας μέσα από συμμετοχή σε «δίκτυα» ή σε διεθνή προγράμματα με αποτελέσματα πολύ θετικά για όσους ασχολούνται με τον ειδικό και εναλλακτικό τουρισμό και κυρίως για τους νεότερους επιχειρηματίες, τους εκπροσώπους αναπτυξιακών επιχειρήσεων ΟΤΑ και τους συνεταιριστές.
- Ανέδειξαν ιδιαίτερα τις δυνατότητες και τις προοπτικές των ορεινών και μεσογειακών αγροτικών περιοχών στις εναλλακτικές τουριστικές δραστηριότητες. Το γεγονός αυτό είχε συμβολικά μεγάλη σημασία για μια χώρα όπως η Ελλάδα όπου το κυρίαρχο πρότυπο τουρισμού συνδέθηκε με τις παραθαλάσσιες περιοχές και τα νησιά της. Μπορεί κανείς βάσιμα να υποστηρίξει ότι μέσω αυτών των πολιτικών, επανήλθαν στο προσκήνιο τουριστικοί πόροι οι οποίοι είχαν περιθωριοποιηθεί όπως οι ορεινοί όγκοι, το περιβάλλον και τα τοπία της υπαίθρου, ο αγροτικός πολιτισμός και η παράδοση.
- Συνέβαλαν άμεσα και έμμεσα στη διαμόρφωση ενός αρκετά μεγάλου αριθμού τουριστικών προορισμών του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα και με αυτό τον τρόπο ανέδειξαν σταδιακά την ανάγκη της αυτόνομης προβολής αυτών των προορισμών τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, ιδιαίτερα μετά το 1990.

Όλα όσα αναφέραμε συμβάλλουν στην αμφισβήτηση του κυρίαρχου προτύπου όχι μέσα από μια άρνηση αλλά με την προβολή διαφορετικών ειδικών και εναλλακτικών προτύπων τουριστικής ανάπτυξης τα οποία εντάσσονται περισσότερο ισόρροπα στην τοπική κοινωνικοοικονομική και περιβαλλοντική δομή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Μορφές εναλλακτικού και ειδικού τουρισμού.

Προσπαθώντας να καταγράψουμε όλα εκείνα τα στοιχεία που συνθέτουν την αγορά των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού θα παρουσιαστεί με την ακόλουθη δομή των πέντε επί μέρους ενοτήτων, η οποία θα αναλυθεί για καθεμία από τις ομάδες των προϊόντων που βασίζονται σε κάποιο κυρίαρχο κίνητρο, αλλά και για τα πλέγματα που στηρίζονται σε κάποιο βασικό κριτήριο και συναποτελούν ομοειδείς κατηγορίες μορφών τουρισμού. Η επιλογή των συγκεκριμένων μορφών τουρισμού και η κατηγοριοποίησή τους στις διάφορες ομάδες προϊόντων έγινε σκόπιμα προκειμένου να συγκριθούν και να αναλυθούν μορφές με ομοειδή χαρακτηριστικά γνωρίσματα.

5.1 Κίνητρο για γνωριμία με τη φύση και την ύπαιθρο.

Ο αγροτουρισμός έχει σαν σκοπό την αξιοποίηση του ντόπιου αγροτικού δυναμικού (ιδιαίτερα των νεότερων ηλικιών και των γυναικών) και την ανάπτυξη της τοπικής δομής της κάθε περιοχής, την ενίσχυση τοπικών πρωτοβουλιών, την προώθηση της τοπικής βιωσιμότητας, με την ενεργή συμμετοχή των τουριστών που επιλέγουν να ζήσουν σε ένα αγρόκτημα ή να παρατηρήσουν τις βασικές λειτουργίες του. Έτσι αφορά ταξίδι με βασικό κίνητρο τη διαμονή, συχνά σε αγροκτήματα ή ξενώνες και ξενοδοχεία στον αγροτικό χώρο και την γνωριμία με την αγροτική παράδοση και τις αγροτικές παραγωγικές δραστηριότητες. Οι τουριστικές δραστηριότητες στον αγροτουρισμό αναπτύσσονται σε περιοχές οι οποίες χαρακτηρίζονται ως αγροτικές και συχνά ορεινές ή ημιορεινές. Επομένως, η συγκεκριμένη μορφή τουρισμού έχει το γεωγραφικό της πλαίσιο στην ύπαιθρο, δηλαδή συναντάται σε περιοχές μη αστικές, όπου οι βασικές οικονομικές δραστηριότητες ανήκουν κυρίως στον πρωτογενή τομέα. Προτιμάται η περίοδος μη αιχμής, δηλαδή οι μήνες από το φθινόπωρο έως και την άνοιξη. Η συνήθης χρονική περίοδος διαμονής σε ένα αγροτουριστικό κατάλυμα είναι περίπου μια έως δύο εβδομάδες (5-15 ημέρες), ενώ υπάρχουν και αρκετοί τουρίστες που εκμεταλλεύονται τα λεγόμενα short-breaks (Σαββατοκύριακα ή καθιερωμένες αργίες). Συνήθως η οργάνωση γίνεται από την αγροτική οικογένεια (τον ιδιοκτήτη του αγροτουριστικού καταλύματος) συχνά όμως, και από εξειδικευμένα πρακτορεία, τοπικούς φορείς (συνεταιρισμούς, ενώσεις επαγγελματιών ή εταιρείες που συνδέονται με τους ΟΤΑ)

Ο οικοτουρισμός έχει σαν στόχο την αξιοποίηση των τουριστικών δυνατοτήτων σε περιοχές με πλούσιο φυσικό περιβάλλον με τη διαμόρφωση ενός τουριστικού προϊόντος που ικανοποιεί ανάγκες και ενδιαφέροντα τα οποία σχετίζονται άμεσα με την παρατήρηση την περιήγηση και την διαμονή στην ύπαιθρο, σεβόμενοι την τοπική κοινωνία και παρέχοντας στους επισκέπτες υψηλής ποιότητας εμπειρίες με τελικό σκοπό την γνωριμία ή τη μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος. Είναι ευνόητο ότι οι περισσότερες δραστηριότητες αυτού του τύπου λαμβάνουν χώρα σε περιοχές με πλούσιους φυσικούς πόρους και ειδικότερα σε ορεινές περιοχές σε όλη τη διάρκεια του χρόνου (άλλα κυρίως μεταξύ φθινοπώρου και άνοιξης, δηλαδή περιόδους μη αιχμής). Ιδιαίτερα δημοφιλείς προορισμοί για οικοτουρισμό είναι η Κόστα Ρίκα, η Κούβα, η Τανζανία, η Ινδονησία, η Γκάνα, η Ιαπωνία, η Ζανζιβάρη. Στην Ελλάδα εξαιρετικές είναι οι περιοχές Αλόνησος, Ζάκυνθος, Ρόδος, Πίνδος. Συνήθως οι οικοτουρίστες οργανώνουν μόνοι τους τις διακοπές τους δηλαδή δεν χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες τουριστικών γραφείων παρά μόνο στην περίπτωση των μεταφορικών μέσων. Προσελκύει κατά κύριο λόγο τουρίστες με διαφορετικά χαρακτηριστικά όπου συνήθως είναι άτομα άνω των 50 ετών, αλλά και νέοι ή άτομα μέσης ηλικίας με υψηλό οικονομικό και πνευματικό/εκπαιδευτικό επίπεδο, ενώ στην πλειονότητά τους είναι άντρες (λόγω αντικειμενικών δυσκολιών). Είναι λοιπόν μοναχικοί τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα προσανατολισμένοι στη φύση και την οικολογία θέλοντας να διδαχθούν από αυτή και να αποκτήσουν εμπειρίες από την προσωρινή συμβίωσή τους με την φύση.

Ο χιονοδρομικός τουρισμός έχει σαν στόχο την αξιοποίηση περιοχών με υποδομές και φυσικό περιβάλλον κατάλληλο για την προσέλκυση τουριστών οι οποίοι επιθυμούν αυτόν τον τύπο αθλητικής δραστηριότητας, συχνά σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες σε ορεινούς όγκους. Ο χιονοδρομικός τουρισμός αναφέρεται σε μια δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται από ειδικά κίνητρα των τουριστών οι οποίοι την εξασκούν (λ.χ. χιονοδρομία, παγοδρομία, αναρρίχηση, ελκηθοδρομία). Λόγω των κλιματικών συνθηκών λαμβάνει χώρα κατά την χειμερινή περίοδο, σε ορεινές περιοχές με συστηματική χιονόπτωση, ενώ τα τελευταία χρόνια σχεδόν αποκλειστικά σε οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα/πίστες με στόχο την όσο το δυνατόν καλύτερη και ασφαλέστερη εξυπηρέτηση των τουριστών αυτής της κατηγορίας.

Διαρκεί περίπου μια βδομάδα ή λιγότερο ενώ προτιμώνται οι περίοδοι εκτός αιχμής (μέσα φθινοπώρου έως άνοιξη, δηλαδή από Νοέμβριο έως Μάρτιο). Εννοείται βέβαια

ότι θα πρέπει να υπάρχουν καλές καιρικές συνθήκες (χιονόπτωση) κατά τη διάρκεια του χειμώνα, διότι σε αντίθετη περίπτωση μπορεί να προκληθεί ατύχημα. Συμμετέχουν κυρίως μικρής έως μέσης ηλικίας τουρίστες και ιδιαίτερα οικογένειες, εύρωστες οικονομικά τάξεις (ανώτερα μεσαία ή υψηλά εισοδήματα) με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, αν και σε πολλές περιπτώσεις τα χαρακτηριστικά των ενδιαφερόμενων διαφοροποιούνται σημαντικά (σύμφωνα πάντοτε με την κατηγορία του αθλήματος. Η διαχείριση των χιονοδρομικών κέντρων αφορά είτε Κρατικούς φορείς (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, Γενική Γραμματεία Αθλητισμού) είτε Ιδιωτικούς φορείς και ΟΤΑ (ορειβατικοί σύλλογοι, αναπτυξιακές δημοτικές επιχειρήσεις) είτε Ημικρατικούς φορείς.

Ο **ορειβατικός τουρισμός** έχει ως στόχο την ανάπτυξη ήπιων τουριστικών δραστηριοτήτων και υποδομών περιήγησης ορειβάσις και αθλητισμού σε ορεινούς όγκους και αφορά τουριστική δραστηριότητα με ειδικά κίνητρα τη φυσιολατρία (περιήγηση, περίπατο, ορειβάσις, αθλητισμό) σε ορεινούς όγκους. Προτιμώνται οι ορεινές περιοχές ή ορεινοί όγκοι με την προϋπόθεση ότι θα είναι προσβάσιμοι, λιγότερο ή περισσότερο εύκολα και ανάλογα με τις ανάγκες ή τα ενδιαφέροντα των τουριστών (διαδρομές ή αναρριχήσεις σε μικρό ή μεγάλο βαθμό δυσκολίας. Η μορφή αυτού του τουρισμού δεν υπόκειται σε χρονικούς περιορισμούς αλλά λόγω της φύσης της δραστηριότητας προτιμώνται οι περίοδοι κατά τις οποίες οι περιοχές είναι ευκολότερα προσβάσιμες για τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται.

Παράλληλα αποτελεί μια από τις παραδοσιακότερες μορφές τουριστικών ταξιδιών μικρής διάρκειας, σε όλη τη διάρκεια του χρόνου σε πολλές χώρες του κόσμου με μεγάλους ή μικρότερους ορεινούς όγκους. Τα άτομα που δραστηριοποιούνται σε αυτή τη μορφή τουρισμού επιλέγουν συνήθως οικονομικά καταλύματα για ξεκούραση ή διανυκτέρευση, τα οποία βρίσκονται κοντά στον τόπο προορισμού τους.

Επίσης είναι άτομα καλής φυσικής κατάστασης, μεγάλης αντοχής, νεαρής έως μέσης ηλικίας, με εμπειρία στα σπορ βουνού – χαρακτηριστικά απαραίτητα, προκειμένου να ανταπεξέλθουν σε ενδεχόμενες αντικειμενικές δυσκολίες και αντιξοότητες. Παρατηρείται ότι ο αριθμός των ταξιδιών ορεινού τουρισμού αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια και οι κυριότεροι πελάτες είναι οι νέοι και οι οικογένειες με παιδιά.

5.2 Κίνητρο για πολιτισμό, θρησκεία, επιστήμη και εκπαίδευση.

Ο **πολιτισμικός τουρισμός** έχει ως στόχο την ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των αρχαιολογικών, ιστορικών, αρχιτεκτονικών μνημείων για την ανάπτυξη σύνθετης μορφής τουρισμού στην περιοχή, η ουσιαστική γνωριμία του επισκέπτη με τον πολιτισμό την παράδοση και τον τρόπο ζωής των ντόπιων. Το πολιτισμικό ταξίδι αφορά παραμέτρους που σχετίζονται στενά με το ιδιαίτερο ενδιαφέρον και τις ανησυχίες του τουρίστα (λ.χ. μια μορφή τέχνης, τη γαστρονομία, τον προφορικό και γραπτό λόγο, την ιστορία, την εκπαίδευση, μια γεωγραφική περιοχή, τα τοπικά ήθη και έθιμα) Οι γνώσεις του τουρίστα θεμελιώνονται τόσο μέσα από τη μελέτη ειδικών βιβλίων, περιοδικών, του διαδικτύου όσο και από την άμεση συμμετοχή σε ποικίλες δραστηριότητες.

Η ζήτηση για πολιτισμικό τουρισμό αυξάνεται όπου υπάρχουν οι αντίστοιχοι πόροι, συνήθως σε πόλεις ή σε περιοχές με σημαντικά αξιοθέατα. Ιδιαίτερης σημασίας είναι επίσης η διαμόρφωση διαδρομών-περιηγήσεων όπου ο τουρίστας επισκέπτεται περισσότερες περιοχές. Η ζήτηση εκδηλώνεται σε όλες τις εποχές του έτους και μόνο όταν αποτελεί συμπληρωματική δραστηριότητα μιας άλλης μορφής του μαζικού τουρισμού διακοπών, ακολουθεί τη δική τους «εποχική» διάσταση. Είναι γεγονός πάντως ότι αυξάνεται ο αριθμός της μικρής διάρκειας ταξιδιών τα οποία λειτουργούν συμπληρωματικά προς το πρότυπο των κύριων ετήσιων διακοπών (ιδιαίτερα στις αστικές περιοχές). Οι τουρίστες προέρχονται κυρίως από αναπτυγμένες χώρες, έχουν υψηλό επίπεδο παιδείας και εκπαίδευσης, μέσο και υψηλό οικονομικό και μορφωτικό επίπεδο και σέβονται τη φυσιογνωμία του τουριστικού προορισμού που επισκέπτονται.

Ο **θρησκευτικός τουρισμός** όπως ο πολιτισμικός τουρισμός έχει ως στόχο την ανάδειξη και προβολή περιοχών η αξιοθέατων θρησκευτικού χαρακτήρα, ώστε να είναι επισκέψιμα από ταξιδιώτες με θρησκευτικό και Προσκυνηματικό κίνητρο. Είναι το τελετουργικό ταξίδι με ιερό σκοπό για το συμμετέχοντα– ικανοποιώντας πνευματικές, αλλά και υλικές ανάγκες. Συνδέεται με κίνητρα θρησκευτικού η προσκυνηματικού χαρακτήρα. Η ζήτηση ακολουθεί μια άτυπη ιεράρχηση θρησκευτικών προορισμών, στις περισσότερες θρησκείες. Ιερά κέντρα που συνδέονται άμεσα με κεφαλή της εκκλησίας ή ιδρυτή του δόγματος (αποτελούν υποχρεωτικό προορισμό για τους πιστούς). Μέρη που συνδέονται στενά με την

παρουσία του θεού στη γη, δηλαδή τοποθεσίες στις οποίες έλαβαν χώρα θαύματα/αποκαλύψεις, φυλάσσονται ιερά κειμήλια θεότητας. Τοποθεσίες που συνδέονται με διαφορετικές παραδόσεις θρησκευτικής πίστης ή έδρες θρησκευτικών ιδρυμάτων και οργανισμών ή προορισμοί δραστηριοποιήθηκαν στο παρελθόν μεγάλοι δάσκαλοι η άγιοι όπως μονές ναοί κλπ. Τα ταξίδια αυτά πραγματοποιούνται σε όλες τις εποχές του έτους και μάλιστα καταγράφεται το πέρασμα από την πολυήμερη και επίπονη οδοιπορία σε άνετα και μικρά ταξίδια με σημείο αναφοράς ένα σημαντικό θρησκευτικό τόπο. Η διάρκεια του ταξιδιού καθορίζεται τόσο από τον θρησκευτικό χαρακτήρα των επισκέψεων όσο και από την ηλικία των συμμετεχόντων. Στην εποχή μας οι θρησκευτικοί τουρίστες ταξιδεύουν οργανωμένοι σε ομάδες και ανήκουν σε όλες τις κοινωνικοοικονομικές τάξεις.

Ο **εκπαιδευτικός τουρισμός** έχει ως στόχο την συγκρότηση και ανάδειξη δραστηριοτήτων και υποδομών οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν πεδίο εκπαιδευτικού ή επιστημονικού ενδιαφέροντος για τουρίστες με αυτά τα κίνητρα. Η ποικιλία κινήτρων σχετικών με γνώσεις και δεξιότητες που ήδη κατέχουν οι ενδιαφερόμενοι ή η απόκτηση περαιτέρω κατάρτισης/επιμόρφωσης/εξειδίκευσης μέσω της συμμετοχής σε σεμινάρια, έρευνα, προγράμματα εκπαίδευσης, επισκέψεις σε χώρους παραγωγής επιστημονικής γνώσης.

Οι συμμετέχοντες στον εκπαιδευτικό τουρισμό προέρχονται από αναπτυγμένες χώρες, έχουν υψηλό επίπεδο παιδείας αλλά και εκπαίδευσης, οι οποίοι επιλέγουν με μεγάλη θεματικά ποικιλία με βάση την εκπαιδευτική ή επιστημονική τους εξειδίκευση. Δεν υφίσταται χρονικούς περιορισμούς αν και σε κάποιες περιπτώσεις κυρίως όταν πρόκειται για σχολικές ανταλλαγές ή εκδρομές πραγματοποιείται σε καθιερωμένες αργίες όπως Πάσχα, καλοκαίρι και Χριστούγεννα. Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές που πηγαίνουν σε διάφορες χώρες προκειμένου να φοιτήσουν σε ιδρύματα (πανεπιστημιακά ή τεχνολογικά) σε προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό, μεταδιδακτορικό επίπεδο, καθώς και επιστήμονες, καθηγητές, ερευνητές ή λοιπούς εργαζόμενους (συνήθως στελέχη επιχειρήσεων και οργανισμών που επιθυμούν να παρακολουθήσουν συνέδρια, σεμινάρια επιμόρφωσης η εξειδίκευσης , συμμετέχουν σε προγράμματα έρευνας και συχνά λειτουργούν με γνώμονα τη «δια βίου μάθηση και επιμόρφωση». Το κόστος του ταξιδιού κυμαίνεται σε μεσαία επίπεδα, ανάλογα με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα.

Ο **αστικός τουρισμός** έχει σαν στόχο τη διαμόρφωση και οργάνωση του αστικού χώρου με ειδικές περιηγήσεις και διαδρομές ώστε να αποτελεί πεδίο επίσκεψης και περιήγησης για τουρίστες με κίνητρο τη γνωριμία με τις πόλεις και την ιστορία τους. Η μετακίνηση τουριστών σε προορισμό συνήθως μιας αλλά συχνά και περισσότερων πόλεων, η αντίστοιχη περιήγησή τους για μερικές μέρες συνήθως τρεις έως τέσσερις με στόχο να γνωρίσουν τα πολιτιστικά αξιοθέατα που διαθέτει, να παρακολουθήσουν πολιτιστικές εκδηλώσεις να περιηγηθούν και να κάνουν ψώνια.

Ένα σημαντικό ποσοστό αφορά το εξειδικευμένο και αυτόνομο ταξίδι συνήθως μικρής διάρκειας σε αστικό προορισμό, ενώ επίσης σημαντικό είναι το ποσοστό που αφορά διακοπή του ταξιδιού προς άλλο προορισμό και στάση, για μια ή δύο ημέρες, σε μια πόλη πριν τη συνέχιση του ταξιδιού στο τελικό προορισμό του. Σε γενικές γραμμές ευνοούνται οι πόλεις που βρίσκονται πλησιέστερα στις χώρες προέλευσης των τουριστών. Κύριο χαρακτηριστικό του τουρισμού πόλεων είναι η μικρή σχετικά χρονική διάρκεια της μετακίνησης, ενώ η διαμόρφωση της τουριστικής μετακίνησης δεν ακολουθεί την έντονη εποχικότητα του μαζικού τουρισμού διακοπών αλλά ενεργοποιείται σε όλη τη διάρκεια του έτους. Πρόκειται για ταξίδια αυθημερόν ή λίγων ημερών, με διανυκτέρευση πολλές φορές σε φιλικά ή συγγενικά σπίτια. Την αγορά τη συνθέτουν κατηγορίες ατόμων με ποικίλα δημογραφικά χαρακτηριστικά και ηλικίες. Ο αστικός τουρισμός είναι γνωστός και ως «city break».

5.3 Κίνητρο για επαγγελματικούς λόγους.

Ο **συνεδριακός τουρισμός** έχει σαν στόχο τη συσχέτιση του τουρίστα με το φορέα της διοργάνωσης και ποικίλει σε θεματολογία (π.χ. επιστήμη, πολιτική, προβολή προϊόντων κ.τ.λ.). Αποτελείται από τα ειδικότερα θέματα που πρόκειται να συζητηθούν, ενώ ο τύπος της συνεδριακής εκδήλωσης σχετίζεται με το αντικείμενο του συνεδρίου (λ.χ. επιστημονικό, εθνικό, διεθνές κ.α.) Οι παράγοντες που λαμβάνονται υπόψη για την επιλογή του τόπου διεξαγωγής ενός συνεδρίου και του βαθμού ικανοποίησης των συμμετεχόντων μπορούν να ομαδοποιηθούν σε πολιτισμικούς, κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτικούς, οικονομικούς, σχετιζόμενους με τις υποδομές και τις διευκολύνσεις του τόπου και τέλος προσβασιμότητας (Bradley A. 2002).

Ο συνεδριακός τουρισμός αφορά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πόλης ή της περιοχής στην οποία θα διεξαχθεί το συνέδριο και σχετίζεται με τα σύνθετα

χαρακτηριστικά των τουριστικών υποδομών και της εικόνας που διαθέτει η περιοχή σε διεθνές και εθνικό επίπεδο (πχ. Βιέννη, Χονγκ Κονγκ, Παρίσι, Αθήνα, Ρόδος, Κέρκυρα) Ανάλογα λοιπόν με το είδος της εκδήλωσης ποικίλουν η διάρκεια η εποχή και η συχνότητα. Για τον συνεδριακό τουρισμό επιλέγεται συνήθως μέση και χαμηλή τουριστική περίοδος, επαναλαμβανόμενες εκδηλώσεις μικρής διάρκειας. Μια μέση διάρκεια είναι οι 4,5 ημέρες, ενώ οι κυριότεροι μήνες είναι ο Σεπτέμβρης και ο Ιούνιος. Συνήθως η αγορά αυτού του τουρισμού καθορίζεται από το χαρακτήρα και τη θεματολογία της εκδήλωσης δηλαδή εάν θα απευθύνεται σε επιστήμονες, φοιτητές, εξειδικευμένους επαγγελματίες, όπως ιατρούς, στελέχη επιχειρήσεων, κρατικούς φορείς κ.α. Το ίδιο ισχύει και για τις ηλικίες, τα κοινωνικά χαρακτηριστικά και το οικονομικό status.

Ο εκθεσιακός τουρισμός έχει σαν σκοπό την προβολή περιοχών, την κλαδική προβολή νέων προϊόντων ή εταιριών. Με βάση τους συμμετέχοντες στην έκθεση καθορίζεται και ο τύπος της (π.χ. εμπορική, επιστημονική, τομεακή, εθνική, τοπική κλπ.). Πρόκειται για περιοχές στις οποίες λαμβάνουν χώρα οι εκθεσιακές εκδηλώσεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Κρήτη, αλλά και στο εξωτερικό Λονδίνο, Μιλάνο, Βερολίνο). Πραγματοποιούνται όλο το χρόνο ανάλογα με το είδος της παρουσίασης. Οι συμμετέχοντες αποτελούν το κυρίαρχο όγκο της εκδήλωσης και χωρίζονται σε πέντε κατηγορίες.

Οι εκθέτες συνήθως είναι καταξιωμένοι στο χώρο τους και μάλιστα όσο πιο γνωστοί είναι τόσο μεγαλύτερες πιθανότητες υπάρχουν να είναι πετυχημένη η έκθεση. Το ίδιο ισχύει και για την επιχείρηση που εκθέτει τα προϊόντα της όσο πιο μεγάλη δηλαδή είναι τόσο μεγαλύτερο αριθμό παρευρισκόμενων αναμένεται να προκαλέσει. Οι επισκέπτες χωρίζονται σε 3 κατηγορίες στους εμπορικούς, στους ιδιώτες και στους ίδιους τους εκθέτες. Στους συνοδούς όπου είναι είτε το βοηθητικό προσωπικό είτε σύζυγοι/παιδιά των οποίων ο ελεύθερος χρόνος υφίσταται κάποιους περιορισμούς κατά βάση στη μετακίνησή τους. Στους επίσημους προσκεκλημένους όπου απευθύνουν εναρκτήριους χαιρετισμούς/καλωσόρισμα (π.χ.υπουργοί, επιχειρηματίες) ανάλογα με τον χαρακτήρα της έκθεσης. Στους δημοσιογράφους όπου αναλαμβάνουν να ενημερώσουν το κοινό για την εκθεσιακή εκδήλωση (ώρες λειτουργίας, προϊόντα/υπηρεσίες, δελτία τύπου).

Ο τουρισμός κινήτρων σχετίζεται με την πολιτική που ασχολείται σε θέματα αφενός ανθρώπινου δυναμικού και αφετέρου προώθησης εργασιών της εταιρείας ή του φορέα ο οποίος ενδιαφέρεται για την επιβράβευση των εργαζομένων του. Επιδιώκονται η αποτελεσματική επίτευξη των επιχειρησιακών στόχων, η ανάπτυξη της επικοινωνίας και η συνεργασία μεταξύ των στελεχών μιας επιχείρησης-φορέα, η καλλιέργεια κοινής εργασιακής κουλτούρας και η ενίσχυση της πίστης στην επιχείρηση-φορέα (Witt S. ,Gammon S. ,White J., 1992). Εννοείται ότι κάθε στόχος πρέπει να είναι ρεαλιστικός και επιτεύξιμος, δηλαδή πραγματοποιήσιμος καθορίζοντας επακριβώς το πλαίσιο στο οποίο ο εργαζόμενος μπορεί να κινηθεί για να επιτύχει. Αφορά λοιπόν τις διαφορετικές αιτίες επιβράβευσης των εργαζομένων (π.χ. συμβολή στη παραγωγή νέων προϊόντων, καινοτομία, πωλήσεις). Οι τουριστικοί προορισμοί επιλέγονται με βάση το κριτήριο της αυθεντικότητας της διαφορετικότητας, του καινούριου καθώς και με βάση τη μοναδικότητα και την ποιότητα της εμπειρίας, που επιδιώκεται να ζήσει ο εργαζόμενος ο οποίος έχει βραβευτεί. Για παράδειγμα για το εξωτερικό έχουν ζήτηση οι εξωτικοί προορισμοί όπως Χαβάη, Μαλδίβες, τα Κανάρια νησιά, ενώ για το εσωτερικό πιο εναλλακτικοί προορισμοί με ποικιλία πόρων και δραστηριοτήτων όπως η Ρόδος, η Κρήτη, η Κως.

Επειδή είναι απαραίτητη η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ποιότητα εξυπηρέτησης, ενδείκνυται οι περίοδοι μη αιχμής (άνοιξη, φθινόπωρο, χειμώνας) αφού ληφθεί υπόψη το είδος των δραστηριοτήτων αναψυχής που απαιτούνται, δηλαδή αποτελεί προϋπόθεση η ύπαρξη υπαίθριων ή εσωτερικών χώρων. Απευθύνεται σε εργαζομένους όλων των ηλικιών και βαθμίδων (στα καλύτερα στελέχη ιδιωτικών κυρίως επιχειρήσεων, όπως φαρμακευτικών, αυτοκινητοβιομηχανιών, καλλυντικών) στα οποία προσφέρεται το ταξίδι ως «δώρο» ενώ εξαρτάται αν οι εργαζόμενοι αυτοί έχουν επιτύχει το στόχο τους.

Το ατομικό επαγγελματικό ταξίδι σχετίζεται αφενός, με την πολιτική, την προώθηση των πωλήσεων και τη διαφήμιση ιδιωτικών επιχειρήσεων και αφετέρου τη σύναψη συμφωνιών εμπορικού ή επιχειρηματικού χαρακτήρα. Τα ταξίδια συνδέονται με τον τύπο του ταξιδιού π.χ. επαναλαμβανόμενα ταξίδια από πωλητές κάποιας επιχείρησης για την προβολή και την προώθηση των προϊόντων της ή ταξίδια στελεχών για την επίτευξη μιας εμπορικής συμφωνίας. Οι προορισμοί εξαρτώνται αποκλειστικά από τον τόπο που βρίσκεται ο συνεργάτης τον οποίο θα συναντήσει ο εργαζόμενος. Στη περίπτωση της Ελλάδας είναι χωρικά κατανεμημένοι σε όλη την ελληνική

επικράτεια. Στον χρονικό προορισμό, ο συνεργάτης και οι ανάγκες για επικοινωνία θα καθορίσουν τη χρονική περίοδο και τη διάρκεια. Υπάρχει ωστόσο μεγάλη χρονική διασπορά. Επαγγελματικά ταξίδια, πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι που ασχολούνται με ενημέρωση προώθηση, διαφήμιση προϊόντων και υπηρεσιών δηλαδή οι πλασιέ οι αντιπρόσωποι, οι πωλητές κ.α. Υπάρχει σαφής διάκριση ανάμεσα στους ανεξάρτητους επιχειρηματίες ταξιδιώτες και στα στελέχη που ταξιδεύουν για λογαριασμό της εταιρείας τους.

5.4 Κίνητρο για τη θάλασσα.

Ο θαλάσσιος τουρισμός έχει σαν στόχο την ανάπτυξη δραστηριοτήτων αναψυχής με πεδίο δράσης και αναφοράς το θαλάσσιο στοιχείο από εταιρείες που παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες και σκάφη ή από τους ίδιους τους τουρίστες. Πρόκειται για συνδυασμό δραστηριοτήτων στη θάλασσα και την παράκτια ζώνη με βασικά κίνητρα τις διακοπές, τον αθλητισμό, την πολιτιστική περιήγηση, πάντοτε σε συνδυασμό με το θαλάσσιο στοιχείο. Οργανώνεται ή από τον ίδιο τον τουρίστα είτε από κάποιο τουριστικό γραφείο. Δραστηριοποιείται λοιπόν όπου υπάρχει θάλασσα και ακτές (είτε πρόκειται για παραθαλάσσιες είτε για νησιωτικές περιοχές).

Ακτές που προσελκύουν μεγάλους αριθμούς επισκεπτών είναι η Copacabana, στη Βραζιλία, το Μιάμι στις ΗΠΑ, το Waikiki στη Χαβάη, η Ριβιέρα στη Γαλλία και το Ακαπούλκο στο Μεξικό. Είναι θερινός τουρισμός και διαρκεί από τις αρχές Απριλίου έως το τέλος του Οκτωβρίου για το Β. Ημισφαίριο και από τις αρχές Οκτωβρίου έως το τέλος Απριλίου για το Ν. Ημισφαίριο και όλο το χρόνο στις χώρες του Ισημερινού. Ο θαλάσσιος τουρισμός απευθύνεται σχεδόν, σε όλες τις ομάδες των ηλικιών και σε όλα σχεδόν τα κοινωνικά στρώματα, ενώ κάποιες μορφές του (π.χ. γιότινγκ, τύποι κρουαζιέρας κ.α.) προσανατολίζονται σε ειδικές ομάδες καταναλωτών που διακρίνονται για το μορφωτικό τους επίπεδο, τις οικολογικές τους ευαισθησίες, αλλά κυρίως για την οικονομική τους επιφάνεια (Μυλωνόπουλος Δ. και Μοίρα Π., 2005:162)

Ο τουρισμός γιότινγκ και ιστιοπλοΐας : πρόκειται για τη θαλάσσια δραστηριότητα κατά την οποία ο ταξιδιώτης χρησιμοποιεί θαλαμηγό, μηχανοκίνητο σκάφος ή ιστιοφόρο για λόγους αναψυχής (Αποστολόπουλος Κ. και Σδράλη Δ. 2009 : 145-146) Η ιδιαιτερότητα του γιότινγκ συνίσταται στο ότι ο επιβαίνων στο σκάφος καθορίζει ο ίδιος το χώρο και το χρόνο των δραστηριοτήτων αναψυχής. Επιπλέον,

συνδυάζει την άγρια περιπέτεια με τη σχετική πολυτέλεια σε ένα πακέτο με όμορφο περιβάλλον, πρόκληση και συμμετοχή μικρών ομάδων. Οι τουρίστες έχουν την ευκαιρία να δουν νησιά και να εξερευνήσουν απομακρυσμένες ακτοπλοϊκές γραμμές, χωρίς να πρέπει να ταξιδέψουν πολύ, χρησιμοποιώντας ιστιοφόρο ή μηχανοκίνητο σκάφος, ενώ η σχεδόν απόλυτη ελευθερία μετακίνησης αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα. Σχεδόν όλα τα Ελληνικά νησιά αποτελούν προορισμούς τουρισμού γιότινγκ και ιστιοπλοΐας σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό δυσκολίας.

Το ταξίδι με γιότ είναι διάρκειας μιας μέρας ή περισσότερο σε διάφορα μέρη του κόσμου. Συνήθως συμμετέχουν από τέσσερα μέχρι έξι άτομα για μια εβδομάδα ή και περισσότερο. Η ναύλωση ενός γιότ είναι προσιτή λύση για καταναλωτές με μεσαία εισοδήματα οι οποίοι έχουν την δυνατότητα να δουν πανέμορφα νησιά και να ανακαλύψουν απομακρυσμένες παραλίες, χωρίς να χρειάζεται να ταξιδέψουν για ένα μήνα ή περισσότερο για να φτάσουν μέχρι εκεί. Επομένως απευθύνεται σε νέους ή μέσης ηλικίας τουρίστες και έχει χαρακτήρα περιπέτειας. Εντούτοις ο αριθμός των συμμετεχόντων μπορεί να διαφέρει και αυτό εξαρτάται από το μέγεθος του γιότ.

Ο τουρισμός κρουαζιέρας: έχει ως στόχο τη δραστηριότητα κατά την οποία ο τουρίστας χρησιμοποιεί ειδικό σκάφος (κρουαζιερόπλοιο), με στόχο ένα ταξίδι αναψυχής και περιήγησης με συγκεκριμένο δρομολόγιο και σταθμούς. Η κρουαζιέρα οργανώνεται από εξειδικευμένα ή μη ταξιδιωτικά πρακτορεία (tour operators), τους ναυλομεσίτες (brokers), σε ειδικά διαμορφωμένα πλοία, τα κρουαζιερόπλοια καλύπτοντας ανάγκες μαζικού αλλά και ειδικού τουρισμού, ενώ παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις σε θέματα δρομολογίων, κόστους, διάρκειας, διαφόρων συνδυασμών με άλλες τουριστικές δραστηριότητες στη χώρα προορισμού, καθώς και με τρόπους μετακίνησης από και προς τον τόπο αφετηρίας της κρουαζιέρας.

Ο τουρισμός κρουαζιέρας λαμβάνει χώρα στην ανοιχτή θάλασσα. Στην Ελλάδα προτιμώνται περιοχές όπως τα νησιά του Αιγαίου και του Ιονίου Πελάγους, ενώ, συχνά, συνδυάζονται τα νησιά του Αιγαίου με τις ακτές της Τουρκίας. Διεθνείς προορισμοί είναι η Καραϊβική και η Μεσόγειος. Μια κρουαζιέρα διαρκεί συνήθως δέκα έως δεκαπέντε ημέρες. Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις με περιορισμένη διάρκεια (επταήμερη) ή και επεκταμένη (μηνιαία). Επίσης, χρειάζεται καλές καιρικές συνθήκες. Στην Ελλάδα οι θαλάσσιες κρουαζιέρες πραγματοποιούνται από τον Απρίλιο έως τον Νοέμβριο. Μια μέση διάρκεια για την εικοσιπενταετία 1980-2005

ήταν 6.5 ημέρες. Τα προϊόντα κρουαζιέρας απευθύνονται σε όλο και μεγαλύτερη κλίμακα ατόμων, με σημαντικές ιδιαιτερότητες σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Άλλα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των τουριστών αυτού του τύπου είναι η ασφάλεια μιας και η κρουαζιέρα αποτελεί ασφαλή μέθοδο για των τουρίστα να δει τον κόσμο και η κοινωνικότητα, διότι όσοι συμμετέχουν σε κρουαζιέρα αποδέχονται ουσιαστικά τον χαρακτήρα των συνεπιβατών του κρουαζιερόπλοιου.

Ο τουρισμός θαλάσσιων σπορ: αφορά δραστηριότητες τουριστών κυρίως δύο τύπων α) ειδικές διοργανώσεις (συνήθως πολιτιστικού ή αθλητικού χαρακτήρα), οι οποίες σχετίζονται με τη θάλασσα, τον αθλητισμό ή την ναυτιλία (υπό την μορφή αγώνων), συνήθως ετήσιας βάσης, οι οποίες προσελκύουν πληθώρα τουριστών μια και η άθληση ως θέαμα αποτελεί δημοφιλή δραστηριότητα, και β) ατομικές ή συλλογικές δραστηριότητες τουριστών με αθλητικό χαρακτήρα. Η ιδιαιτερότητα του τουρισμού θαλάσσιων σπορ συνίσταται στο γεγονός της μεγάλης συμμετοχής και του ευρέως ενδιαφέροντος, τόσο από τους συμμετέχοντες όσο και από τους θεατές με αποτέλεσμα να απαιτείται πολύ προσεκτικός και οργανωμένος σχεδιασμός από εξειδικευμένα τουριστικά πρακτορεία. Τουρισμό θαλάσσιων σπορ μπορεί κάποιος να κάνει καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου (εκτός ίσως από λίγους μήνες τον χειμώνα), μια και το εύκρατο μεσογειακό κλίμα τον ευνοεί, ενώ η γεωμορφολογία δείχνει ότι μπορεί να επιλέξει σχεδόν κάθε θαλάσσια περιοχή της Ελλάδας (εκτός ίσως από ελάχιστες επικίνδυνες περιοχές). Αφορά κυρίως νεαρά άτομα με καλή φυσική κατάσταση και αυξημένο ενδιαφέρον για αθλητικές δραστηριότητες. Το κόστος αυτού σχετίζεται αυστηρά με το είδος της δραστηριότητας/θαλάσσιων σπορ που επιλέγει ο ενδιαφερόμενος να μάθει ή να αγωνιστεί. Υπάρχουν από πολύ ακριβά μέχρι πολύ οικονομικά σπορ.

5.5 Κίνητρο για κοινωνικούς λόγους, την υγεία και την ποιότητα ζωής.

Ο τουρισμός ευεξίας: έχει ως στόχο να παράσχει υποδομές και υπηρεσίες σε υγιή άτομα, με κυρίαρχο χαρακτηριστικό του την πρόληψη, και παράλληλα να προσφέρει ατομικές υπηρεσίες υγείας και ευεξίας, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ατόμων, μέσω της επίτευξης ισορροπίας ανάμεσα στο σώμα και στο πνεύμα. Οι παρεχόμενες υπηρεσίες περιλαμβάνουν φροντίδα, θεραπείες ομορφιάς και καλής φυσικής κατάστασης, ισορροπημένη διαίτα και υγιεινή διατροφή, χαλάρωση, διαλογισμό, νοητική δραστηριότητα, ήπια άθληση. Στην Ελλάδα η μορφή αυτή

πραγματοποιείται όπου υπάρχουν αντίστοιχες υποδομές και κατά κύριο λόγο σε μεγάλα αστικά κέντρα, όπως στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και την Πάτρα, καθώς και σε μεγάλα νησιά όπως η Ρόδος και η Κρήτη. Αντίστοιχα για το εξωτερικό μεγάλες χώρες με τουρισμό ευεξίας θεωρούνται η Αυστρία, η Γερμανία, οι ΗΠΑ και η Ελβετία. Οι περιποιήσεις μπορούν να διαρκέσουν από μερικές ώρες μέχρι και εβδομάδες ανάλογα με το είδος θεραπείας ενώ πρόκειται για μια τουριστική δραστηριότητα η οποία παρουσιάζει περιθώρια άσκησης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Η αγορά που απευθύνεται είναι μεσαίων και υψηλότερων εισοδημάτων υγιή άτομα, κυρίως μεμονωμένοι πελάτες, μέσης ηλικίας, επαγγελματικά και οικονομικά πετυχημένοι, στρέφουν την προσοχή τους σε θέματα υγείας και καλής φυσικής κατάστασης. Τα άτομα αυτά έχοντας ικανοποιήσει βασικές τους ανάγκες, αλλά και λόγω της αλλαγής του τρόπου ζωής και των κοινωνικών και καταναλωτικών προτύπων, προσπαθούν να διατηρηθούν ακμαία. Παράλληλα, επιζητούν σύγχρονες φροντίδες και ευεξία, ενώ λόγω αυξημένων εργασιακών υποχρεώσεων αναζητούν την ξεκούραση με ποιοτικές υπηρεσίες, καλύτερη ποιότητα ζωής σε συνδυασμό με απόλαυση και ψυχαγωγία ποιότητας.

Ο κοινωνικός τουρισμός: στηρίζει την ανάπτυξη του στο «Κράτος Πρόνοιας» ή «Κοινωνικό Κράτος» το οποίο έχει υποχρέωση (τουλάχιστον στις αναπτυγμένες χώρες) να εξασφαλίζει διακοπές σε άτομα χαμηλού οικονομικού εισοδήματος, προκειμένου να ισορροπήσουν σωματικά και ψυχικά. Πρόκειται δηλαδή, για μια μορφή κοινωνικής παροχής του κράτους κατά την οποία το τελευταίο παρέχει εντελώς δωρεάν ή με ένα πολύ μικρό ποσοστό συμμετοχής, διακοπές σε ειδικές κατηγορίες ατόμων όπως είναι οι νέοι, οι άνεργοι, οι αγρότες, οι πολύτεκνοι κ.α. Πρόκειται κυρίως για εσωτερικό τουρισμό, αν και υπάρχουν και διεθνή προγράμματα, τα οποία συνοδεύονται πάντοτε από κρατική ενίσχυση. Για την Ελλάδα η επιλογή των προορισμών γίνεται με βάση τη γεωγραφική ισοκατανομή (επιλέγονται μέρη και από τις δεκατρείς περιφέρειες), δίνοντας βαρύτητα στην επιλογή τουριστικών προορισμών που δεν είναι κορεσμένοι τουριστικά, όπως οι νησιωτικές περιοχές, ορεινοί όγκοι, αγροτικοί τόποι, μειονεκτικές περιοχές. Ως προς το εξωτερικό σημαντικό είναι ο ρόλος του κράτος πρόνοιας όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο, στη Γαλλία και αλλού. Συνήθως οι δικαιούχοι κάνουν διακοπές κατά τη μέση και χαμηλή περίοδο, ενώ η διάρκεια των διακοπών ποικίλλει από δύο έως το

πολύ οκτώ ημέρες. Επιπλέον τα προγράμματα αυτά έχουν ισχύ περιορισμένης χρονικής διάρκειας ισχύουν κατά βάση για εννέα μήνες και το δικαίωμα διακοπών δεν μεταφέρεται στον επόμενο χρόνο ούτε σε άλλο άτομο.

Ο τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες: παρέχεται στα άτομα που παρουσιάζουν κινητικά ή ψυχολογικά προβλήματα και γενικότερα προβλήματα υγείας η δυνατότητα να ταξιδέψουν και να μπορέσουν να ζήσουν την εμπειρία αυτή χωρίς να επιδιώκεται η θεραπεία ή η βελτίωση της υγείας τους. Ως προς την χωρική κατανομή υπάρχει διαφοροποίηση που έγκειται σε πρακτικά καθαρά λόγους, δηλαδή οι μεγαλουπόλεις και οι περισσότερο αναπτυγμένοι τουριστικοί προορισμοί, στους οποίους υπάρχουν εγκαταστάσεις με ειδικές εξυπηρετήσεις για τα άτομα αυτά.

Στην Αθήνα, την Θεσσαλονίκη, τη Ρόδο, την Κρήτη, υπάρχουν επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται σε αυτό το είδος τουρισμού, ενώ στο εξωτερικό ουσιαστικής σημασίας συνεισφορά είναι αυτή της Ισπανίας, Γαλλίας και της Ιταλίας. Χρονικά συγκεντρώνεται σε περιόδους εκτός αιχμής, τόσο για να αποφεύγονται ο συνωστισμός, οι καθυστερήσεις και οι εντάσεις, όσο και για να μπορέσουν με ησυχία τα άτομα αυτά να απολαύσουν ανεπηρέαστα το ταξίδι τους, προτιμώντας της μικρής διάρκειας διακοπές. Στο τουρισμό ατόμων με ειδικές ανάγκες εντάσσονται άτομα με φυσική ανικανότητα ή σωματική αναπηρία, ανικανότητα μάθησης ή μαθησιακές δυσκολίες, ανικανότητα σε όργανα αισθήσεων ή αισθητηριακή αναπηρία προβλήματα πνευματικής ή ψυχικής υγείας, καθώς και λοιπές αναπηρίες. Συνοδοί όπως είναι οι συγγενείς ή παραϊατρικό προσωπικό, ανάλογα πάντοτε με τη σοβαρότητα της κατάστασης.

Ο τουρισμός ατόμων τρίτης ηλικίας: που παρουσιάζουν προβλήματα υγείας τα οποία οφείλονται στη μεγάλη τους ηλικία, τους παρέχεται η δυνατότητα να ταξιδέψουν και να μπορέσουν να ζήσουν την εμπειρία αυτή χωρίς να επιδιώκεται η θεραπεία ή η βελτίωση της υγείας τους. Ιδιώτες και κράτος έχουν αναλάβει την προβολή προγραμμάτων/προώθηση ταξιδιών και τη δημιουργία ενός πλαισίου παρεμβάσεων αναφορικά με μέτρα τα οποία σχετίζονται με ειδικές τουριστικές εγκαταστάσεις (υποδομών και αναδομών), που θα διευκολύνουν τα άτομα αυτά. Παράλληλα, παρέχονται εξειδικευμένα πακέτα με αναλυτική πληροφόρηση σχετικά με την ταξιδιωτική ασφάλεια, το είδος καταλύματος και διατροφής, τα μεταφορικά μέσα και τις μετακινήσεις, το πρόγραμμα δραστηριοτήτων.

Όλοι οι τουριστικοί προορισμοί και κυρίως εκείνοι του εσωτερικού της χώρας προέλευσης των τουριστών αποτελούν εν δυνάμει προορισμούς για τα άτομα τρίτης ηλικίας. Σημαντικά προαπαιτούμενα είναι η ύπαρξη εύκρατου και ξηρού κλίματος, οι υπηρεσίες υγείας και οι πολιτιστικές δραστηριότητες. Χρονικά συγκεντρώνεται σε περιόδους χαμηλών πληροτήτων και όχι περιόδους αιχμής αλλά με βασικό παράγοντα το εύκρατο και φιλικό κλίμα καθώς προτιμώνται οι μεγάλες διάρκειας διακοπές και όχι οι σύντομες μετακινήσεις. Τα άτομα τρίτης ηλικίας μπορούν να συνοδεύουν συγγενείς ή παραϊατρικό προσωπικό ανάλογα με το πόσο αναγκαίο είναι (Κοκκώσης, Τσάρτας, Γρίμπα,2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

Ειδικές και Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο νησί της Κέρκυρας

6.1 Η Κέρκυρα - γεωγραφική προσέγγιση.

Πολλές και διάφορες ήταν οι ονομασίες με τις οποίες ήταν γνωστό το νησί στην αρχαιότητα. Δρεπάνι ή Μακρίς ονόματα που χρησιμοποιήθηκαν λόγω του σχήματός του, είναι οι αρχαιότερες ονομασίες δεμένες με την Ελληνική μυθολογία. Η Δρεπάνι ταυτίζεται με το όπλο με το οποίο ο Κρόνος σκότωσε τον Ουρανό. Άλλες ονομασίες Κασσωπαία, Άργος ή Κέραυνα. Σχερία ονομάστηκε από τον Όμηρο (εάν παραδεχθούμε ότι η Κέρκυρα ταυτίζεται με το διάσημο νησί των Φαιάκων που περιγράφεται στην Οδύσσεια). Από τους κατοίκους της προέρχεται το όνομα Φαιακία. Το όνομα Κέρκυρα επικρατεί τελικά στην νεοελληνική ενώ το Κόρκυρα προέρχεται από την δωρική διάλεκτο των αρχαίων κατοίκων της Κορκυραίων. Κορυφά ή Κορυφή ή Κορφή ή Κορφοί ή Corfu ονομαζόταν κατά τον Μεσαίωνα, πιθανά λόγω των δύο οχυρωμένων κορυφών της μεσαιωνικής πόλης. Με το τελευταίο όνομα το νησί είναι γνωστό εκτός Ελλάδας. (<https://corfuland2014.wordpress.com/>)

Η Κέρκυρα είναι επιμήκης (περίπου 62χλμ μήκος), στενή (μέσο πλάτος περίπου 9,5 χλμ.) και εκτείνεται σχεδόν παράλληλα προς την Ηπειρωτική ακτή. Το πλάτος της στο βόρειο τμήμα φτάνει περίπου τα 28χλμ, ενώ στενεύει προς τα νότια (στενότερο σημείο 3,5χλμ). Μεταξύ της Κέρκυρας και της Ηπειρωτικής ακτής εκτείνεται η σχεδόν κλειστή Κερκυραϊκή θάλασσα. Η τελευταία είναι πολύ στενή στο βόρειο τμήμα της (όπου σχηματίζεται ο πορθμός του βορείου στενού Κερκύρας, πλάτος περίπου 2χλμ) και ευρύτερη στο νότιο τμήμα όπου δημιουργείται το νότιο στενό Κέρκυρας, πλάτους περίπου 10χλμ. Ο πυθμένας της Κερκυραϊκή θάλασσας είναι σχεδόν επίπεδος και έχει βάθος 50-70 μέτρα. Μόνο πολύ κοντά στις ακτές ο πυθμένας ανυψώνεται βαθμιαία. Στη δυτική πλευρά του νησιού εκτείνεται η ανοιχτή θάλασσα του Ιονίου. Λόγω της κυματώδους μορφής της κατά το μεγαλύτερο διάστημα του έτους, πέφτει με ορμή στη στεριά και τη διαβρώνει (θαλάσσια διάβρωση), με αποτέλεσμα οι δυτικές ακτές της Κέρκυρας να είναι απότομες και αλίμενες, γεγονός που δυσκολεύει την αλιεία και τις συγκοινωνίες. Μόνο στο βόρειο τμήμα σχηματίζονται οι κόλποι του Αγίου Γεωργίου και των Λιαπάδων. Αντίθετα, οι ανατολικές ακτές στην ήρεμη Κερκυραϊκή θάλασσα είναι ομαλές, τοξοειδείς και σχηματίζουν ωραίους κόλπους, όπως αυτόν της πόλης στο κεντρικό τμήμα και της

Λευκίμμης στο νότιο, που απολήγει στο ομώνυμο ακρωτήριο. Στην περιοχή αυτή βρίσκεται και η γραφικότερη μικρή λιμνοθάλασσα Χαλκιοπούλου, με το Ποντικονήσι στην είσοδό της. Το μορφολογικό ανάγλυφο του νησιού, αποτέλεσμα της γεωλογικής και τεκτονικής δομής του, είναι κάπως έντονο στα βόρεια, όπου βρίσκεται και ο Παντοκράτωρ, το μοναδικό όρος του νησιού (906 μέτρα). Προς τα νότια το ανάγλυφο γίνεται ομαλότερο, με μια σειρά χαμηλών βουνών (μέγιστο ύψος 576 μέτρα, κοντά στους Αγίους Δέκα) να υψώνεται στο κεντρικό τμήμα, ενώ στα νότια υπάρχουν μόνο λοφοσειρές. Οι πεδινές περιοχές και οι διάφορες λοφοσειρές που καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του νησιού αποτελούνται από μεταλλικά ιζήματα (κροκαλοπαγή, ψαμμίτες, μάργιες). Τα όρη του βόρειου και του κεντρικού τμήματος όπως επίσης και μια χαμηλή ορεινή ζώνη κοντά στις δυτικές ακτές σχηματίζονται από τα πτυχωμένα ιζηματογενή πετρώματα του αλπικού γεωσυγκλίνου. Τα πετρώματα αυτά ανήκουν στην Αδριατική-Ιόνια ζώνη και αποτελούνται κυρίως από ασβεστόλιθους, λαδιολαρίτες, αργυλοψαμμιτικά. Εξαιτίας της μικρής έκτασής της και της απουσίας σημαντικών ορεινών όγκων, η Κέρκυρα δεν διαθέτει κανέναν μόνιμο ποταμό, Υπάρχουν όμως αρκετοί χείμαρροι λόγω του μεγάλου ύψους βροχοπτώσεων, με σπουδαιότερους τον Μεγαπόταμο, τον Τυφλοπόταμο ή Ηγούμενο και τον Μεσογγή. Στο νοτιοδυτικό τμήμα του νησιού σχηματίζεται η λίμνη Κορισσίων με βάθος 4 μέτρα. Το καλοκαίρι αποξηραίνεται κατά το ήμισυ ενώ τον χειμώνα τα νερά της διοχετεύονται στην θάλασσα μέσω ενός στομιού. Η λίμνη αυτή αποτελούσε παλαιότερα έναν όρμο, όμως τα διάφορα υλικά που μεταφέρθηκαν από τα θαλάσσια ρεύματα απαγόρευσαν την επικοινωνία του τμήματος αυτού με τη θάλασσα. Το κλίμα της Κέρκυρας είναι θαλάσσιο Μεσογειακό, με δροσερό καλοκαίρι και ήπιο χειμώνα. Έτσι έχει περίπου την ίδια μέση ετήσια θερμοκρασία με την Αθήνα αν και βρίσκεται πολύ βορειότερα από αυτή. Ο ψυχρότερος μήνας του έτους είναι ο Ιανουάριος και ο θερμότερος ο Αύγουστος. Το ετήσιο θερμομετρικό εύρος φτάνει τους 15,7° C. Το φθινόπωρο είναι πολύ θερμότερο από την άνοιξη, λόγω των ανέμων του νοτίου και νοτιοδυτικού τομέα, καθώς και της μεγαλύτερης υφεσιακής δράσης του φθινοπώρου.

Ο χειμώνας είναι γενικά ήπιος, όμως εξαιτίας των ανέμων του βορείου τομέα, και ιδιαίτερα του Μπόρα (που προέρχεται από την Αδριατική) το κρύο γίνεται μερικές φορές έντονο, με την απόλυτη θερμοκρασία να έχει αγγίζει του -5° C. Το καλοκαίρι η θερμοκρασία δεν αγγίζει υψηλά επίπεδα και δεν υπερβαίνει τους 39° C. Η υγρασία είναι σχετικά μεγάλη 75° βαθμοί από τον Οκτώβριο μέχρι το Φεβρουάριο, 67ο

βαθμοί από τον Ιούλιο έως τον Αύγουστο και 70° βαθμοί κατά του υπόλοιπους μήνες. Η νέφωση είναι μικρή και ανάλογη με αυτή της Αττικής, 3,9 της κλίμακας 0-10. Οι αίθριες ημέρες φτάνουν της 144 ετησίως. Η Κέρκυρα δέχεται πολλές βροχοπτώσεις μεγάλης διάρκειας με μέσο ετήσιο ύψος περίπου 1.150 χιλιοστά. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το νησί βρίσκεται δυτικά του ορεινού κορμού της Ελλάδας που παρουσιάζει μεγάλη υφειακή δράση και μεγάλη συχνότητα νότιων ανέμων κατά την ψυχρή περίοδο του έτους. Η θερινή ξηρασία είναι σημαντικά περιορισμένη. Οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιες. Αντίθετα, συχνές είναι οι καταιγίδες από τον Οκτώβριο μέχρι τον Φεβρουάριο.

6.2 Η Κέρκυρα - ιστορική προσέγγιση.

Η Κέρκυρα είναι ένα από τα βορειότερα και δυτικότερα νησιά της Ελλάδας και του Ιονίου Πελάγους. Η ιστορία του νησιού είναι μακροσκελής και ταραχώδης, καθώς ήταν το μήλο της έριδος για πολλούς διαφορετικούς λαούς που επιθυμούσαν να την κατακτήσουν. Οι επιρροές είναι ορατές στη σημερινή Κέρκυρα από την αρχιτεκτονική και τα μνημεία μέχρι και την ιδιοσυγκρασία των κατοίκων και την τοπική κουζίνα, αφού οι αλλεπάλληλοι δυτικοί κατακτητές άφησαν ανεξίτηλη τη σφραγίδα τους, τόσο στο πολεοδομικό ιστό όσο και στο αρχιτεκτονικό ύφος της πόλης.

Στην αρχαιότητα η Κέρκυρα αναφέρεται με διάφορες ονομασίες. Δρέπανων και Δρεπάνι για την ομοιότητα της με το σχήμα δρεπανιού. Μάκρις για το μακρόστενο σχήμα της. Σχερία επειδή η θεά Δήμητρα παρακάλεσε τον Ποσειδώνα να σταματήσει

τις προσχώσεις του απέναντι ποταμού, για να μην ενωθεί το νησί με την απέναντι ακτή Φαιακία, Κόρκυρα, Κέρκυρα.

Ο Ελλάνικος αναφέρει ότι ο Ποσειδώνας ερωτεύτηκε παράφορα τη νύμφη Κέρκυρα ή Κόρκυρα κόρη του ποταμού Ασωπού και την απήγαγε από το σπίτι της στη Βοιωτία. Την έφερε στο νησί, όπου και γεννήθηκε ο καρπός της σχέσης τους ο Φαίακας. Οι κάτοικοι της Κέρκυρας κατά την αρχαιότητα πιθανώς να ήταν οι απόγονοι των Φαίακων, της Ναυσικάς και του βασιλιά Αλκίνοου. Το νησί κατοικήθηκε από την παλαιολιθική εποχή. Η πρώτη κατοχή ήταν των Ερετριείων και ύστερα των Κορινθίων, οι οποίοι ονόμασαν το νησί Κόρκυρα, που ήταν το όνομα της κόρης του Αισώπου θεού των ποταμών. Και Ο Απολλώνιος ο Ρόδιος στο έργο του «Αργοναυτικά» διηγείται ότι το νησί της Κέρκυρας εκπροσωπούσε ένα τόπο στάσης για τον Ιάσωνα και τους αργοναύτες στο κατόρθωμά τους να πάρουν το χρυσόμαλλο δέρας.

Οι Αρχαίοι χρόνοι

Κατά την Κορινθιακή κατοχή η Κέρκυρα αναπτύχθηκε σε μεγάλη εμπορική, ναυτική και καλλιτεχνική δύναμη του Αρχαίου κόσμου. Το 585π.χ. το νησί απέκτησε ξανά την ανεξαρτησία του.

Ρωμαϊκή περίοδος

Η πρώτη Ρωμαϊκή περίοδος 229π.χ.- 339μ.χ. ακολούθησαν εσωτερικές διαμάχες μεταξύ δημοκρατικών και ολιγαρχικών με αποτέλεσμα την εξασθένηση της δύναμής τους, έτσι βρίσκουν πρόσφορο έδαφος και καταλαμβάνουν το νησί οι Ιλλυριοί πειρατές. Οι Κερκυραίοι ζήτησαν τη βοήθεια της Ρώμης και σε πολύ σύντομο διάστημα οι Ρωμαίοι αποβιβάζονται στο νησί το 229π.χ. Τυπικά η Κέρκυρα είχε αυτονομία και οι Ρωμαίοι χρησιμοποιούσαν το λιμάνι της σαν Ναυτική τους βάση. Την εποχή εκείνη διαμορφώνεται από τους ολιγαρχικούς η άρχουσα τάξη και όλο το νησί πέφτει σε παρακμή. Τον πρώτο αιώνα μ.Χ. διαδίδεται και ο Χριστιανισμός από τους μαθητές του Αποστόλου Παύλου, Ιάσωνα και Σωσίπατρου.

Ο Μεσαίωνας

Με τη διάσπαση της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, η Κέρκυρα ενώθηκε το 395μ.χ. με την ανατολική Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Κατά τον Μεσαίωνα η Κέρκυρα λεηλατήθηκε

από τους Ούννους, τους Βάνδαλους, του Γότθους και τους Άραβες. Οι επιδρομές αυτές ρήμαξαν το νησί.

Η πρώτη Ενετοκρατία – Ο Δεσπότης της Ηπείρου – Η κυριαρχία του Ανζού

Το 1204 οι Ενετοί πήραν την Κέρκυρα στη κατοχή τους μετά την κατάκτηση της βυζαντινής αυτοκρατορίας από τους Σταυροφόρους αλλά το 1214 το νησί επέστρεψε στο Μιχαήλ τον Α΄ Άγγελο Κομνηνό, Δεσπότη της Ηπείρου. Η μάχη του Μπενεβέντο και η συνθήκη του Βιρτέμπο, είχαν ως αποτέλεσμα να μεταφερθεί η κυριαρχία του νησιού για τα επόμενα 120 χρόνια στη οικογένεια Ανδηγαυών ή Ανζούν. Κατά την εποχή αυτή κατασκευάστηκε το Παλαιό Φρούριο.

Η δεύτερη Ενετοκρατία

Η Κέρκυρα ξαναζήτησε την προστασία της Βενετίας στο δεύτερο μισό του 14ου αιώνα, η οποία αγόρασε το νησί από την Νάπολη και ανέλαβε την προστασία του για τα επόμενα 412 χρόνια. Το νέο Φρούριο κτίστηκε στο λόφο του Αγίου Μάρκου από το 1576 έως 1645.

Το 1797 ο Ναπολέων Βοναπάρτης ανέλαβε τη διοίκηση της Κέρκυρας και των υπόλοιπων Επτανήσων.

Η Ρωσοτουρκοκρατία

Εναντίον των επεκτατικών βλέψεων του Ναπολέοντα στην ανατολή συστήθηκε η Ρωσοτουρκική συμμαχία η οποία εκμεταλλευόμενη τη δυσαρέσκεια των κατοίκων των Ιονίων νήσων για τους Γάλλους κατέλαβε τα νησιά (1799-1807). Η Ρωσία τελικά παραχώρησε τα Επτάνησα στο Ναπολέοντα το 1807.

Η δεύτερη Γαλλοκρατία

Ο Ναπολέων ενισχύει ακόμα περισσότερο τις οχυρώσεις του νησιού. Φυτεύονται δέντρα στη πλατεία Σπιανάδα και στο Λινστόν. Οι Γάλλοι καθιερώνουν τον εμβολιασμό των κατοίκων εισάγουν την πατάτα, ιδρύουν τη σχολή καλών τεχνών και το σπουδαιότερο, ιδρύουν την Ιόνιο Ακαδημία το πρώτο πανεπιστήμιο της σύγχρονης Ελλάδας.

Η Αγγλοκρατία

Το 1814 οι Γάλλοι παραδίδουν την Κέρκυρα στους Άγγλους. Σύμφωνα με την συνθήκη των Παρισίων τα Ιόνια νησιά αναγνωρίζονται ως κράτος ανεξάρτητο.

Η ένωση της Κέρκυρας με την Ελλάδα

Τελικά η Κέρκυρα ενώθηκε με την Ελλάδα την 21η Μαΐου 1864 μετά από απόφαση του Ιόνιου Κοινοβουλίου και την επικύρωση της απόφασης από την Μ. Βρετανία. Οι Κερκυραίοι στρατιώτες συμμετείχαν στο Βαλκανικούς πολέμους καθώς και στον Α΄ και Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Το Σεπτέμβριο του 1943 οι Ναζιστικές δυνάμεις βομβάρδισαν την Κέρκυρα, προκαλώντας μεγάλες καταστροφές στο νησί. Η Ναζιστική κατοχή τερματίστηκε στις 9 Οκτωβρίου 1944.

Σήμερα

Από τότε η Κέρκυρα έχει δουλέψει σκληρά για την ανάπτυξη των φυσικών της πόρων και για την προβολή του τουρισμού με αποτέλεσμα να αναδειχθεί ως ένα από τα πλουσιότερα νησιά και να μετατραπεί σε ιδιαίτερα δημοφιλή τουριστικό πόλο.

Η Κέρκυρα σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του 2011 έχει 101.113 κατοίκους, έως σήμερα το ποσοστό αυτό αν και άτυπα υπολογίζεται ότι έχει αυξηθεί κατά 50.000 κατοίκους. (www.gnoristetinellada.gr/www.atcorfu.gr)

6.3 Τα αξιοθέατα της Κέρκυρας.

Οι επί αιώνες ποικίλες πολιτισμικές επιδράσεις έχουν αφήσει στη Κέρκυρα μια ανεπανάληπτη πολιτισμική και αρχιτεκτονική κληρονομιά με πανέμορφα ιστορικά μνημεία που όμοιά τους δεν συναντάμε στην υπόλοιπη Ελλάδα.

- **Το Παλαιό Φρούριο**

Το Παλαιό Φρούριο βρίσκεται στην ανατολική μεριά του λιμανιού της Κέρκυρας. Κατασκευάστηκε κατά την εποχή της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ενώ ενισχύθηκε πρώτα από τους Ενετούς και αργότερα από τους Άγγλους. Είχε τάφρο και κινητή γέφυρα, την οποία έχει αντικαταστήσει μια σιδερένια γέφυρα που συνδέει το φρούριο με τη πόλη.

- **Το νέο Φρούριο**

Η κατασκευή του νέου Φρουρίου ξεκίνησε το 1576 και ολοκληρώθηκε το 1645. Το φρούριο βρίσκεται σε λόφο πάνω από το παλιό λιμάνι και θεωρείται αρχιτεκτονικό αριστούργημα. Τα πιο σπουδαία αξιοθέατα στο χώρο του Νέου Φρουρίου είναι οι αγγλικοί στρατώνες, οι υπόγειες στοές, τα υδραγωγεία, οι αποθήκες πυρομαχικών κλπ. Εκεί στεγάζεται επίσης το Μουσείο Κεραμικής τέχνης, το οποίο χρησιμοποιείται και για τη διεξαγωγή συναυλιών εκθέσεων και θεατρικών παραστάσεων.

- **Το Αγγελόκαστρο**

Το Αγγελόκαστρο βρίσκεται κοντά στη Κρήνη και κατασκευάστηκε το 13ο αιώνα μ.Χ. Η είσοδος είναι καμπυλωτή, ενώ στο εσωτερικό του κάστρου υπάρχουν ερείπια των δωματίων και των αποθηκών. Διαθέτει επίσης της εκκλησίες των Αρχαγγέλων Μιχαήλ και Γαβριήλ και της Αγίας Κυριακής, που είναι κτισμένες μέσα σε σπηλιά.

- **Το Αχίλλειον**

Το Αχίλλειο ανάκτορο κτίστηκε το 1889 έως το 1891, ως κατοικία της Πριγκίπισσας Ελισάβετ βον Βίτελσμπαχ. Το όνομα Αχίλλειον προέρχεται από τον μυθικό ήρωα Αχιλλέα. Η πριγκίπισσα Ελισάβετ είχε γοητευτεί από την Ελληνική μυθολογία γεγονός που είναι φανερό από τη διακόσμηση του ανακτόρου, το οποίο είναι γεμάτο αγάλματα των Ολύμπιων θεών και των 9 μουσών, καθώς και 2 εντυπωσιακών αγαλμάτων του Αχιλλέα στο κήπο και στις σκάλες. Στην αυλή υπάρχουν θαυμάσιες προτομές Αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων και ρητόρων. Στο εσωτερικό του ανακτόρου τα έπιπλα είναι σκαλιστά και φέρουν φιγούρες της μυθολογίας.

- **Ποντικονήσι**

Το Ποντικονήσι είναι ένα γραφικό νησάκι που βρίσκεται δίπλα στη Κέρκυρα. Εκδρομικά βαρκάκια αναχωρούν τακτικά για το νησάκι όπου εκεί μπορείς να επισκεφθείς τη Βυζαντινή εκκλησία του Παντοκράτορα.

- **Κανόνι**

Λέγεται έτσι διότι στο χώρο αυτό υπάρχει Γαλλικό κανόνι. Η τοποθεσία αυτή διαθέτει υπέροχη θέα στο Ποντικονήσι και στο Μοναστήρι της Παναγίας της Βλαχέρνας.

- **Η πλατεία Σπιανάδα**

Η Σπιανάδα είναι η κεντρική πλατεία του νησιού. Κατασκευάστηκε σύμφωνα με το στυλ των Βασιλικών κήπων της Ευρώπης. Είναι η μεγαλύτερη πλατεία των **Βαλκανίων και από τις μεγαλύτερες της Ευρώπης.**

- **Το Λιστόν**

Λιστόν ονομάζεται ο πιο κεντρικός πεζόδρομος της Κέρκυρας, η πιο διάσημη «βόλτα» για τους Κερκυραίους. Βρίσκεται στη δυτική άκρη της Σπιανάδας και οριοθετείται από αρχοντικά που σχηματίζουν μεγάλες καμάρες, αψίδες στο τελευταίο τους πάτωμα. Το αρχιτεκτονικό συγκρότημα που αποτελεί το Λιστόν κατασκευάστηκε κατά τη Γαλλική κατοχή του νησιού (1807-1814)

- **Αρχαιολογικός χώρος της Παλαιόπολης**

Ο αρχαιολογικός χώρος της Παλαιόπολης βρίσκεται κοντά στο Μόν Ρεπό. Η Παλαιόπολη υπήρξε παλιά αγορά της Κέρκυρας. Τα πιο σημαντικά μνημεία του χώρου είναι η αγορά, ο δωρικός ναός του Καρδακίου, τα Ρωμαϊκά λουτρά και το προ-ελληνιστικής εποχής καμπυλωτό κτίριο. Στο χώρο υπάρχει επίσης το μουσείο όπου εκτίθενται τα ευρήματα των ανασκαφών.

- **Το μνημείο του Μενεκράτη**

Το μνημείο του Μενεκράτη βρίσκεται στη Γαρίτσα. Κατασκευάστηκε τον 6ο αιώνα π.Χ. και ανακαλύφθηκε το 1843. Το πιο εντυπωσιακό τμήμα του μνημείου είναι η αρχαϊκή επιγραφή δέκα στίχων, η οποία θεωρείται μια από τις αρχαιότερες επιγραφές στην Ελλάδα.

- **Τα ερείπια των Ρωμαϊκών λουτρών στην Αραχάβη**

Είναι ένα μέρος ενός συγκροτήματος ρωμαϊκών κτιρίων και ανακαλύφθηκαν το 1985.

- **Τα Ρωμαϊκά λουτρά στις Μπενίτσες**

Είναι από τους καλύτερα σωζόμενους αρχαιολογικούς χώρους της Ρωμαϊκής εποχής στη Κέρκυρα. Το πολύχρωμο μωσαϊκό του δαπέδου είναι εξαιρετικό και εντυπωσιακό.

- Ο ναός της Αρτέμιδος Γοργούς

Κατασκευάστηκε τον 6ο αιώνα π.χ. και ανακαλύφθηκε το 1822.

Η θρησκεία έπαιξε πολύ σημαντικό ρόλο στη ζωή και στον πολιτισμό των Κερκυραίων και αυτό αποτυπώνεται στο πλήθος των Εκκλησιών και των Μοναστηριών που υπάρχουν στην πόλη και τα χωριά. Οι περισσότερες εκκλησίες κτίστηκαν τον 17ο και τον 18ο αιώνα και αποτελούνται συνήθως από μια κεντρική μονόκλιτη οροφή, μια περίτεχνη πρόσοψη, το καμπαναριό και διακοσμημένες οροφές με τοιχογραφίες. Υπάρχουν βέβαια και πολύ παλαιότερες εκκλησίες, όπως ο Ναός των Αγίων Ιάσωνα και Σωσίπατρου. Στην περιοχή του ανεμόμυλου, που χρονολογείται στο 11ο αιώνα μ.Χ. και διαθέτει όλα τα χαρακτηριστικά της Βυζαντινής ναοδομίας. Η σημαντικότερη εκκλησία στη Κέρκυρα και ο κύριο πόλος έλξης θρησκευτικού τουρισμού είναι ο Άγιος Σπυρίδωνας στην Παλιά πόλη, καθώς εκεί φυλάσσεται το σκήνωμα του Αγίου. Η Μητρόπολη της Κέρκυρας στην περιοχή της Σπηλιάς είναι χαρακτηριστικό δείγμα ενετικής αρχιτεκτονικής και η περίτεχνη χρωματιστή όψη της προκαλεί θαυμασμό στους επισκέπτες. Η Παναγία Βλαχερνών είναι το μικρό μοναστήρι στο Ποντικονήσι της Κέρκυρας σε ένα από τα πιο φωτογραφισμένα τοπία του νησιού. Άλλες σημαντικές εκκλησίες μέσα στη πόλη είναι :

- Παναγία η Αντιβουνιώτισσα στα Μουράγια
- Η Μανδρακίνα στη Σπιανάδα
- Η Παναγία των Ξένων στην πλακάδα τ 'Αγίου
- Ο Άγιος Ιωάννης στην παλιά πόλη
- Ο Άγιος Νικόλαος των Γερόντων
- Ο Άγιος Ιάκωβος (η καθολική Μητρόπολη) στην πλατεία Δημαρχείου

Μέσα στην πόλη αξίζει να επισκεφτείτε επίσης την μονή Κασσωπίτρας στο Κανόνι, τη Μονή της Αγίας Ευθυμίας στον Ανεμόμυλο, την Παναγία Πλατυτέρα όπου βρίσκεται και ο τάφος του Ιωάννη Καποδίστρια και την Μονή Αγίων Θεοδώρων Στρατιάς, που λειτουργεί αδιάκοπα από το 1500. Οι σημαντικότερες Μονές και Εκκλησίες της Κερκυραϊκής Υπαίθρου είναι :

- Η Μονή Παλαιοκαστρίτσας

- Η Μονή Παντοκράτορος στην κορυφή του βουνού
- Η Μονή Μυρτιδιώτισσας, κάτω από τον Πέλεκα

Αξιόλογα Μουσεία μερικά από αυτά μοναδικά σε όλη την Ελλάδα βρίσκονται στο νησί των Φαιάκων στα οποία φυλάσσονται και παρουσιάζονται κειμήλια και ευρήματα από όλες τις ιστορικές περιόδους που έχουν αφήσει το αποτύπωμά τους στο νησί. Στο Αρχαιολογικό μουσείο υπάρχουν ευρήματα από τις ανασκαφές στο νησί, με πιο σημαντικό το αέτωμα του ναού της Αρτέμιδος Γοργούς που βρέθηκε στην Παλαιοπόλη. Στον κήμα Μόν Ρεπό βρίσκεται το Μουσείο Παλαιόπολης που στεγάζεται στην έπαυλη του Άγγλου Αρμολιού και θερινή κατοικία της τέως Βασιλικής οικογένειας. Το Μουσείο Αντιβουνιώτισσας στεγάζεται στη ομώνυμη εκκλησία στα Μουράγια, με πλήθος βυζαντινών και εκκλησιαστικών κειμηλίων. Η Κέρκυρα διαθέτει ένα εκπληκτικό Μουσείο Ασιατικής Τέχνης που στεγάζεται στα Ανάκτορα, όπως και ένα μοναδικό στην Ελλάδα μουσείο χαρτονομισμάτων στο κέντρο της παλιάς πόλης. Επίσης το Μουσείο Σολωμού στο σπίτι που έζησε ο εθνικός ποιητής της Ελλάδας, αλλά και το Μουσείο Καποδίστρια στο χωριό Εβροπούλοι, που ήταν το εξοχικό της οικογένειας του πρώτου κυβερνήτη της Ελλάδας. Άλλα σημαντικά μουσεία στη Κέρκυρα είναι :

- Το Μουσείο Κεραμικής Τέχνης
- Το Μουσείο θαλάσσης στο χωριό Μπενίτσες
- Το Μουσείο Ελιάς στους Κυνοπιάστες
- Το Λαογραφικό Μουσείο Αχαράβης
- Το Λαογραφικό Μουσείο Μέσης στους Συναράδες
- Η Δημοτική Πινακοθήκη
- Το Σερβικό Μουσείο

Η Κέρκυρα διαθέτει πάρα πολλές παραλίες τόσες, ώστε ακόμα και οι ντόπιοι δεν τις έχουν επισκεφτεί όλες ή ίσως και να μην της γνωρίζουν. Οι επιλογές είναι άπειρες και καλύπτουν όλες τις προτιμήσεις. Παραλίες με άμμο και παραλίες με βότσαλο. Παραλίες πολύβουες, που προσφέρουν έντονη διασκέδαση και παραλίες εντελώς απομονωμένες. Παραλίες μπροστά από μεγάλα τουριστικά θέρετρα με όλες τις

ανέσεις και παραλίες προσβάσιμες μόνο από την θάλασσα. Οι βόρειες ακτές του νησιού συγκεντρώνουν τις παραλίες της Κέρκυρας που χαρακτηρίζονται από μεγάλες αμμουδιές πολλών χιλιομέτρων, με ρηγά και ζεστά νερά. Οι περισσότερες από αυτές βρίσκονται μπροστά σε πολύ ανεπτυγμένα τουριστικά θέρετρα. Τέτοιες είναι η παραλία Αχαράβης, η Παραλία στο Σιδάρι και τη Ρόδα. Εδώ βρίσκεται και μια από τις πιο φημισμένες παραλίες της Κέρκυρας, στα Αγγλικά Canal d'amour. Οι παραλίες στην περιοχή της Παλαιοκαστρίτσας στα βορειοδυτικά, χαρακτηρίζονται αντιθέτως από τις βραχώδεις ακτές, την πλούσια βλάστηση και τα γαλαζοπράσινα, πολύ παγωμένα νερά. Εκεί βρίσκονται οι παραδεισένιες παραλίες της Αγίας Τριάδας, της Ροβινιάς και την παραλία Λιαπάδων.

Η νοτιοδυτική ακτή έχει άμμο και ρηγά νερά. Στο πρώτο τμήμα της βρίσκονται οι δημοφιλείς παραλίες της Κέρκυρας, Γλυφάδα, Κοντογυαλό και Άη Γόρδη. Νοτιότερα βρίσκονται οι παραλίες του Ίσσου και του Χαλικούνα, μπροστά από τη λίμνη Κορισσίων. Η βορειοανατολική ακτή χαρακτηρίζεται από πολλούς όρμους και παραλίες με ολόλευκα βότσαλα, πλούσια καταπράσινη βλάστηση και τον επιβλητικό όγκο του Παντοκράτορα πάνω από τις ακτές. Οι πιο γνωστές παραλίες της Κέρκυρας σε αυτό το τμήμα είναι Μπαρμπάτι, το Νησάκι, το Καλάμι και η Κερασιά. Η νοτιοανατολική ακτή έχει παραλίες μικρές σε πλάτος με ρηγά βάθη από άμμο και βότσαλα και ήρεμη θάλασσα. Σε αυτές περιλαμβάνονται η παραλία στις Μπενίτσες, στα Μωραΐτικα και την Μεσογγή μπροστά από τα ομώνυμα τουριστικά θέρετρα.

6.4 Η ιστορία του τουρισμού στη Κέρκυρα

Το 1950 θεωρείται σημείο έναρξης του Ελληνικού τουρισμού της νεότερης εποχής. Την ίδια περίοδο ξεκινά και η τουριστική ανάπτυξη της Κέρκυρας. Το νησί των Φαιάκων καθιερώνεται ως τουριστικός προορισμός για χιλιάδες τουρίστες από όλο τον κόσμο. Ωστόσο από τον 14ο αιώνα ξένοι (Ιταλοί, Γάλλοι, Άγγλοι, Ισπανοί) προσκυνητές που ταξίδευαν για τους Αγίους τόπους έκαναν μια στάση στη Κέρκυρα για θρησκευτικούς λόγους. Επιθυμία τους ήταν να επισκεφθούν την Παναγία Κασσοπίτρα για να προσευχηθούν στη θαυματουργή εικόνα της Θεοτόκου. Από τον 19ο αιώνα δεν ήταν λίγοι και οι περιηγητές που επισκέπτονταν το νησί και κατέγραφαν τις εντυπώσεις τους από την παραμονή τους σε αυτό. Την περίοδο της Αγγλικής κατοχής οι Άγγλοι λόρδοι προτιμούσαν την Κέρκυρα για τις διακοπές τους.

Αξιοπρόσεκτο είναι ότι το 1893 εκδόθηκε ο πρώτος διεθνής τουριστικός οδηγός για τα αξιοθέατα της Κέρκυρας. Στα τέλη του 19ου αιώνα στην πόλη έκαναν την εμφάνισή τους πανσιόν που άφησαν τη δική τους ιστορία και πολλές καλές εντυπώσεις στους τότε επισκέπτες του νησιού. Ένα από αυτά ήταν το Grand Hotel Saint George πάνω από το Λιστόν, ένα ξενοδοχείο υπερπολυτελές για την εποχή του. Κοντά στο βασιλικό ανάκτορο υπήρχε το hotel du club Π. Καζιάνη και το «Κωνσταντινούπολης». Στα χρόνια του μεσοπολέμου οι Κερκυραίοι απέδειξαν πόσο πρωτοπόροι ήταν σε θέματα τουρισμού.

Οι αμαξάδες και οι οδηγοί ταξί της εποχής ξεναγούσαν τους πελάτες τους κατά τη διάρκεια της διαδρομής τους στην πόλη. Παράλληλα κατά το ίδιο χρονικό διάστημα το νησί άρχισε να προβάλλεται ως ιδανικός προορισμός για διακοπές. Σε αυτό συνέβαλλαν σημαντικά και οι συγγραφείς αδελφοί Durrells και που με το δικό τους τρόπο προσέλκυαν αρκετούς Βρετανούς τουρίστες να επισκεφθούν το νησί.

Τη δεκαετία του 1950 η ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας στην Ελλάδα ήταν ακόμη στα Σπάργανα. Στην Κέρκυρα ωστόσο η δημιουργία του ξενοδοχείου «Κλαμπ Μεντιτερανέ» έφερε την επανάσταση στα ήθη της εποχής. Το κλαμπ Μεντιτερανέ της Κέρκυρας ήταν μια καινοτομία για την Ελλάδα. Ήταν το τρίτο ξενοδοχείο αυτού του τύπου που άνοιξε ο Γάλλος επιχειρηματίας Τζεράντ Μπλίτς. Για το νησί αποτέλεσε την απαρχή του τουρισμού και των τουριστικών μονάδων αφού ήταν η πρώτη διεθνής τουριστική μονάδα, που είχε κατασκευαστεί στη Κέρκυρα. Αρχικά το «κλαμπ» ήταν εναλλακτικό και στόχευε στη φυσική ζωή και όχι στην πολυτέλεια. Οι εγκαταστάσεις έμοιαζαν με ένα απέραντο κάμπινγκ ενώ τα επόμενα χρόνια το σκηνικό θύμιζε Πολυνησία. Στήθηκαν μέσα στο πράσινο περίπου 500 καλύβες από άχυρο, που λειτουργούσαν χωρίς ηλεκτρισμό. Οι καλύβες φιλοξενούσαν μέχρι τρία άτομα η κάθε μια. Το εγχείρημα ενθουσίασε τους επισκέπτες και πολλαπλασίασε τον τουρισμό του νησιού. Έφθασε αυτό το «κλαμπ» να φιλοξενεί συνάμα 1500 με 2000 άτομα ανέφερε στη «Μηχανή του χρόνου» ο Δρ. τουριστικής οικονομίας, κ. Κ. Τσουμάνης.

Ο τουρισμός όπου αναπτύχθηκε βοήθησε τις τοπικές κοινωνίες να ξεπεράσουν ακραίους συντηρητισμούς. Ο κλάδος της ενδυμασίας ήταν ριζοσπαστικός. Στο ξενοδοχείο υπήρχαν ενδυματολογικοί κανόνες. Όσοι βρίσκονταν στο χώρο, πελάτες αλλά και εργαζόμενοι, ήταν υποχρεωμένοι να φορούν παρεό. Είχε στηθεί μάλιστα ολόκληρη βιομηχανία παραγωγής παρεό, με μονόστρες εκτός του κλαμπ. Ο κώδικας

ενδυμασίας του κλαμπ και η ελεύθερη συμπεριφορά των Ευρωπαίων σόκαρε την Κέρκυρα που είχε σίγουρα άλλα ήθη όπως και η υπόλοιπη Ελλάδα. Το κλαμπ που λειτούργησε το 50' ήταν από τα πρώτα all exclusive ξενοδοχεία στην Ελλάδα, όπου οι πελάτες χρησιμοποιούσαν ένα ιδιόμορφο πλαστικό χρήμα το οποίο βρισκόταν σε βραχιόλια από χάντρες και η κάθε χάντρα συμβόλιζε και ένα ποσό. Τη δεκαετία του 1950 η προβολή της Κέρκυρας θα συνεχιστεί και μαζί με αυτήν και όλης της υπόλοιπης Ελλάδας. Το 1954 διοργανώνεται από την πριγκίπισσα Φρειδερίκη μια κρουαζιέρα με επιβάτες τους «γαλαζοαίματους» της εποχής, ενώ την επόμενη χρονιά η διάσημη δημοσιογράφος Έλσα Μάξγουελ διοργανώνει αντίστοιχη κρουαζιέρα με το πλοίο «Αχιλλεύς» της οικογένειας Νιάρχου και συστήνει όχι μόνο την Κέρκυρα αλλά και όλη την Ελλάδα στο διεθνές τζετ σερ της εποχής.

Δύο χρόνια αργότερα θα κτιστεί το πρώτο ξενοδοχείο στην πόλη της Κέρκυρας με την ονομασία Corfu Palace με θέα τον όμορφο όρμο της Γαρίτσας και το Παλαιό Φρούριο. Με διαφορετική φιλοσοφία το 1957 το «Καστέλο» θα αφήσει τη δική του ιστορία στα τουριστικά πράγματα της Κέρκυρας. Το διάσημο ξενοδοχείο φιλοξενεί την αφρόκρεμα της εποχής και η οικογένεια Μπούα όπου ανήκει, αναλαμβάνει την εκπαίδευση του προσωπικού της σύμφωνα με τα πρότυπα του εξωτερικού. Στην πρώτη αυτή σχολή τουριστικών επαγγελματιών ανάμεσα στα μαθήματα το προσωπικό μάθαινε Αγγλικά, Γαλλικά αλλά και σέρβις. Ακόμη το 1960 το ξενοδοχείο αναλάμβανε την ξενάγηση των τουριστών με δικά του πούλμαν. Την δεκαετία του 1970 και 1980 η οικογένεια Μπούα επενδύει στη περιοχή της Δασιάς στη βραδινή διασκέδαση με το κέντρο «τα Δίχτυα» όπου φιλοξενήθηκαν μεγάλα ονόματα του Ελληνικού τραγουδιού.

Τη δεκαετία του 1960 οι πρώτοι Χίπις επιλέγουν την Κέρκυρα για τις διακοπές τους ενώ το χωριό Μπενίτσες γίνεται στέκι διάσημων ηθοποιών, σκιέρ αλλά και του δημοφιλούς συγκροτήματος των Beatles. Από εκεί και πέρα η Κέρκυρα γίνεται ένα από τα πιο γνωστά σε όλο τον κόσμο θέρετρα της Μεσογείου και φέρει επάξια το τίτλο του κοσμοπολίτικου νησιού. Το 1980 ο ΕΟΤ αναλαμβάνει την κατασκευή της Μαρίνας Γουβιών με δυνατότητα εξυπηρέτησης 500 σκαφών αναψυχής. Μια σοβαρή υποδομή για το νησί που προσέλκυσε τουρίστες υψηλού οικονομικού επιπέδου.

Η Κέρκυρα λοιπόν παρουσιάζει από τη δεκαετία του 60' υπολογίσιμα μεγέθη αλλοδαπής τουριστικής ζήτησης και προσελκύει το ιδιωτικό επενδυτικό ενδιαφέρον.

Ο δυναμισμός της ενισχύεται από το διεθνούς χαρακτήρα αεροδρόμιό της και την ευνοϊκή της θέση στις θαλάσσιες επικοινωνίες με τις ευρωπαϊκές χώρες. Η πολιτική κινήτρων τουριστικής ανάπτυξης κατά την επταετία 1967-1973 συμπεριλαμβάνει την Κέρκυρα στην «περιοχή Α» μαζί με την Αττική, την επαρχία Θεσσαλονίκης και τη Ρόδο : Το γεγονός δεν αναστέλλει, όπως αναμενόταν από αυτή την πολιτική, την αύξηση της τουριστικής ζήτησης τη διάδοση επίσης της παραξενοδοχίας και του παραθερισμού. Συνακόλουθα παρατηρείται μια αυξανόμενη παραγωγή τουριστικών καταλυμάτων, ενοικιαζόμενων δωματίων και παραθεριστικών κατοικιών. Οι αναπτυξιακοί νομοί που ακολούθησαν συμπεριλαμβανομένου της Βόρειας Κέρκυρας μεταξύ των «τουριστικά κορεσμένων» περιοχών με στόχο να περιοριστεί το φαινόμενο της παρατηρούμενης υπερσυγκέντρωσης στην προσφορά τουριστικών καταλυμάτων.

Ωστόσο οι αρνητικές επιπτώσεις από την τουριστική συχνότητα και την πίεση στο αστικό και φυσικό περιβάλλον της Κέρκυρας είναι πλέον σοβαρές. Για την Κερκυραϊκή οικονομία είναι προφανής η εξάρτησή της από τον τουρισμό. Η τουριστική ανάπτυξη διαχέεται προς όλες τις κατευθύνσεις, είναι γραμμική κατά μήκος των ακτών και έχει προκαλέσει σοβαρά προβλήματα. Η σοβαρότερη ίσως επίπτωση από τα παραπάνω είναι τα παρατηρούμενα κατά τα τελευταία χρόνια συμπτώματα κάμψης της τουριστικής κίνησης στο νησί της Κέρκυρας παρά το γεγονός ότι παραμένει μεταξύ των δημοφιλέστερων προορισμών της χώρας. Την εξαετία από 1995 έως 2000 οι τέσσερις μήνες Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος και Σεπτέμβρης ήταν οι μήνες αυτοί που προσέλκυσαν το 79% περίπου των ετησίων αφίξεων αλλοδαπών τουριστών στο νησί της Κέρκυρας.

Ο Αύγουστος δε ήταν ο μήνας με την υψηλότερη ζήτηση καταλαμβάνοντας το 24%. Τη χρονιά του 2011 οι αφίξεις παρουσιάζουν άνοδο που υπολογίζεται περίπου στο 9,5% σύμφωνα με τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει το αεροδρόμιο Κέρκυρας από το μήνα Απρίλιο έως και το τέλος Οκτωβρίου. Το εξάμηνο αυτό σημειώθηκε άνοδος 9,2% στις αφίξεις εξωτερικού σε σύγκριση με την περσινή χρονιά του 2010. Αύξηση κατά 336 χιλιάδες θέσεις για το σύνολο της σεζόν του 2018 καταγράφηκε στις προγραμματισμένες αεροπορικές θέσεις από το εξωτερικό στο αεροδρόμιο Ι. Καποδίστριας της Κέρκυρας. Ο αριθμός αυτός αντιστοιχεί σε αύξηση 23,7% σε σχέση με το 2017 με βάση τα στοιχεία κρατήσεων τα οποία συγκεντρώνει το ΣΕΤΕ

6.5 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στη Κέρκυρα

Ο τουρισμός αποτελεί τα τελευταία 40 χρόνια την ατμομηχανή της οικονομικής ανάπτυξης. Παρόλα αυτά γίνεται πλέον αισθητή η κρίση του μαζικού τουρισμού. Και αρχίζει η πορεία προς ένα εξατομικευμένο τουρισμό (η τουριστική ζήτηση υπερیشύει της τουριστικής προσφοράς). Η λογική των πανομοιότυπων τουριστικών χώρων παραχωρεί τη θέση της σε ένα τουρισμό βιωματικό, στα πλαίσια του οποίου ο επισκέπτης γίνεται πρωταγωνιστής και η γνωριμία με τον τόπο και τις παραδόσεις του γίνεται το κέντρο του ενδιαφέροντος των τουριστών. Δημιουργείται η επιθυμία διακοπών που επιτρέπουν την ανακάλυψη της τέχνης, της κουλτούρας και των τοπικών χαρακτηριστικών μια περιοχής, γίνεται η ανάγκη για ανακάλυψη των αυθεντικών παραδοσιακών προϊόντων και της επιστροφής στις αγροτικές ρίζες των προγόνων μας. Η Κέρκυρα προικισμένη με ένα αξεπέραστο φυσικό καλός και με έντονες ιστορικές αλλά και πολιτιστικές «ζυμώσεις» υποδέχθηκε τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού σαν συνέχεια της ήδη εξέχουσας τουριστικής πρωτοπορίας της. Στην Κέρκυρα λοιπόν θα συναντήσουμε έναν διαφορετικό τουρισμό που φεύγει από τα στενά όρια των 4S, ένα τουρισμό που θα κάνει τον τουρίστα όχι απλό επισκέπτη αλλά περιηγητή σε αυτό το όμορφο νησί. Τόσο οι άνθρωποι του νησιού όσο και οι κρατικοί φορείς προσπαθούν συνεχώς να βελτιώσουν και να αναπτύξουν αυτές τις μορφές τουρισμού.

Το Ιόνιο Πέλαγος είναι ο παράδεισος του ιστιοπλόου με τα ήρεμα καθαρά νερά που την κάνει μια από τις ασφαλέστερες περιοχές ναυσιπλοΐας στο κόσμο. Οι διακοπές με σκάφος στη Κέρκυρα και τα άλλα Επτάνησα είναι ιδανικές λόγω της γεωγραφικής θέσης που συνδυάζει την ομορφιά του τοπίου, τα πολλά αγκυροβόλια, το ήπιο κλίμα και την ύπαρξη ενός διεθνούς αεροδρομίου. Ο θαλάσσιος τουρισμός στη Κέρκυρα ακμάζει και προσφέρει πολλές επιλογές σε θαλάσσια σπορ. Ξεκινώντας από τις καταδύσεις η Κέρκυρα είναι κορυφαίος προορισμός υποβρύχιας δραστηριότητας για αυτό και οργανωμένα καταδυτικά κέντρα λειτουργούν σε όλο το νησί της Κέρκυρας.

Οι ακρογιαλιές, οι ορμίσκοι, οι κάβοι και οι ατελείωτες ξέρες είναι ένας μικρός παράδεισος για τους λάτρεις του βυθού. Ο βυθός του νησιού της Κέρκυρας. Σε όλες επίσης τις μεγάλες παραλίες του νησιού υπάρχουν εξέδρες μέσα στη θάλασσα καθώς και επαγγελματίες εκπαιδευτές. Σκι, τζετ σκι, αλεξίπτωτα σερφ αλλά και τα παραδοσιακά ποδήλατα θαλάσσης είναι διαθέσιμα για τους τουρίστες προσφέροντάς τους τη δυνατότητα εξερεύνησης αλλά και απομόνωσης σε όλες τις δυσπρόσιτες παραλίες. Επίσης η Κέρκυρα διαθέτει οργανωμένες μαρίνες όπου μπορούν να φιλοξενήσουν σκάφη και ιστιοπλοϊκά στις καλύτερες συνθήκες (Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Γουβιών) www.corfuvisit.net ‘Θαλάσσιος Τουρισμός’

Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Κέρκυρα είναι ίσως από τα μεγαλύτερα κομμάτια εναλλακτικού τουρισμού στο νησί. Δεν θα σταθούμε όμως στις αμέτρητες και πανέμορφες εκκλησίες του νησιού οι οποίες έχουν μεγάλη ιστορία και πέρα από τη θρησκευτική σκοπιά που μπορείς να τις αντιμετωπίσεις έχουν και μια πολιτιστική και αρχιτεκτονική πλευρά για το νησί. Θα σταθούμε όμως και θα αναλύσουμε το μεγαλύτερο θρησκευτικό γεγονός της πόλης που προσελκύει πολλούς τουρίστες από όλο τον κόσμο και είναι σήμα κατατεθέν του όμορφου νησιού. Αύτη η ξεχωριστή θρησκευτική εορτή είναι το Πάσχα. Αυτή η μεγάλη ορθόδοξη δοξαστική γιορτή της αναγέννησης της φύσης και του κόσμου ολόκληρου γιορτάζεται στη Κέρκυρα με ένα χαρακτήρα τόσο μουσικό και τόσο κοσμικό ταυτόχρονα όσο πουθενά αλλού στην Ελλάδα. Γιατί εδώ οι πρωταγωνιστές είναι οι μεγάλοι μουσικοί των 18 φιλαρμονικών του νησιού.

Οι φιλαρμονικές είναι το καμάρι της νήσου. Δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια παραμονής των Άγγλων στο νησί και η «γηραιότερη» είναι η Φιλαρμονική Εταιρεία της Κέρκυρας γνωστή στη Κέρκυρα ως η «Παλιά» η οποία ιδρύθηκε το 1840. Σήμερα η Φ.Ε έχει μια μπάντα από 150 μουσικούς, μια μπαντίνα που αποτελείται από 90 μουσικούς και μια ορχήστρα με 40 τζαζ μουσικούς. Σε αυτούς θα πρέπει να προσθέσουμε τους 265 μουσικούς της δεύτερης σε σπουδαιότητα φιλαρμονικής, της Φ.Ε «Μάντζαρος» η οποία ιδρύθηκε το 1890. Έτσι λοιπόν αμέτρητοι μουσικοί κυκλοφορούν και παίζουν στα καντούνια του Καμπιέλο, στη Σπιανάδα, όπου εκεί θα καταλήξει η αναστάσιμη λιτανεία το βράδυ του Μ. Σαββάτου. Αφετηρία των εκδηλώσεων θεωρείται η Κυριακή των Βαΐων, είναι η μέρα που η Κέρκυρα γιορτάζει τη σωτηρία της από την πανούκλα του 1630. Το επόμενο σημαντικό γεγονός για την πόλη είναι η συναυλία Εκκλησιαστικής Μουσικής που γίνεται την Μεγάλη Τετάρτη

στο Δημοτικό θέατρο. Τη μεγάλη Πέμπτη το must είναι τα Δώδεκα Ευαγγέλια στο Duomo, την καθολική Μητρόπολη της ωραίας πλατείας Δημαρχείου όπου ανάβουν 12 κεριά και σβήνουν από ένα, όταν τελειώνει η ανάγνωση κάθε Ευαγγελίου. Τη Μεγάλη Παρασκευή κάθε εκκλησία βγάζει τον δικό της επιτάφιο και τον περιφέρει στις γειτονιές της ενορίας.

Οι περιφορές ξεκινάνε από το μεσημέρι, για να προλαβαίνουν οι φιλαρμονικές να συνοδεύουν όλους τους επιτάφιους. Το πρωί του Μεγάλου Σαββάτου στο Λιστόν πραγματοποιείται το έθιμο με τους «Μπότηδες» το σπάσιμο των κανατιών το οποίο γίνεται πάντα με την πρώτη Ανάσταση στις 11 το πρωί. Πήλινα κανάτια γεμάτα νερό, για να κάνουν μεγαλύτερο κρότο πέφτουν από όλα τα μπαλκόνια της πόλης για να καλωσορίσουν την έλευση του μεσσία και τον ερχομό της άνοιξης. Μετά το σπάσιμο των κανατιών οι φιλαρμονικές ξεχύνονται στους δρόμους της Κέρκυρας παίζοντας χαρούμενα εμβατήρια. Οι φιλαρμονικές συναντιούνται πάλι όλες μαζί στην Αναστάσιμη λιτανεία της Μητρόπολης.(www.alternative-tourism.gr,www.sete.gr)

Ο Συνεδριακός τουρισμός όλο και εξελίσσεται στο νησί της Κέρκυρας. Η Κέρκυρα με το θερμό Μεσογειακό κλίμα και την υπέροχη φύση αποτελεί ιδανικό τόπο για την διεξαγωγή συνεδρίων. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο έχει φιλοξενήσει μέχρι σήμερα διεθνή και πανελλαδικά συνέδρια οργανισμών επιστημονικών φορέων και επαγγελματικών κλάδων καθώς επίσης και την Σύνοδο κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα συνέδρια πραγματοποιούνται σε χώρους του Δήμου Κερκυραίων και των Μεγάλων Ξενοδοχειακών Μονάδων που διαθέτουν σύγχρονες υποδομές. Οι επαγγελματίες του τουρισμού έχουν αποκτήσει αξιόλογη εμπειρία με αποτέλεσμα την ικανοποίηση των συνέδρων. Επίσης πολύ σημαντικό για την εξέλιξη του συνεδριακού τουρισμού στη Κέρκυρα είναι η δημιουργία του διεθνούς αεροδρομίου Κέρκυρας.(www.corfuland.gr)

Ο οικοτουρισμός στην Κέρκυρα κυριολεκτικά ανθεί. Ένας επίγειος παράδεισος όπως αυτός του νησιωτικού συμπλέγματος της Κέρκυρας με οργιώδη βλάστηση και την πλουσιότερη χλωρίδα από κάθε άλλο νησί της Μεσογείου (6.000 είδη) δεν μπορεί παρά να φιλοξενεί ένα μεγάλο αριθμό ζωικών ειδών και διαθέτει σημαντικό αριθμό από βιότοπους και υδροβιότοπους καθώς και ένα μεγάλο δίκτυο μονοπατιών είναι ο χώρος που θα χαρίσει πολλές ώρες απόλαυσης σε κάθε λάτρη της φύσης.

Παρότι η πυκνή κατοίκηση του νησιωτικού συμπλέγματος και οι κακές πρακτικές στη γεωργική καλλιέργεια έχουν μειώσει το πληθυσμό σε μερικά είδη κυρίως πουλιών και μικρών σαρκοβόρων, εντούτοις ο πλούτος της πανίδας είναι αξιοπρόσεκτος. Σήμερα μετά από μια δεκαετία περίπου αειφορικών πολιτικών η πανίδα δείχνει να έχει ανακάμψει. Σήμερα η Κέρκυρα, οι Παξοί και τα Διαπόντια νησιά αποτελούν σημείο συνάντησης των φίλων της φύσης. Ο πλούτος και η ποικιλία της χλωρίδας και της πανίδας οφείλεται στο υγρό ζεστό κλίμα, τις πολλές βροχοπτώσεις, τις εδαφικές συνθήκες και τη γεωγραφική θέση χάρη της οποίας συγκεντρώνει φυτά από την Ευρώπη και την Αφρική. Την Άνοιξη τα νησιά μοιάζουν με απέραντους κήπους γεμάτους λουλούδια.

Η εποχή αυτή είναι ιδανική για περιπάτους και πεζοπορίες στο πλούσιο δίκτυο μονοπατιών. Στα μέσα Φεβρουαρίου ανθίζει η πρώτη άγρια ορχιδέα ενώ στις αρχές της άνοιξης η περιοχή πλημμυρίζει από φαρμακευτικό χαμομήλι. Το φθινόπωρο συναντάμε τα άγρια κυκλάμινα, τα ζουμπούλια, τις ίριδες, τους κρόκους. Υπάρχουν επίσης προστατευόμενα είδη όπως ο Σκουτζίκας και η Βίδρα. Επίσης βιότοπους με σπάνια πουλιά καθώς και απολιθώματα για τους λάτρεις των γεωλογικών ανακαλύψεων μπορεί να συναντήσει κανείς σε αυτό το πολύπλευρο νησί. Περιοχές Natura είναι: Αλίκη Λευκίμης, Κανόνι έως Μεσογγή, Λιμνοθάλασσα Αντινιότη, Λιμνοθάλασσα Κορισσίων.

Ο γαστρονομικός τουρισμός του νησιού θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι συνδεδεμένος τόσο με την ιστορία του νησιού όσο και με τον γεωγραφικό του πλούτο. Οι αισθήσεις στο έπακρο είναι το μότο της τοπικής γαστρονομίας της Κέρκυρας όπως αυτή δημιουργήθηκε από τα 411 χρόνια που η Κέρκυρα υπήρξε Βενετσιάνικο λιμάνι και γιγαντώθηκε μέχρι και τις μέρες μας. Η πολύχρονη παρουσία των Ενετών και των Άγγλων και η ολιγόχρονη των Γάλλων και των Ρώσων είχαν ως αποτέλεσμα ένα ιδιαίτερο μείγμα πολιτισμών, που αναμενόμενα επηρέασε και την γαστρονομία της Κέρκυρας. Παρόλα αυτά το Επτανήσιο νησί έχει μια ξεκάθαρη και αυθεντική τοπική κουζίνα με δυναμικές γεύσεις. Τα τοπικά προϊόντα είναι η βάση της ιδιαίτερης γαστρονομίας της Κέρκυρας για την δημιουργία των φαγητών κατατεθέν του νησιού. Το νησί του Ιονίου είναι ευλογημένο. Το έδαφος, το κλίμα, η τοποθεσία, όλα συμβάλουν στην ευδοκίμηση κλασικών Ελληνικών αγαθών όπως είναι η ελιά και το σταφύλι καθώς και εξωτικών όπως είναι ο καρπός citrus Japonica. Κρασιά από σπάνιες και τοπικές ποικιλίες, την η εγχώρια μύρα με αρώματα του νησιού, το

διάσημο κουμκουάτ, ητην φρέσκια τσιτσιμπύρα, το ποιοτικό βούτυρο, το γευστικό και πληθωρικό λουκάνικο, το καλό μανούρι και ητην πλούσια γραβιέρα. Η Κέρκυρα είναι συνδεδεμένη με αρώματα και γεύσεις. Χαρακτηριστικά πιάτα της Κερκυραϊκής κουζίνας είναι : Πασιτισάδα, Σοφρίτο, Μπουρδέτο, Σαβόρο, Μπίανκο, Μπακαλιάρος με αγιάδααλιάδα, Στακοφύσι, Κότα μπολίδα, Χόρδες, Τσιλιχούδρα, Φιγαδέλια, Τσιγαρέλι Κολομπίνα και Μάντολες. www.altercorfu.com)

Ο αγροτουρισμός είναι ένα είδος τουρισμού όπου φέρνει τον επισκέπτη σε άμεση επαφή με τη φύση μέσω αγροτικών εργασιών και με την διαμονή και την πλήρη επαφή με αγροτικές φάρμες. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι στρέφονται στις οργανικές φάρμες που στην ουσία είναι φάρμες όπου δεν χρησιμοποιούνται χημικά λιπάσματα και οποιαδήποτε εξωγενής διαδικασία. Στην Κέρκυρα αυτό το είδους του τουρισμού τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί θεαματικά. Συντελεστής αυτής της ανάπτυξης επάξιε το φυσικό περιβάλλον του νησιού το οποίο είναι το καταλληλότερο για τέτοιου είδους τουρισμό.

Η πανίδα και η χλωρίδα της Κέρκυρας είναι από τις πιο ξεχωριστές και ευφάνταστες της Μεσογείου καθώς και το κλίμα της το οποίο είναι ήπιο και επιτρέπει εξωτερικές εργασίες σχεδόν όλο το χρόνο. Στην Κέρκυρα πολλές οργανικές φάρμες προσφέρουν διαμονή και σίτιση στη φάρμα που έχει ως στόχο οι επισκέπτες να μπορέσουν να δουν την ακριβή λειτουργία μια τέτοιας φάρμας καθώς και να συμμετάσχουν στις αγροτικές εργασίες και στην παρασκευή και δημιουργία των γευμάτων τους. Το φαγητό που σερβίρεται σε τέτοιες φάρμες είναι 100% οργανικό και η γεύση του είναι ξεχωριστή. Στην Κέρκυρα ο επισκέπτης μπορεί να συμμετέχει στην Dancing tree farm η οποία είναι μια πρωτοποριακή φάρμα που προσφέρει στους επισκέπτες εβδομαδιαίο πρόγραμμα με διάφορες δραστηριότητες όπως ολιστική ιατρική γιόγκα στη φύση κ.α. Επίσης η Βιοπορος farm στην Κέρκυρα είναι το σημείο συνάντησης όσων πραγματοποιούν αγροτουρισμό. Εκτείνεται σε μια έκταση 70 στρεμμάτων δίπλα από την θάλασσα. Εκεί παράγονται όλα τα είδη λαχανικών καθώς και λάδι, κρασί, μέλι. Η φάρμα έχει ακόμα όλα σχεδόν τα οικόσιτα ζώα. Ο επισκέπτης μπορεί να διαμείνει στη φάρμα και είτε να συμμετέχει σε όλες τις αγροτικές εργασίες είτε να απολαύσει τον τοπίο και την φύση. Το χωριό Αριλλάς επίσης είναι σημείο κατατεθέν του αγροτουρισμού καθώς πρωτοπορεί και προσφέρει στους επισκέπτες άμεση επαφή με τη φύση. (www.greencorfu.com)

Στην Κέρκυρα ανθεί και ο αθλητικός τουρισμός, καθώς υπάρχουν πολλές δραστηριότητες για τους λάτρεις των σπορ που επιθυμούν οι μέρες ανάπαυλας και ψυχαγωγίας να συνδυάζονται με το αγαπημένο τους χόμπι. Στην Κέρκυρα, λοιπόν, οι τουρίστες που επιθυμούν να συνδυάσουν τον αθλητισμό με την ψυχαγωγία μπορούν να συμμετάσχουν στις παρακάτω δραστηριότητες (<https://corfu.gr/>, :

Cricket

Το cricket στο νησί έχει παράδοση εκατοντάχρονη. Σήμερα υπάρχουν 4 club που συνεχίζουν το πάθος για αυτό το σπορ που έχει τόσο μακρινές ρίζες. Ο πρώτος αγώνας cricket στη Κέρκυρα ανέρχεται στο 1823 ανάμεσα στην Αγγλική φρουρά και το βασιλικό ναυτικό. Εν συνεχεία οι νησιώτες παθιάστηκαν με αυτό το παιχνίδι και αρχικά αντιμετώπισαν στο γήπεδο τους Άγγλους και συνέχισαν να παίζουν με τα δύο club που είχαν δημιουργηθεί στο νησί. Με το πέρασμα του χρόνου σχηματίστηκαν άλλα δύο κρίκετ club και σήμερα κάθε καλοκαίρι υπάρχουν τουρνουά και φιλικοί αγώνες και το Σεπτέμβρη υπάρχει φεστιβάλ κρίκετ στο οποίο παίρνουν μέρος και ομάδες που φθάνουν από την Μάλτα και την Αγγλία.

Τα γήπεδα είναι δύο: το πιο διάσημο για την θαυμάσια θέση του είναι εκείνο στην Σπιανάδα στην παλιά πόλη που σήμερα μετατράπηκε για να δημιουργηθούν πάρκινγκ και χρησιμοποιείται μόνο για ειδικά γεγονότα. Το άλλο βρίσκεται στο Κοντόκαλι είναι καινούργιο και πραγματοποιούνται εκεί περισσότεροι από εκατό αγώνες τον χρόνο. Το δεύτερο είναι στην διάθεση των επισκεπτών που θέλουν να εξασκηθούν σε αυτό το άθλημα.

Καταδύσεις

Οι οπαδοί των υποβρύχιων καταδύσεων μπορούν να απευθυνθούν στα πολυάριθμα diving centre διασκορπισμένα σε όλο το νησί για να θαυμάσουν τον βυθό της Κέρκυρας. Για όλους όσους επιθυμούν να κάνουν μαθήματα τα κέντρα καταδύσεων βάζουν στην διάθεση σας όλο τον κατάλληλο εξοπλισμό και εξειδικευμένους εκπαιδευτές. Οι πιο συναρπαστικές περιοχές βρίσκονται στην δυτική ακτή του νησιού στην Παλαιοκαστρίτσα όπου υπάρχει πλούσια θαλάσσια πανίδα και τα νερά είναι διάφανα. Επίσης αξιοσημείωτα είναι και τα βράχια γύρω από το νησάκι του Βίδου, όμως πρέπει να είσαστε πολύ προσεχτικοί γιατί είναι μια περιοχή με πολύ κίνηση από

βάρκες και πλοία.

Ιστιοπλοΐα

Υπάρχουν πολλές δυνατότητες για να κάνετε ιστιοπλοΐα καθώς ενοικιάζονται βάρκες κάθε μεγέθους στους τουρίστες και στην μαρίνα Γουβιά θα βρείτε και yatching club τα οποία σας προτείνουν οργανωμένες διακοπές. Με τα ιστιοφόρα σκάφη μπορείτε να ανακαλύψετε ερημικές παραλίες και περιοχές της ακτής στις οποίες δεν μπορείτε να φθάσετε από την στεριά. Η Κέρκυρα δεν είναι ένα νησί ιδιαίτερα εκτεθειμένο στους ανέμους, αλλά το απόγευμα όταν πνέει άνεμος μπορείτε να κατευθυνθείτε προς τα λιμάνια κατά μήκος της ακτής όπως Παλαιοκαστρίτσα, Μπενίτσες, Κασσιόπη και Λευκίμμη. Εξαιτίας του κλίματος, την ομορφιά του τοπίου, τα κρυστάλλινα και ήρεμα νερά τον άνεμο αποτελεί σίγουρα το ιδανικό μέρος για τους λιγότερο έμπειρους που θέλουν να αφοσιωθούν σε αυτή την δραστηριότητα. Για να ενοικιάσει κάποιος ένα ιστιοφόρο σκάφος θεωρείται απαραίτητο το ναυτικό δίπλωμα.

Θαλάσσια σπορ

Στις παραλίες των πιο σημαντικών τουριστικών κέντρων όπως το Σιδάρι, Ύψος, Ρόδα οι δυνατότητες για να κάνετε θαλάσσια σπορ είναι πραγματικά ατελείωτες. Υπάρχουν σκι, μπανάνα, surfing κτλ. και μπορείτε να ενοικιάσετε ποδήλατα θαλάσσης ή κανό για να απολαύσετε την θάλασσα μακριά από την ακτή.

Τένις

Το τένις είναι ένα σπορ που τα τελευταία χρόνια γίνεται όλο και πιο διάσημο στο νησί και εκτός από τα μεγάλα ξενοδοχεία μπορείτε να εξασκηθείτε σε αυτό το άθλημα σε διάφορα αθλητικά κέντρα ,σε ιδιωτικά club και στο Corfu Tennis Club που υπάρχει στην πόλη.

Ποδηλασία

Το ποδήλατο μπορεί να είναι μια αποτελεσματική εναλλακτική λύση για να μπορέσετε να ανακαλύψετε μονοπάτια, διαδρομές και δρόμους στα οποία διαφορετικά δεν θα μπορούσατε να πάτε. Άλλωστε δεν είναι λίγοι αυτοί οι οποίοι αποφασίζουν να κάνουν διακοπές με ποδήλατο για να επισκεφθούν τοποθεσίες λιγότερο αναπτυγμένες τουριστικά και να γνωρίσουν ερημικές παραλίες ακόμα και

στην αιχμή της σεζόν. Στο νησί μπορείτε να βρείτε ποδήλατα προς ενοικίαση που υπάρχουν σε όλες τις τουριστικές περιοχές.

Ιππασία

Για όλους εκείνους που αγαπούν τα άλογα υπάρχουν στην Κέρκυρα πολυάριθμα κέντρα ιππασίας όπου μπορείτε να ιππεύσετε με την βοήθεια των εκπαιδευτών. Ακόμα πραγματοποιούνται εκδρομές σε τοποθεσίες που περιβάλλονται από την υπέροχη φύση του νησιού στις οποίες δεν μπορείτε να φθάσετε με άλλα μέσα.

Γκολφ

Στην Κέρκυρα είναι δυνατό να παίξετε γκολφ στο επαγγελματικό γήπεδο γκολφ (18 τρύπες) που δημιουργήθηκε στην κοιλάδα του Ροπα, μόλις λίγα χιλιόμετρα έξω από την πόλη. Το Corfu Golf Club είναι μια καινούργια κατασκευή με πολλές ανέσεις και υπηρεσίες για τους λάτρεις του γκολφ και για εκείνους που θέλουν να μάθουν.

Περίπατοι

Δεν έχουν όλοι την ικανότητα ή την θέληση για καταδύσεις, αλλά όλοι επιθυμούν να κάνουν ένα περίπατο μέσα στην φύση, την παραδοσιακή ατμόσφαιρα των χωριών, στις λίμνες και τα μονοπάτια του νησιού. Πολυάριθμα είναι τα μονοπάτια που συνδέουν τα χωριά και δίνουν την δυνατότητα να θαυμάσετε διαφορετικά τοπία, βουνά, δάση, λίμνες, λόφους με ελιές και παραλιακές ζώνες. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο υπάρχουν διαφόρων ειδών εκδρομές που διασχίζουν όλο το νησί. Κατά μήκος των διαδρομών αυτών των εκδρομών υπάρχουν κίτρινες ενδείξεις CT (Corfu Trial) που θα σας υποδεικνύουν τον δρόμο.

Αλεξίπτωτο

Το αλεξίπτωτο είναι ένα συναρπαστικό σπορ κατάλληλο για αυτούς που δεν υποφέρουν από ίλιγγους... στα νότια του νησιού στην δυτική ακτή υπάρχει η παραλία του Άγιου Γόρδη όπου μπορείτε να εξασκηθείτε διότι υπάρχει ένα ειδικό σχολείο για αρχάριους όπου και μπορείτε να διδαχθείτε αυτό το σπορ. Θα βρεθείτε στα 400 μέτρα ύψος να κοιτάζετε ένα θαυμάσιο πανόραμα φυσικά κάτω από την επιτήρηση των εκπαιδευτών. Είναι υποχρεωτική η πτήση με τον εκπαιδευτή για όποιον δεν έχει ξαναδοκιμάσει αυτήν την δραστηριότητα.

6.6 S.W.O.T Analysis του εναλλακτικού τουρισμού στη Κέρκυρα.

Για να μπορέσουμε να έχουμε μια σαφή εικόνα του εναλλακτικού τουρισμού στην Κέρκυρα η οποία θα παρουσιάζει τόσο τα κύρια θετικά όσο και τα κύρια αρνητικά στοιχεία αυτών των εξειδικευμένων μορφών τουρισμού, θα χρησιμοποιήσουμε ένα μεθοδολογικό εργαλείο SWOT Analysis (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats), το οποίο αποτελεί ένα μοντελοποιημένο τρόπο καταγραφής των κυριότερων συμπερασμάτων που προκύπτουν από την ανάλυση και καταγραφή των πληροφοριών για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που υπάρχουν στο νησί της Κέρκυρας. Για κάθε μια από τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού που συναντάμε στο νησί θα προχωράμε και στη SWOT analysis αυτού.

Θαλάσσιος τουρισμός

Strengths: Ευνοϊκό φυσικό κλίμα με θαλάσσιο πλούτο μη επηρεασμένο ιδιαίτερα από περιβαλλοντικά προβλήματα. Σημαντικές παρεμβάσεις (υποδομές, θεσμικό πλαίσιο, επενδύσεις) ώστε να εκσυγχρονιστεί η υποδομή. Ζήτηση από διαφορετικά και δυναμικά target-group πελατών με ποικίλα κοινωνικό-οικονομικά χαρακτηριστικά. Σημαντική θέση της συγκεκριμένης αγοράς διεθνώς και με μεγάλη παράδοση. Δυνατότητα διασύνδεσης διαφορετικών προορισμών στη διάρκεια ενός ταξιδιού.

Weaknesses: Ανάγκη θέσπισης νομοθετικών παρεμβάσεων. Μη επαρκής ποιότητα υπηρεσιών σε σχέση με το κόστος ελλιμενισμού (προσωπικό) κυρίως σε μαρίνες. Ασαφής συχνά και μη επαρκώς εξειδικευμένη διαφημιστική εικόνα.

Opportunities: Καθιέρωση brand name στον θαλάσσιο τουρισμό. Θέσεις εργασίας στον σταθερά αναπτυσσόμενο αυτόν κλάδο. Δυνατότητα εμπλοκής στην αγορά και νέων παράκτιων και νησιωτικών προορισμών. Πεδίο ανάπτυξης νέων προϊόντων και δραστηριοτήτων. Διασύνδεση με άλλες τουριστικές δραστηριότητες των ΕΕΜΤ, αλλά και του ΟΜΤΔ.

Threats: Ανεπαρκείς υποδομές σε σχέση με τον ανταγωνισμό. Επιθετική τιμολογιακή πολιτική από ανταγωνιστές εντός και εκτός Ευρώπης. Προβλήματα από ελλείψεις σε ειδικευμένο προσωπικό και μάνατζερ. Διαμόρφωση εικόνας στο ευρύ καταναλωτικό κοινό ότι πρόκειται για ακριβό τουριστικό προϊόν.

Θρησκευτικός/γαστρονομικός τουρισμός

Strengths: Εξαιρετικά πλούσια και γεωγραφικά διάσπαρτη πολιτιστική κληρονομιά. Ύπαρξη πολιτιστικών και θρησκευτικών πόρων με διεθνή αναγνώριση και «εικόνα». Ζήτηση από διαφορετικές αγορές-στόχους πελατών (παραδοσιακές και νέες) με ποικιλία κοινωνικο-οικονομικών χαρακτηριστικών. Παρεμβάσεις (υποδομές, μεταφορικό δίκτυο, θεσμικό πλαίσιο και επενδύσεις) ώστε να αναβαθμιστούν οι πολιτιστικοί πόροι. Σημαντική θέση της αγοράς διεθνώς και μεγάλη παράδοση.

Weaknesses: Συχνά χρονοβόρες διαδικασίες από πλευράς κράτους στην αναβάθμιση αρχαιολογικών χώρων και περιοχών. Αναγκαιότητα να χαρακτηριστούν διαφορετικοί πολιτιστικοί πόροι από ειδικό καθεστώς προστασίας. Μη επαρκής-χωρική, κυρίως-διασπορά δραστηριοτήτων και προϊόντων.

Opportunities: Ιδιαίτερη σημασία για την τοπική ανάπτυξη (ύπαιθρος, μνημεία, πόλεις). Ανάπτυξη και δημιουργία νέων και εξειδικευμένων θέσεων εργασίας στο σταθερά αναπτυσσόμενο κλάδο του πολιτισμικού τουρισμού. Βιώσιμη αξιοποίηση των πόρων του πολιτισμικού τουρισμού. Σημαντικά περιθώρια επέκτασης υπαρκτών δραστηριοτήτων μέσω πολιτιστικών συνεργασιών.

Threats: Ανεπαρκής οργάνωση και προβολή των πόρων που διαθέτει η χώρα. Ελλιπής οργάνωση και διαχείριση των πολιτιστικών και θρησκευτικών πόρων. Αδυναμίες στην ανάπτυξη του αστικού και εκπαιδευτικού τουρισμού.

Συνεδριακός τουρισμός

Strengths: Ταξίδι ως αναπόσπαστο στοιχείο πολλών σύγχρονων επαγγελματιών, Ποικιλία υποδομών, προϊόντων, υπηρεσιών, δραστηριοτήτων, κυρίως για συνέδρια και εκθέσεις μεσαίας και μικρής εμβέλειας. Πραγματοποίηση ταξιδιών από εργαζομένους με υψηλό κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο.

Weaknesses: Ελλείψεις και αντιφάσεις στον τουριστικό σχεδιασμό. Ανεπάρκεια ειδικών τουριστικών υποδομών σε αρκετές περιοχές. Προβληματικές υποδομές μεταφοράς (αεροπορικές-ακτοπλοϊκές). Χωρικά εντοπισμένη ζήτηση σε σχετικά μικρό αριθμό συγκεκριμένων περιοχών.

Opportunities: Ευνοϊκό κλίμα ανάπτυξης του επαγγελματικού τουρισμού. Δυνατότητα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας. Διεύρυνση πελατολογίου των

επιχειρήσεων και των περιοχών. Δυνατότητες διασύνδεσης διαφόρων τουριστικών προορισμών και τύπων ταξιδιών.

Threats: Αποσπασματικές και μεμονωμένες πρωτοβουλίες σε τοπικό επίπεδο. Ασυνέχεια και αδυναμίες στην ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών από την τουριστική πολιτική. Ύπαρξη πληθώρας ανταγωνιστικών προορισμών ιδιαίτερα στα μικρά και μεσαία συνέδρια στη Μεσόγειο. Κακή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών, συχνά από ανειδίκευτο προσωπικό.

Οικοτουρισμός

Strengths: Θεσμικό πλαίσιο που στηρίζει την επιχειρηματικότητα, ιδιαίτερα των νέων και των γυναικών. Δυνατότητα χρηματοδότησης μέσω αναπτυξιακών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων. Θετική στάση των ΟΤΑ και αναπτυξιακών εταιριών. Σταθερή ζήτηση και χαρακτηριστικά επαναληπτικότητας. Προστασία των περιοχών με πλούσιο φυσικό περιβάλλον. Παροχή ολοκληρωμένων πακέτων-υπηρεσιών αυτής της ομάδας προϊόντων.

Weaknesses: Έλλειψη διαφημιστικής προβολής και πληροφόρησης του κοινού από τα ΜΜΕ για προσφερόμενες υπηρεσίες των διαφόρων μορφών αυτής της ομάδας. Χρονοβόρες διαδικασίες στην δανειοδότηση επιχειρήσεων. Αναξιοποίητα σημαντικά στοιχεία της πανίδας και της χλωρίδας της χώρας. Χωρικά εντοπισμένη ζήτηση σε συγκεκριμένες περιοχές.

Opportunities: Ικανοποιητικά περιθώρια κερδοφορίας των εκμεταλλεύσεων. Δυνατότητα δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας σε τοπικό επίπεδο. Αξιοποίηση περιοχών με σημαντικά συγκριτικά φυσικά και γεωγραφικά πλεονεκτήματα σε τοπικό επίπεδο. Ανάπτυξη συνδυασμένων δραστηριοτήτων όλων των «προϊόντων» αυτής της ομάδας με άλλες ειδικές μορφές.

Threats: Έλλειψη διαφημιστικής εικόνας στο εξωτερικό. Ο τουρισμός διακοπών λειτουργεί ως αντίπαλο δέος ιδιαίτερα όταν υπάρχει γεωγραφική γειτνίαση. Υψηλού επιπέδου ανταγωνισμός από πολλές Ευρωπαϊκές χώρες.

6.7 Προτάσεις για ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού

Υπάρχουν τόσα πολλά που μπορεί να δει κανείς στην Κέρκυρα όσον αφορά τα πολιτιστικά της στοιχεία, ώστε ακόμα και ο τακτικός επισκέπτης βρίσκει κάθε φορά κάτι καινούριο. Οι Κερκυραίοι δεν έχουν αλλοτριωθεί αλλά έχουν επίγνωση της τεράστιας πολιτιστικής κληρονομιάς, και είναι δεμένοι με τις ρίζες τους, έχουν το αίσθημα της αισθητικής και του όμορφου, και έχουν παρουσιάσει μια ευαισθησία σε θέματα που έχουν να κάνουν με την ιστορία τους. Η Κέρκυρα δεν είναι μόνο “rooms to let” αλλά μια Κέρκυρα με πλούσια ιστορία, με πάρα πολλούς πολιτιστικούς συλλόγους, με σχεδόν είκοσι φιλαρμονικές, με μοναδικά στην Ελλάδα πασχαλινά έθιμα, με πάνω από πενήντα χορωδίες, με μαντολινάτες, παραδοσιακά χορευτικά, λογοτέχνες, ποιητές και ζωγράφους. Ακόμη στην Κέρκυρα υπάρχουν χωριά στα οποία ακούγονται αναρίθμητα δημοτικά παραδοσιακά τραγούδια και πεντανόστιμα εδέσματα της αυθεντικής κερκυραϊκής κουζίνας. Βάση όλων των παραπάνω λοιπόν, η Κέρκυρα προσφέρει πολλές δυνατότητες εναλλαγών και συνδυασμών όσον αφορά τον επισκέπτη που έρχεται για να γνωρίσει καλύτερα την κουλτούρα της.

Αξιοθέατα μνημεία της πόλης

Η παλιά πόλη της Κέρκυρας (<https://www.corfu-kerkyra.eu/el/kerkyra-poli.php>, <https://atcorfu.com/el/kerkyra-palia-poli/>)

Η παλιά πόλη της Κέρκυρας αντιπροσωπεύει σήμερα ένα μοναδικό πολιτιστικό σύνολο, υψηλής αισθητικής αξίας. Είναι ένα «ζωντανό» μνημείο που διατηρήθηκε αναλλοίωτο σε σημαντικό βαθμό ως σήμερα και αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα ιστορικά κέντρα της Ελλάδας. Η εικόνα της σήμερα ουσιαστικά αποτελεί μια χαρτογράφηση της ιστορίας των διαφορετικών φάσεων της ανάπτυξής της και της δημιουργικής συνύπαρξης των πολιτισμών που εναλλακτικά αυτή φιλοξένησε. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παλιά πόλη έχει προταθεί από το υπουργείο πολιτισμού ώστε να ενταχθεί στον κατάλογο Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς. Αυτό θα προσδώσει μια διεθνή αναγνώριση και θα συγκεντρώσει ένα διευρυμένο, οικουμενικό πλέον ενδιαφέρον για την πόλη.

- Τα κτίρια του ιστορικού κέντρου

Τα κτίρια του ιστορικού κέντρου έχουν χτιστεί σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους. Εκτός από την Βενετοκρατία, κάποια κτίρια χτίστηκαν επί Γάλλων και Επτανήσου

πολιτείας, πολλά επί της Αγγλικής προστασίας και ορισμένα νεότερα (μετά το 1864 και 33 μέχρι το 1900). Τα σημαντικότερα πλαισιώνουν τη σημερινή πλατεία δημαρχείου. Στην ανατολική πλευρά της βρίσκεται η λατινική Μητρόπολη του Αγίου Ιακώβου (17ου αιώνα) με τα μπαρόκ πτερύγια στη στέγη της και στη νότια η κατοικία του Λατίνου αρχιεπισκόπου που σήμερα στεγάζει υποκατάστημα της τραπεζής της Ελλάδος. Στη βόρεια πλευρά ξεχωρίζει το δημαρχείο που υπήρξε το σημαντικότερο κτίσμα της Βενετοκρατίας, η Loggia Nobilei. Τον 18ο αιώνα μετατράπηκε σε θέατρο που πήρε το όνομα Teatro San Giacomo από τη γειτονική Μητρόπολη. Η Ιόνιος Ακαδημία είναι ένα ακόμη σημαντικό κτίριο. Εκεί υπήρξαν οι στρατώνες Grimani, στη νότια άκρη της Σπιανάδας. Σήμερα το κτίριο στεγάζει τη σύγκλητο και τις διοικητικές υπηρεσίες του Ιονίου Πανεπιστημίου. Με άρωμα νεότερης εποχής τα νεοκλασικά κτίρια της Ιονικής τραπεζής, της Ιονίου Βουλής, το Χρηματιστήριο και το μέγαρο της οικογένειας του Καποδίστρια.

- Η Σπιανάδα και το Λιστόν

Δύο πλατείες ενωμένες σε μία φτιάχνουν τη μεγαλύτερη των Βαλκανίων. Ο ορίζοντας ανοιχτός όπως αποφάσισαν οι Άγγλοι και οι Γάλλοι, ώστε κοιτώντας από το παλιό Φρούριο να αντιλαμβάνονται αμέσως τον επερχόμενο κίνδυνο. Τους μήνες εκτός της καλοκαιρινής σεζόν η Σπιανάδα είναι ο ομφαλός της γης για τους Κερκυραίους. Εκεί ο επισκέπτης θα περπατήσει, θα πιεί καφέ, ενώ κάτω από το άγαλμα του Καποδίστρια δεν θα βαρεθεί να ατενίζει το Φρούριο. Στη δυτική πλευρά, μπροστά στην καταπράσινη έκταση όπου παίζονται και οι αγώνες κρίκετ (δημοφιλές άθλημα για τους Κερκυραίους), το Λιστόν με τις καμάρες και τα φανάρια του, μια ατέλειωτη ευθεία γεμάτη καφέ και κόσμο όλη τη μέρα. Υπάρχουν διάφορες εικασίες σχετικά με τη προέλευση του ονόματος «Λιστόν». Μια από αυτές είναι ότι προέρχεται από τη Βενετσιάνικη λέξη «λίστα» που σημαίνει πλατύς, ευθύς δρόμος, ενώ μια άλλη υποστηρίζει ότι προέρχεται από το libro d' oro, λίστα όπου γράφονταν τα ονόματα των ευγενών που είχαν αποκλειστικό δικαίωμα να κάθονται και να περνούν από εκεί.

- Το Παλιό Φρούριο

Το Παλιό Φρούριο της Κέρκυρας ελέγχει το θαλάσσιο πέρασμα και είναι από τα σημαντικότερα αμυντικά συγκροτήματα που κατασκευάστηκαν στη Μεσόγειο. Χτισμένο στα τέλη του 15ου αιώνα στις δίδυμες κορυφές της μικρής χερσονήσου, δεν

μένει ποτέ χωρίς κόσμο: οι στρατιές των Ενετών, των Γάλλων και των Άγγλων κάποτε, οι στρατιές των τουριστών το καλοκαίρι, οι παρέες των Κερκυραίων τις άλλες εποχές. Διασχίζοντας κάποιος τη σιδερένια γέφυρα μήκους 60 μέτρων, κοιτά κάτω τα ακίνητα νερά της αμυντικής τάφρου, της Contra fossa, αγκυροβόλιο σήμερα για τις βάρκες. Η θολωτή στοά οδηγεί στο εσωτερικό του Φρουρίου όπου εκεί βρισκόταν η Βυζαντινή πόλη της Κέρκυρας η Κορυφώ. Η ιστορία του καταγράφεται σε περιόδους: η οχύρωση της μεταβυζαντινής εποχής, η Ενετική κυριαρχία. Οι πυριτιδαποθήκες και βέβαια το παρεκκλήσι Madonna dei Carnini. Το βλέμμα τραβάει ο Άγιος Γεώργιος που χτίστηκε στο πρότυπο αρχαίου δωρικού ναού και το 1864 μετατράπηκε σε ορθόδοξη εκκλησία.

- Το Νέο Φρούριο

Ανεβαίνοντας τα σοκάκια μετά την εβραϊκή συνοικία και ανηφορίζοντας με κόπο μέχρι επάνω απολαμβάνει κανείς την γοητευτική θέα προς την πόλη. Το νέο φρούριο κτίστηκε μεταξύ 1577 και 1587 από τον Ιταλό αρχιτέκτονα F. Vitelli, τα εσωτερικά του κτίρια κατασκεύασαν Άγγλοι και θεωρείται θαύμα φρουριακής αρχιτεκτονικής. Από την είσοδο και μέχρι να φτάσει κάποιος στον προμαχώνα των Επτά Ανέμων διασχίζει θολωτά περάσματα και το πέτρινο κτίσμα της Αγγλοκρατίας που άλλοτε ήταν στρατώνας και σήμερα φιλοξενεί πολιτιστικές δραστηριότητες. Ο προμαχώνας βρίσκεται σε ύψος 55 μέτρων από τη θάλασσα. Καθώς των περιηγείται κανείς περνά ανάμεσα από πυροβολεία, αποθήκες πυρομαχικών και δεξαμενές που δίνουν την εικόνα των αμυντικών μεθόδων και οικοδομικών τεχνικών της εποχής του.

- Το Καμπιέλο

Στο Καμπιέλο ο επισκέπτης διαλέγει μπουγάδα για φωτογράφιση: κόκκινα, λευκά, κίτρινα, μπλε ρούχα και σεντόνια.. όλη η προσωπική ζωή των Κερκυραίων κρεμασμένη εκεί, ανάμεσα στους τοίχους των βενετσιάνικων πολυκατοικιών που βιώνουν τη φθορά του χρόνου, γερνάνε και σιγοψυθιρίζουν τα μυστικά των μικρόκοσμων που περικλείουν. Αξίζει το κόπο η περιπλάνηση στα “υγρά” στενά τα γεμάτα μυρωδιές, ήχους, στοές και ιπτάμενα καλώδια. Σχολές μουσικής, σχολές χορού για κλακέτες και μαζορέτες, παραδοσιακά ταβερνάκια και καφέ, όλα είναι εκεί, συνθέτουν το «σκηνικό» του Καμπιέλο, δίπλα στις εκκλησίες και τα πηγάδια. Στην πλατεία της Κρεμαστής, με το μαρμάρινο πηγάδι του 17ου αιώνα ο επισκέπτης

θα κάνει οπωσδήποτε μια στάση. Όπως και στον ναό του Αγίου Νικολάου και Γερόντων με το σκαλιστό τέμπλο.

- Το Μον Ρεπό και η Παλαιόπολη

Πόσοι κάτοικοι Ελληνικών πόλεων έχουν την πολυτέλεια μιας βόλτας μέσα σε ένα κτίσμα 258 στρεμμάτων όπως το Μον Ρεπό; Ελιές, σπάνια φυτά, λουλούδια... περιτριυγρίζουν την έπαυλη που χτίστηκε σε νεοκλασικό ρυθμό μεταξύ του 1828 και του 1831 για να γίνει η εξοχική κατοικία του Άγγλου αρμοστή Adam. Μετά την Ένωση των Επτανήσων έγινε θερινό ανάκτορο της βασιλικής οικογένειας και από το 2001 στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο Παλαιόπολης. Ακολουθώντας τις ταμπέλες φτάνει κανείς στα ερείπια του Ηραίου που χτίστηκε τον 7ο αιώνα π.Χ. και ήταν ο σημαντικότερος ναός στην Κέρκυρα, στο τέμενος του Απόλλωνα και στον δωρικού ρυθμού ναό του Καρδακίου του 500 π.Χ.. Έξω από το Μον Ρεπό βρίσκονται η βασιλική της Παλαιόπολεως του 5ου αιώνα, που είναι κτισμένη πάνω στα ερείπια της ρωμαϊκής αγοράς και η ανασκαφή των ρωμαϊκών λουτρών του 3ου και 4ου αιώνα μ.Χ..

Μουσεία (<https://atcorfu.com/el/corfu-museums/>, <https://www.corfu-kerkyra.eu/el/kerkyra-poli.php>)

- Μουσείο Ασιατικής Τέχνης. Ταξίδι στα βάθη της Ασίας μέσα στην καρδιά της πόλης.

Ένας σημαντικός άνθρωπος, ο Γρηγόριος Μάνος, Έλληνας πρέσβης στην Αυστρία, εμπνεύστηκε και ίδρυσε το μουσείο. Τα χρόνια που έζησε στη Βιέννη και το Παρίσι δημιούργησε μια εκπληκτική, τεράστια συλλογή έργων κινέζικης, κορεάτικης και ιαπωνικής τέχνης, την οποία δώρισε στο ελληνικό κράτος. Ύστερα από αυτόν ακολούθησαν κι άλλες δωρεές (Χατζηβασιλίου, Χιωτάκης). Το εντυπωσιακό μουσείο διαθέτει σήμερα πάνω από 10.000 έργα τέχνης: εκθέματα από την Κίνα, Ιαπωνικής προέλευσης και άλλα από Ινδίες, Κορέα, Καμπότζη, Νεπάλ και Θιβέτ.

- Αρχαιολογικό μουσείο.

Ενώ έγινε με στόχο την ανάδειξη των γλυπτών του ναού της Αρτέμιδος, το 1994 προστέθηκαν δυο νέες αίθουσες, στις οποίες εκτέθηκαν ευρήματα από τις πρόσφατες ανασκαφές της πόλης και του νεκροταφείου της Γαρίτσας. Τα εκθέματα προέρχονται

από παλαιά συλλογή άγνωστης προέλευσης, έργα από την αρχαία πόλη της Κέρκυρας, από την Κερκυραϊκή Κασσιόπη και από τις ανασκαφές της Θεσπρωτίας.

- Βυζαντινό μουσείο.

Στεγάζεται στο ναό της Παναγίας της Αντιβουნიώτισσας που χτίστηκε στο τέλος του 15ου αιώνα. Το μουσείο εγκαινιάστηκε το 1984 και εδώ εκτίθενται 90 εικόνες απ' τον 15ο -19ο αιώνα.

- Μουσείο Καποδίστρια.

Το σπίτι όπου γεννήθηκε ο Καποδίστριας είναι εκεί όπου σήμερα βρίσκεται το εντυπωσιακό κτίριο της Παλαιάς Νομαρχίας. Παρόλα αυτά αξίζει κάποιος να επισκεφθεί το Μουσείο Καποδίστρια – Κέντρο Καποδιστριακών Μελετών που ιδρύθηκε το 1981 και βρίσκεται στο χωριό Ευρωπούλοι. Εκεί μεταξύ άλλων ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να δει τα προσωπικά αντικείμενα του Κυβερνήτη.

- Το Ανάκτορο των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου

Ο Maitland, πρώτος ύπατος αρμοστής των νησιών του Ιονίου κατά την Αγγλική κατοχή, ανέλαβε την κατασκευή, του ο Whitmore έκανε τον σχεδιασμό και τα έργα διήρκεσαν από το 1819 έως το 1824. Το 1864 μετά την Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα, το κτίριο παραχωρήθηκε στη βασιλική οικογένεια. Ακολούθησαν επισκευές, ανακαίνιση και τη σημερινή μορφή του πήρε λίγο πριν από το 1994, ώστε να χρησιμοποιηθεί για τη Σύνοδο Κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ανάκτορο υψώνεται πελώριο στα βόρεια της Σπιανάδας και αποτελείται από ένα κεντρικό τρίωρο οικοδόμημα σε σχήμα Π, στην πρόσοψη του οποίου βλέπει κανείς κιονοστοιχία με 32 δωρικούς κίονες. Στον δεύτερο όροφο εκτίθενται οι συλλογές του Μουσείου Ασιατικής Τέχνης. Βγαίνοντας από το ανάκτορο το βλέμμα σταματά για λίγο στον χάλκινο ανδριάντα του μετέπειτα αρμοστή Άνταμ που στέκεται ανάμεσα στους κήπους με τα σιντριβάνια.

- Το παλιό λιμάνι

Η βόλτα από το ανάκτορο Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου προς το παλιό λιμάνι είναι από τις ωραιότερες, ιδίως αν την κάνει κανείς απόγευμα που ο ήλιος φωτίζει τα ιστορικά κτίρια. Πριν από τον πόλεμο στο λιμάνι αυτό λειτουργούσε λαϊκή αγορά, ο

Μαρκάς, αλλά τώρα δένουν μόνο τα καράβια για τους Παξούς, τους Οθωνούς, την Ερίκουςα και το Μαθράκι (Διαπόντια νησιά).

Πασχαλινά έθιμα και παραδόσεις της Κέρκυρας

Το Πάσχα στην Κέρκυρα είναι πραγματικά μοναδικό και αποτελεί μια ξεχωριστή εμπειρία για όποιον επισκεφθεί την Κέρκυρα αυτή την περίοδο του χρόνου. Τα πήλινα κανάτια και το έθιμο της μαστέλας, οι φιλαρμονικές, οι επιτάφιοι, το θέαμα, τα έθιμα και παραδόσεις «κατοικούν» ακόμη στα καντούνια και στις πλατείες, συνθέτοντας τη μοναδική ατμόσφαιρα του κερκυραϊκού Πάσχα. Οι διάσημοι πλέον «μπότιδες» και οι μαστέλα είναι δύο από τα έθιμα που ‘προκαλούν’ τον κόσμο να έρθει στην Κέρκυρα και να τα απολαύσει. Στις 11.00 τοπρωί του Μεγάλου Σαββάτου ο κόσμος περιμένει την πρώτη Ανάσταση. Όταν τελειώσει η ακολουθία στη Μητρόπολη, χτυπούν χαρμόσυνα οι καμπάνες και από τα παράθυρα των σπιτιών πέφτουν κατά χιλιάδες οι «μπότιδες» (πήλινα κανάτια) στους δρόμους, γεμάτα νερό για να κάνουν μεγαλύτερο κρότο! Την ίδια ώρα στην Πίνια, το παλιό εμπορικό κέντρο της πόλης, ο Οργανισμός Κερκυραϊκών Εκδηλώσεων έχει αναβιώσει το παλιό έθιμο της μαστέλας. Κάτω από τη μεταλλική κουκουνάρα μαζεύονταν οι αχθοφόροι της πόλης, οι Πνιαδόροι, οι οποίοι τοποθετούσαν στη μέση του πεζοδρομίου ένα ξύλινο βαρέλι. Το στόλιζαν με μυρτιές και κορδέλες, του έβαζαν νερό και αυτοί σκορπισμένοι στον γύρω χώρο, παρακαλούσαν τους περαστικούς νομίσματα για ευχές στο νερό. Όταν πλησίαζε η ώρα της πρώτης Ανάστασης, οι σκορπισμένοι στην πιάτσα Πνιαδόροι, κυνηγούσαν να βρουν κάποιον να ρίξουν στο βαρέλι. Αυτός μούσκεμα από το νερό, έβρεχε τον κόσμο γύρω του, ενώ περνούσαν οι μπάντες. Στο τέλος ο βρεγμένος με γέλια έπαιρνε τα χρήματα που είχαν μαζευτεί στο βαρέλι.

Συμπεράσματα

Η Κέρκυρα συνιστά ένα νησί που συνδυάζει το σύγχρονο με το παλιό και για τον λόγο αυτό δύναται να αξιοποιήσει όλο τον πλούτο και την ομορφιά της για να εξελιχθεί τουριστικά και να καταστεί ένα νησί που προσφέρει ψυχαγωγία και διασκέδαση σε πολλά άτομα. Ο μαζικός τουρισμός, δεν αποτελεί τη μοναδική μορφή τουρισμού που μπορεί να προσφέρει. Ο εναλλακτικός τουρισμός, ανθεί και έχει τη δυνατότητα να ανθίσει ακόμη περισσότερο στην Κέρκυρα, προσελκύοντας με τον τρόπο αυτό πολλά targets group ταξιδιωτών με διαφορετικά ενδιαφέροντα και χόμπι. Επίσης, ο εναλλακτικός τουρισμός που μπορεί να προσφέρει, δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες, όχι μόνο για βραχυπρόθεσμα κέρδη κατά την τουριστική περίοδο, αλλά και για μακροπρόθεσμα κέρδη. Επιπλέον, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού δύνανται να επιμηκύνουν και την τουριστική περίοδο, με αποτέλεσμα να τεθούν οι βάσεις για την αειφόρο ανάπτυξη του τουρισμού.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που προσφέρονται αυτή τη στιγμή στην Κέρκυρα, στηρίζονται κυρίως στη φυσική ομορφιά και στις θρησκευτικές τελετές που προσελκύουν αρκετό κόσμο. Ωστόσο, η Κέρκυρα διαθέτει πολλά πολιτιστικά στοιχεία και αξιοθέατα, στα οποία μπορεί να στηριχθεί για να αναπτύξει και τον πολιτιστικό τουρισμό. Ο πολιτιστικός τουρισμός δύναται να αποτελέσει πηγή σημαντικών εσόδων για την πόλη της Κέρκυρας, καθώς συνιστά ένα είδος τουρισμού που μπορεί να πραγματοποιηθεί καθόλη της διάρκεια του χρόνου, επιμηκύνοντας έτσι τον χρόνο της τουριστικής περιόδου. Για τον λόγο αυτό, χρειάζεται να αξιοποιηθεί από τους φορείς τουρισμού και να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για την προσέλκυση τουριστών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βαρβαρέσος Στέλιος,1998 Τουρισμός έννοιες, μεγέθη, δομές η Ελληνική πραγματικότητα” (σελ.20,21,22,23,24,75,76) εκδόσεις «ΠΡΟΠΟΜΠΟΣ»

Βενετσανοπούλου Γ. Μάρω,2006 Η κρατική συμβολή στο τουρισμό– Εναλλακτικές μορφές τουρισμού Ιστορική εξέλιξη-θεσμικό πλαίσιο (σελ 63 έως 67) εκδόσεις «INTERBOOKS»

Ηγουμενάκης Ν.,1999,Τουριστική πολιτική (σελ.31,32,57,58) εκδόσεις «INTERBOOKS»)

Δρ. Άρης Ίκκος ISHC επιστημονικός διευθυντής , ΙΝΣΕΤΕ, Κουτσός Σεραφείμ αναλυτής, Η συμβολή του Τουρισμού στην Ελληνική Οικονομία το 2017, 1η εκτίμηση(προσωρινά στοιχεία Μάιος 2018, SETE)

Κασιμάτη Ευαγγελία,2017 Ερευνήτρια στη τράπεζα της Ελλάδος, ΣΕΠ ΕΑΠ, Τουρισμός, Τουριστική ανάπτυξη, επιμέλεια Τσάρτας Π.-Λύτρας Π., σελ.271,272,273 εκδόσεις, «Παπαζήση»

Κοκκώσης Χ. Τσάρτας Π. Γρίμπα Ε., 2011 Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού Ζήτηση και προσφορά νέων προϊόντων τουρισμού (σελ.143 έως 375) εκδόσεις «ΚΡΙΤΙΚΗ».

Κολτσιδόπουλος Γεώργιος,2005, Τουρισμός θεωρητική προσέγγιση (σελ.12,13,14) εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ»

Κολτσιδόπουλος Γεώργιος,2005, Τουρισμός θεωρητική προσέγγιση (σελ.17) εκδόσεις «ΕΛΛΗΝ»

Κοτούλας Δημήτρης, 2015 “Εισαγωγή στον Τουρισμό και την Τουριστική Οικονομία” σημειώσεις μαθήματος, (σελ.8), Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων- Πανεπιστήμιο Πατρών)

Λύτρας Περικλής,1989, Ο τουρισμός προς το 2000, θεωρητικές επισημάνσεις και πρακτικές προσεγγίσεις (σελ., 203,205) εκδόσεις «Interbooks»

PageStephen J.,2006, Εισαγωγή στο τουρισμό (σελ.3,5,22) εκδόσεις «Παπαζήση»

Τσάρτας Πάρις,1996,Τουρίστες ταξίδια τόποι: κοινωνιολογικές προσεγγίσεις στον τουρισμό (σελ.41), εκδόσεις «ΕΞΑΝΤΑΣ»

Τσάρτας Πάρις Α.,2010 Ελληνική τουριστική ανάπτυξη Χαρακτηριστικά-διερευνήσεις-προτάσεις (σελ. 15,16,299,300 έως 304) εκδόσεις «Κριτική»

Χρίστου Γ. Αριστείδου Κυπρίου φοιτητή, Οκτώβριος-Νοέμβριος 1972, Φωτίζοντας την οικονομική και την κοινωνική πλευρά (σελ.39), Αρ.Τεύχους 36-37 “Ελλάς Κύπρος τουρισμός”

Ηλεκτρονικές πηγές

<http://www.altercorfu.com/> Γαστρονομικός τουρισμός

<http://www.alternative-tourism.gr/> Ηλέκτρα Κυριτσοπούλου «Εαρινές μελωδίες στα καντούνια της Κέρκυρας» 9/4/2019

www.atcorfu.gr Το νησί και η πόλη της Κέρκυρας

<https://corfuland2014.wordpress.com/> Το όνομα του νησιού

www.corfuland.gr Ν. Στούπης 27/8/18 Η Ιστορία του τουρισμού στην Κέρκυρα

www.corfuvisit.net Θαλάσσιος Τουρισμός

www.corfuland2014.wordpress.gr Συνεδριακός τουρισμός, Περιβαλλοντικός τουρισμός

www.greencorfu.com

<http://diocles.civil.duth.gr/links/home/database/kerkyra/pr25ge.pdf> Γεωγραφικά στοιχεία και κλίμα

<https://www.mixanitouxronou.gr/> -Cosmote History Ιστορία του τουρισμού στη Κέρκυρα

www.sete.gr Από ρεκόρ σε ρεκόρ οι αυξήσεις στο αεροδρόμιο.

Δρ. Σ Αυγερινού Δρ. Π. Ηλιοπούλου Εμμ. Παπαδοπούλου Αικ. Παπακωνσταντίνου Ν. Καψοκαβάδης Π. Μπόσκος ‘Ομάδα εργασίας Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος

“Ο τουρισμός- παραθερισμός στις παράκτιες περιοχές της Κέρκυρας” Τμ. Κέρκυρας
‘Εργασία’